

Finanse

Implementacja wymogu MREL do sektora bankowego

Iwona D. Czechowska, Czesław Lipiński
Joanna M. Stawska, Joanna Stępińska
Wojciech Zatoń, Marcin Borys

Implementacja wymogu MREL do sektora bankowego

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Finanse

Implementacja wymogu MREL do sektora bankowego

Iwona D. Czechowska, Czesław Lipiński
Joanna M. Stawska, Joanna Stępińska
Wojciech Zatoń, Marcin Borys

Publikacja powstała na podstawie raportu przygotowanego w ramach współpracy z Programem Analityczno-Badawczym Warszawskiego Instytutu Bankowości

Iwona Dorota Czechowska (ORCID: 0000-0002-8051-5324)
Czesław Lipiński (ORCID: 0000-0003-0136-4810)
Joanna Stawska (ORCID: 0000-0001-6863-1210)
Wojciech Zatoń (ORCID: 0000-0002-7566-187X)
– Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Katedra Bankowości Centralnej i Pośrednictwa Finansowego
90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 39

Marcin Borys (ORCID: 0000-0002-6924-173X)
Joanna Stepińska (ORCID: 0000-0002-1283-4622)
– Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Katedra Ubezpieczeń
90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 39

RECENZENCI

Anna Korzeniowska, Krzysztof Waliszewski

PROJEKT OKŁADKI

efectoro.pl

agencja komunikacji marketingowej

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © AdobeStock.com/ra2studio

© Copyright by Authors, Łódź 2024

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2024

Publikacja jest udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 (CC BY-NC-ND)

<https://doi.org/10.18778/8331-565-2>

Niniejsza publikacja stanowi rozszerzoną wersję raportu
pt. „Wymóg MREL w realiach systemu bankowego w Polsce” realizowanego na zamówienie
Warszawskiego Instytutu Bankowości w ramach Programu Analityczno-Badawczego

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.11335.24.0.K

Ark. wyd. 8,0; ark. druk. 7,625

ISBN 978-83-8331-565-2
e-ISBN 978-83-8331-566-9

Spis treści

Wprowadzenie	7
Rozdział 1	
Znaczenie sektora finansowego dla gospodarki i jego bezpieczeństwo	11
Rozdział 2	
Idea wymogu MREL i charakterystyka wymogów ostrożnościowych	19
2.1. Idea i cel wprowadzenia wymogu MREL	19
2.2. Charakterystyka wymogów ostrożnościowych	21
Rozdział 3	
Zasady wyliczania wymogu MREL	27
3.1. Zalecenia Rady Stabilności Finansowej – wymóg TLAC	27
3.2. Zalecenia dyrektyw UE	28
3.3. Metodyka określenia wymogów MREL dla instytucji finansowej podlegającej wymogom rozporządzenia CRR oraz przymusowej restrukturyzacji stosowana przez BFG	34
3.4. Metodyka określenia wymogów MREL dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych	37
Rozdział 4	
Zobowiązania kwalifikowalne jako istotne składniki MREL, charakterystyka instrumentów	41
Rozdział 5	
Implementacja MREL w bankach w Polsce i w wybranych krajach UE	53
5.1. Poziom docelowy, ścieżki dojścia i potrzeby kapitałowe	54
5.2. MREL w Polsce i w wybranych krajach UE	59
Rozdział 6	
Koszt wdrożenia MREL – skala dodatkowego obciążenia banków	77
6.1. Instrumenty stosowane w praktyce w celu spełnienia wymogu MREL	77
6.2. Koszty obsługi i wpływ na rentowność banków	79
6.3. Sankcje wynikające z niewypełniania wymogów MREL	84

Rozdział 7

Czynniki ryzyka i analiza SWOT dla polskiego systemu bankowego w kontekście wprowadzenia wymogów MREL	87
7.1. Czynniki ryzyka związane z MREL	87
7.2. Analiza SWOT dla polskiego systemu bankowego w kontekście wprowadzenia wymogów MREL	89

Rozdział 8

Praktyczne problemy wdrożenia MREL w polskim systemie bankowym	93
8.1. Uzupelnienie funduszy własnych poprzez emisje obligacji	93
8.2. Sytuacja banków giełdowych w Polsce w zakresie spełnienia wymogów MREL na koniec 2023 r.	98

Zakończenie	103
-------------	-----

Wykaz skrótów	107
---------------	-----

Bibliografia	109
--------------	-----

Wykaz tabel	115
-------------	-----

Wykaz rysunków	117
----------------	-----

Wykaz wykresów	119
----------------	-----

Wprowadzenie

Minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych (*Minimum Requirement on Own Funds and Eligible Liabilities* – MREL) wprowadzono w systemach bankowych krajów UE. Instytucje finansowe, będące podmiotami procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz bezpośrednio po jej zakończeniu, mają zapewnioną we własnym zakresie zdolność do pokrycia strat środkami dostarczonymi przez akcjonariuszy i/lub wierzycieli, niepodlegającymi ochronie przez system gwarantowania depozytów. Zasady MREL pozwalają także na dokapitalizowanie, wystarczające do kontynuowania funkcji krytycznych, bez narażania sektora na ryzyko stabilności finansowej lub konieczność korzystania ze środków publicznych. Doświadczenia globalnego kryzysu finansowego z roku 2008 pokazały, że niewystarczające były ówczesne wymogi kapitałowe, związane z zapewnieniem odporności poszczególnych instytucji finansowych na negatywne skutki zmian, poprzez rezerwy kapitałowe na poziomie umożliwiającym pokrycie ewentualnych strat. Były niewystarczające nawet mimo ich zwiększenia o narzut nadzorczy i bufory makroostrożnościowe, w przypadku procesów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji finansowych pełniących istotne funkcje krytyczne. Pojawiła się potrzeba ich powiększenia, przy czym dalsze zwiększanie wymogów może powodować negatywny efekt w postaci spadku rentowności działalności bankowej poniżej kosztów kapitału. Potrzebne są zatem dodatkowe środki uzyskiwane ze zobowiązań kwalifikowalnych, czyli zobowiązań, które mogą podlegać umorzeniu lub konwersji na fundusze własne po spełnieniu wielu warunków określonych w unijnym rozporządzeniu CRR (rozporządzenie nr 575/2013), przeniesionych także do ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji.

Wymóg MREL jest efektem wdrożenia na szeroką skalę standardu, wprowadzonego pierwotnie przez Radę Stabilności Finansowej (FSB) dla około 30 największych grup kapitałowych banków, działających w skali globalnej (tzw. globalne banki ważne systemowo – G-SIBs).

Celem niniejszej publikacji jest przegląd aktualnego na marzec 2023 r. stanu oraz ocena możliwości i zasadności stosowania w praktyce minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych (MREL) jako narzędzia wspierającego procesy przymusowej restrukturyzacji banków w Polsce i w systemach bankowych krajów UE. W opracowaniu będą poszukiwane odpowiedzi na następujące pytania badawcze.

- Jaka jest skala potrzeb w zakresie pozyskania funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych banków w Polsce?
- Jakie instrumenty są w praktyce wykorzystywane dla spełnienia wymogu MREL?
- Czy poziomy MREL wyznaczone dla banków w sektorze bankowym w Polsce różnią się istotnie od poziomów MREL w sektorach bankowych innych krajów UE?
- Czy możliwe jest istotne zwiększenie ryzyka zagrożenia stabilności finansowej, gdyby poszczególne instytucje inwestowały w instrumenty MREL emitowane przez inne podmioty podlegające temu wymogowi poprzez efekty „zarażenia” utratą płynności i upadłością?

Wprowadzenie wymogu MREL oznacza w praktyce, że banki i firmy inwestycyjne w krajach UE, a w Polsce dodatkowo także spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, zobowiązane są do jednoczesnego przestrzegania wymogów adekwatności kapitałowej (TCR) dotyczących funduszy własnych, utrzymywanych w określonej relacji do kwoty łącznej ekspozycji na ryzyko (TREA), której głównym komponentem są aktywa ważone ryzykiem (RWA) oraz wymogu minimalnego poziomu funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowanych (MREL), sformułowanych na potrzeby restrukturyzacji instytucji finansowych, określonych zarówno względem miary TREA, jak i ekspozycji całkowitej (TEM).

Wymóg MREL jest wyznaczany przez organ przymusowej restrukturyzacji (w Polsce jest nim Bankowy Fundusz Gwarancyjny) indywidualnie dla każdej instytucji, dla której plan przymusowej restrukturyzacji przewiduje inną procedurę niż zwykły proces upadłościowy. Jest on obliczany jako odsetek:

- łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko TREA;
- miary ekspozycji całkowitej TEM (sumy wartości ekspozycji z tytułu wszystkich aktywów i pozycji pozabilansowych nieodliczonych przy wyznaczaniu miary kapitału Tier 1);
stanowiąc sumę dwóch elementów:
- kwoty na pokrycie strat (LAA), równej co do zasady wysokości wymogów w zakresie funduszy własnych (podstawowych oraz dodatkowych);
- kwoty dokapitalizowania (RCA), która co do zasady jest równa iloczynowi sumy wymogów w zakresie funduszy własnych podmiotu i odpowiedniego czynnika skalującego.

Zobowiązania kwalifikowane wchodzące w skład MREL są z punktu widzenia ich deponentów obciążone ryzykiem umorzenia lub konwersji w instrumenty kapitałowe restrukturyzowanej instytucji. Są to więc instrumenty finansowe wskazane dla profesjonalnych inwestorów, dysponujących odpowiednimi środkami finansowymi i umiejętnościami oceny skali ryzyka.

Wdrożenie wymogu MREL oznacza konieczność emisji uzupełniającego kapitału lub dodatkowych dłużnych instrumentów finansowych. Wiąże się to z kilkoma istotnymi kwestiami wymagającymi przeanalizowania, takimi jak:

- charakterystyka emitowanych instrumentów,
- skala emisji,

- potencjalny popyt inwestorów instytucjonalnych na emitowane instrumenty (zainteresowanie ze strony innych banków, zakładów ubezpieczeń, funduszy inwestycyjnych itp.),
- wpływ emisji instrumentów MREL na rentowność i ryzyko działalności banków (obciążenie wyników finansowych poszczególnych instytucji kosztami obsługi wyemitowanych instrumentów, tj. kosztami przygotowania emisji oraz kosztami odsetkowymi, efektywność inwestowania pozyskanych środków, pogorszenie relacji uzyskiwanych wyników finansowych do zaangażowanego kapitału).

W odniesieniu do ostatniego punktu można przypuszczać, że emisja instrumentów MREL wpłynie na pogorszenie zysków danego banku, a jednocześnie większy ryzyko działalności operacyjnej ze względu na ryzyko kursowe związane z prawdopodobnymi emisjami obligacji denominowanych w euro skierowanymi do zagranicznych inwestorów. Ponadto możliwe jest zwiększenie ryzyka zagrożenia stabilności finansowej, które mogłoby się zmaterializować, gdyby poszczególne instytucje inwestowały w instrumenty MREL, emitowane przez inne podmioty, podlegające temu wymogowi, co w sytuacjach krytycznych mogłoby prowadzić do efektów „zarażenia” utratą płynności i upadłością.

Zakres przedmiotowy badania opisanego w niniejszym opracowaniu obejmuje sektor bankowy w Polsce, szczególnie grupę banków notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych, a także porównanie poziomów MREL w sektorze bankowym w Polsce z poziomami w sektorach bankowych innych krajów UE. Monografia jest ukierunkowana na oszacowanie potrzeb związanych ze spełnieniem wymogu MREL w sektorze bankowym w Polsce i na przedstawienie praktycznych aspektów dotyczących tego procesu, m.in. rodzaju wykorzystywanych instrumentów, ponoszonych kosztów i możliwych czynników ryzyka.

Zakres czasowy materiału przedstawionego w publikacji był przedmiotem prac zakończonych w pierwszej połowie 2023 r. Jednym z celów było oszacowanie potrzeb sektora bankowego w Polsce w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych dla spełnienia wymogów MREL na dzień 31.12.2023 r. Proces wydawniczy publikacji rozpoczął się jesienią 2023 r. Przed jego zakończeniem w 2024 r. zostały opublikowane dane w zakresie adekwatności kapitałowej i wymogów MREL na dzień 31.12.2023 r. W tej sytuacji autorzy uznali, że publikacja powinna zostać uzupełniona o przedstawienie i omówienie tych danych w rozdziale ósmym. Dla zachowania spójności materiału z celami publikacji przygotowywanej w pierwszej połowie 2023 r., nie dokonywano aktualizacji danych w innych rozdziałach.

Odbiorcami publikacji mogą być zarówno praktycy, jak i teoretycy środowiska finansowego, zwłaszcza bankowego, tzn. pracownicy banków komercyjnych i spółdzielczych, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, nadzorcy systemu bankowego, twórcy regulacji bankowych, przedstawiciele świata nauki, ekonomiści oraz osoby zajmujące się funkcjonowaniem sektora bankowego oraz SKOK-ów. Publikacja może także odgrywać rolę edukacyjną i inspirującą dla studentów kierunków ekonomicznych i finansowych.

Znaczenie sektora finansowego dla gospodarki i jego bezpieczeństwo

System finansowy, a zwłaszcza sektor bankowy pełni bardzo ważne funkcje dla gospodarki, co było ilustrowane w literaturze przedmiotu poprzez porównywanie go do krwioobiegu czy lokomotywy wzrostu gospodarczego¹. Jedną z ważniejszych funkcji jest dostarczanie sferze realnej środków pieniężnych na realizację różnych przedsięwzięć, które mogą wpływać na rozwój społeczeństwa. Konsekwencje kryzysu na rynkach finansowych spowodowały wzrost zainteresowania mechanizmami systemu finansowego i wypełniania przez niego różnych funkcji, zwłaszcza służebnej roli wobec gospodarki. Autorzy wielu publikacji analizowali relacje między systemem finansowym a wzrostem (rozwojem) gospodarczym². Opinie ekonomistów na temat powiązań między systemem finansowym a wzrostem gospodarczym i charakterem istniejącego między nimi związku przyczynowo-skutkowego różniły się.

Pośród publikacji o charakterze ekonomiczno-finansowym można znaleźć takie, których autorzy byli zwolennikami braku zależności między systemem finansowym a gospodarką, ale także takie, w których akcentowano wpływ gospodarki realnej na system finansowy, jak również takie, w których podkreślano wpływ systemu finansowego na gospodarkę realną³. Analizując relacje między rozwojem systemu finansowego a wzrostem gospodarczym, podkreślano występujący między nimi dodatni, długookresowy związek⁴. Podkreślano także rosnące znaczenie systemów finansowych poprzez oddziaływanie rozwoju systemu finansowego na wzrost gospodarczy i na wzrost wydajności⁵, łącząc występowanie tego pozytywnego wpływu na

-
- 1 S. Flejterski, *W poszukiwaniu nowego paradygmatu zarządzania przedsiębiorstwami bankowymi*, [w:] A. Panasiuk, K. Rogoziński (red.), *Zarządzanie organizacjami usługowymi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009.
 - 2 Zob. szerzej: I.D. Czechowska, C. Lipiński, J. Sikorski, J. Stawska, W. Zatoń, *Efekty obciążeń regulacyjnych i fiskalnych sektora bankowego dla akcji kredytowej banków przed pandemią COVID-19 i w trakcie jej trwania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2021, s. 7–58.
 - 3 L. Balcerowicz, *Rozwój systemu finansowego*, „Bezpieczny Bank” 2005, nr 4(29), s. 125–132.
 - 4 R. Levine, *Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda*, „Policy Research Working Paper”, No. 1678, October 1996, The World Bank, Washington, D.C. <http://ssrn.com/abstract=604955> (dostęp: 5.11.2023).
 - 5 G. Caprio, P. Honohan, *Finance for growth: Policy choices in a volatile world*, A World Bank Policy Research Report 2001, vol. 1, World Bank Publications, <http://core.ac.uk/download/pdf/12016919.pdf> (dostęp: 2.11.2023).

wzrost gospodarczy z długim okresem⁶. Wskazywano zatem dodatni, długookresowy związek, zgodnie z którym prawidłowo funkcjonujący system finansowy wspiera procesy rozwoju gospodarczego i przyczynia się do wzrostu efektywności innych sektorów. Koncentrując się na efektywnym charakterze pośrednictwa finansowego, podkreślano poprawę alokacji kapitału i wzrost PKB wynikający z jego funkcjonowania. Jednakże zawirowania związane z kryzysem finansowym wpłynęły na powyższe poglądy, ponieważ udowodniono empirycznie, że po przekroczeniu określonego poziomu, system finansowy może ograniczać sferę realną. Występujący w 2008 r. kryzys na rynkach finansowych wywołał wątpliwości dotyczące pozytywnego wpływu systemu finansowego na gospodarkę. Konsekwencje kryzysu stały się źródłem inspiracji wprowadzonych zmian. W ramach programu reform występującego w dokumentach Komisji Europejskiej wskazano, że należy zbudować system finansowy, który będzie służył gospodarce i umożliwił zrównoważony wzrost gospodarczy⁷. Podstawą do wprowadzenia zmian były m.in. rezultaty badań empirycznych, których autorzy zauważyli, że dobrze funkcjonujący system finansowy powinien wspierać przebieg procesów i rozwój gospodarczy i że system finansowy powinien służyć gospodarce i zrównoważonemu wzrostowi gospodarczemu⁸. Prawidłowo funkcjonujący system finansowy to taki, w ramach którego realizowane są funkcje: wymiany wartości, pośrednictwa, transferu ryzyka oraz płynności⁹.

Również rozwój sektora bankowego, stanowiącego ważne ogniwo systemu finansowego i jego wpływ na gospodarkę realną, był przedmiotem wielu badań. Uznano, że na jego wpływ oddziałują reformy instytucjonalne, m.in. liberalizacja sektora bankowego, ochrona wierzycieli i akcjonariuszy również ochrona konsumentów. Dostępność bankowego źródła finansowania firm, wpływającą na efektywną alokację kapitału, uznano za czynnik stymulujący rozwój gospodarki¹⁰. Wykazując tę zależność, badano korelację między rozwojem rynku finansowego a wzrostem gospodarczym na poziomie krajów, branż i firm¹¹.

6 J. Lopez, M. Spiegel, *Financial structure and macroeconomic performance over the short and long run*, Federal Reserve Bank of San Francisco, Pacific Basin Working Paper Series 2012, 02–05, September, s. 22, 41.

7 European Commission, *A reformed financial sector for Europe*, Commission staff working document, Brussels, 15 May 2014, COM (2014)279 final.

8 R. Levine, *Financial Development...*; M. Bijlsma, A. Dubovik, *Banks, financial markets and growth in developed countries. A survey of the empirical literature*, „CPB Discussion Paper” 2014, nr 2(266).

9 European Commission, *A reformed...*; B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak, *System finansowy w Polsce*, t. 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

10 M. Pagano, *Is Europe overbanked?*, ESRB Advisory Scientific Committee, mBank-CASE Seminar Proceedings, „Zeszyty mBank-Case” 2014, nr 132.

11 R.G. King, R. Levine, *Finance and growth: Schumpeter might be right*, „The Quarterly Journal of Economics” 1993, s. 717–737, <http://links.jstor.org/sici?sici=0033-5533%28199308%29108%3A3%3C717%3AFAGSMB%3E2.0.CO%3B2-4> (dostęp: 3.11.2023); R.G. King, R. Levine, *Finance, entrepreneurship and growth*, „Journal of Monetary Economics” 1993, t. 32(3), s. 513–542, http://faculty.haas.berkeley.edu/ross_levine/papers/1993_jme_entrepreneurship.pdf (dostęp:

W toku tych badań ustalono, że wpływ rozwoju rynku finansowego na wzrost gospodarczy występuje do określonego poziomu wskaźnika kredytu w relacji do PKB. Powyżej tego poziomu wpływ ten ma charakter negatywny¹². Biorąc pod uwagę występujące na rynkach finansowych turbulencje, wynikające z kryzysu z 2008 r. sektor bankowy poddany został fali regulacji, których celem było zwiększenie odporności na zdarzenia kryzysowe¹³ poprzez zarządzanie kapitałem czy płynnością, a także ograniczenie wydatków publicznych i uporządkowanie procesów restrukturyzacyjnych¹⁴ w celu m.in. ochrony poszczególnych interesariuszy rynku¹⁵.

Sektor bankowy po roku 2008 został objęty bardziej restrykcyjnymi standardami funkcjonowania. W takich okolicznościach pojawił się wielowymiarowy problem dotyczący ich konsekwencji, czyli zależności między restrykcyjnością regulacji nadzorczych a stabilnością banków, tj. wymogami kapitałowymi, strukturą bilansu, kosztami regulacyjnymi oraz rentownością¹⁶. Dylemat ten polegał na tym, że wymagania wyższe wobec funduszy własnych banków miały przynosić korzyści w postaci większej stabilności finansowej, mniejszego prawdopodobieństwa kryzysu finansowego. Jednakże pojawiły się w związku z tym różnego rodzaju zagrożenia, których zmiany były przenoszone do gospodarki¹⁷. W rozważaniach teoretycznych, potwierdzonych badaniami empirycznymi, stwierdzono, że regulacje prowadzą do

3.11.2023); B. Thorsten, H. Degryse, C. Kneer, *Is more finance better? Disentangling intermediation and size effects of financial systems*, „Journal of Financial Stability” 2014, t. 10, s. 50–64, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/353769/1/AFI_1271.pdf (dostęp: 7.11.2023).

12 M. Pagano, *Is Europe overbanked?...*

13 H. KostECKI, *Zmiany wymogów regulacyjnych obowiązujących banki w Unii Europejskiej*, „Bezpieczny Bank” 2019, nr 3(76).

14 E. Miklaszewska, K. Kil, *Skuteczność rozwiązań i mechanizmów stabilizujących banki systemowo ważne w krajach Unii Europejskiej w okresie pokryzysowym – próba oceny*, „Bank i Kredyt” 2019, nr 50(2).

15 K. Kalicki, *Makroekonomiczne i branżowe uwarunkowania szoku regulacyjnego*, [w:] L. Kurkliński, B. Lepczyński (red.), *Polityka państwa wobec sektora bankowego w Polsce. Konsekwencje sektorowe i makroekonomiczne*, Alterum Ośrodek Badań i Analiz Systemu Finansowego, Warszawa 2019.

16 Do oceny restrykcyjności regulacji sektora bankowego wykorzystywano różne narzędzia. Zob. np. Continuity’s Regulatory Operations Center® Indeks globalnych zmian regulacyjnych *Banking Compliance Index BCI*, Miara, dotycząca rocznej liczby zmian, liczona na podstawie danych kwartalnych <https://www.continuity.net/news/drop-in-banking-compliance-index-exposes-regulatory-uncertainty/> (dostęp: 3.10.2023). Podejmowano także próby konstrukcji zagregowanego indeksu restrykcyjności regulacji: K. Kil, *Wpływ restrykcyjności regulacji nadzorczych na stabilność banków spółdzielczych w krajach Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie/Cracow Review of Economics and Management” 2018, nr 2(974), s. 185–205.

17 M. Marcinkowska, P.S. Wdowiński, S. Flejterski, Bukowski, M. Zygierevicz, *Wpływ regulacji sektora bankowego na wzrost gospodarczy – wnioski dla Polski*, Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2014.

negatywnych konsekwencji mikro- i makroekonomicznych¹⁸ w postaci społecznych kosztów, np. zmniejszenia aktywności banków w alokacji kapitału i finansowania gospodarki¹⁹ czy obniżenia efektywności sektora bankowego i podejmowania prób podwyższania marż kredytowych, wzrost stóp oprocentowania kredytów²⁰. Główne normy ostrożnościowe, których celem było wzmocnienie bezpieczeństwa i odporności europejskiego systemu finansowego, wspierane odpowiednimi buforami kapitałowymi, zostały przedstawione w pakiecie obejmującym tzw. dyrektywę CRD IV²¹ oraz tzw. rozporządzenie CRR²² istotnie zmodyfikowanym w 2019 r. odpowiednio przez dyrektywę 2019/878 i rozporządzenie 2019/876.

Biorąc pod uwagę znaczenie sektora bankowego, mającego wpływ na całą gospodarkę, trzeba zwrócić uwagę, że istnieje zarówno społeczne, jak i komercyjne zapotrzebowanie na zbadanie zagadnienia, którym jest ograniczanie ryzyka stabilności systemu bankowego oraz utrzymywanie bezpieczeństwa finansowego. Pojęcie bezpieczeństwa pojawia się w wielu dziedzinach i dyscyplinach nauki, a także dotyczy życia codziennego. Zainteresowanie tematyką bezpieczeństwa wynika ze wzrostu niepewności i zagrożeń. Występuje wiele definicji bezpieczeństwa oraz różne konteksty jego występowania²³. Bezpieczeństwo to stan, w którym podmiot w sytuacji konfliktu z innym podmiotem ma zdolność do podejmowania suwerennych

18 Zob. szerzej: I.D. Czechowska, C. Lipiński, J. Sikorski, J. Stawska, W. Zatoń, *Efekty obciążeń regulacyjnych...*, s. 24–58.

19 S.J. Van den Heuvel, *The bank capital channel of monetary policy*, The Wharton School, University of Pennsylvania, mimeo 2002, 2013-14, s. 259–269; J.C. Stein, *Monetary policy as financial stability regulation*, „The Quarterly Journal of Economics” 2012, t. 127(1), s. 57–95; O.J. Blanchard, L.H. Summers, *Rethinking stabilization policy: Evolution or revolution?* (No. 24179), National Bureau of Economic Research 2018.

20 D. Ruthenberg, Y. Landskroner, *Loan pricing under Basel II in an imperfectly competitive banking market*, „Journal of Banking & Finance” 2008, t. 32(12), s. 2725–2733; M.P. Baker, J. Wurgler, *Would stricter capital requirements raise the cost of capital? Bank capital regulation and the low risk anomaly*, Bank Capital Regulation and the Low Risk Anomaly (March 15, 2013); C. Bonner, S.C. Eijffinger, *The impact of liquidity regulation on bank intermediation*, „Review of Finance” 2016, t. 20(5), s. 1945–1979; NIK, *Informacja o wynikach kontroli. Pobór podatku od instytucji finansowych*, Warszawa 2018; D.J. Gajewski, *Podatek bankowy w Polsce – wady i zalety*, „Analizy i Studia CASP” 2016, nr 1(1), s. 1–24.

21 Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC (1) and Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament OJ L 176/338, 27.6.2013, p. 338.

22 Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012, L 176/1, 27.6.2013, p. 1.

23 Zob. szerzej: I.D. Czechowska, J. Stawska, R. Witczak, *Bezpieczeństwo i stabilność systemu finansowego. Perspektywa makro- i mikroekonomiczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020.

i legalnych decyzji²⁴. Bezpieczeństwo to również dobro publiczne, występujące w społeczeństwie ryzyka²⁵. Bezpieczeństwo jest także określane jako „brak czegoś, co jest niezbędne do zachowania życia, rozwoju, utrzymania roli społecznej”²⁶. Bezpieczeństwo trzeba traktować jako dobro publiczne, zapewniane przez państwo, z którego mogą korzystać wszyscy członkowie społeczeństwa. Bezpieczeństwo jest również opisywane jako „brak ryzyka utraty, zniszczenia lub ingerencji w wartości bez zgody danej jednostki”, chociaż „bezpieczeństwo nie musi oznaczać brak zagrożeń”²⁷. Z bezpieczeństwem łączy się ograniczanie zagrożeń. Pośród wielu rodzajów bezpieczeństwa można wyróżnić także *bezpieczeństwo ekonomiczne*²⁸, czyli stan niezakłóconego funkcjonowania gospodarki albo całość działań, których celem jest wytworzenie, sprawiedliwa dystrybucja i konsumpcja dostępnych dóbr w ramach wymiany rynkowej oraz osiągnięcia dobrobytu społeczeństwa²⁹. Obok bezpieczeństwa ekonomicznego pojawia się również bezpieczeństwo finansowe, które stanowi jego część³⁰. Bezpieczeństwo finansowe może być analizowane w różnych kontekstach, np. finansjalizacji, czyli nadmiernego znaczenia sektora finansowego wobec gospodarki³¹, czy np. bezpieczeństwa pośrednictwa finansowego³². Bezpieczeństwo finansowe może być ujmowane w różnych perspektywach.

Bezpieczeństwo finansowe w ujęciu przedmiotowym może odnosić się do różnych segmentów finansów czy usług finansowych, np. bezpieczeństwo finansów publicznych, bezpieczeństwo transakcji. Bezpieczeństwo finansowe mające wymiar podmiotowy będzie odnosiło się do poszczególnych uczestników rynków finansowych, np. instytucji finansowych oraz innych podmiotów, zwłaszcza klientów systemu finansowego. Poza tym bezpieczeństwo finansowe dotyczyć może pojedynczych instytucji (układ mikroekonomiczny), ale także ich zbiorowości i zbiorowości ich

24 A. Ibek, *Bezpieczeństwo, problem niepewności w analizie informacji*, [w:] P. Chlebowicz (red.), *Zagrożenia w sektorze bankowym. Analiza kryminalna zjawisk oraz możliwości przeciwdziałania*, Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2013, s. 30.

25 Zob. szerz.: M. Leszczyński, *Bezpieczeństwo jako dobro publiczne w społeczeństwie ryzyka*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2020, nr 61(1).

26 Z. Stachowiak, *Teoria i praktyka mechanizmu bezpieczeństwa ekonomicznego państwa. Ujęcie instytucjonalne*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2002, s. 38.

27 *Ibidem*, s. 18–19.

28 M. Leszczyński, *Ekonomiczny wymiar bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze” 2017, nr 6, s. 83–89.

29 M. Leszczyński, *Bezpieczeństwo jako...*, s. 119.

30 M. Redo, P. Siemiątkowski, *Zewnętrzne bezpieczeństwo finansowe państwa*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2017, s. 9.

31 P. Marszałek, *Finansyzacja w Polsce – ciekawostka teoretyczna czy realny problem?*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2013, nr 306, s. 235–246; M. Ratajczak, *Finansyzacja gospodarki*, „Economista” 2012, t. 3, s. 281–302; M. Leszczyński, *Bezpieczeństwo ekonomiczne w warunkach postępującej finansyzacji*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania US” 2016, nr 44(3), s. 165–174.

32 J.K. Solarz, *Bezpieczeństwo pośrednictwa finansowego*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2017, t. XVIII, z. 9, cz. II, s. 157–169.

klientów (układ makroekonomiczny), bezpieczeństwa systemu finansowego czy systemu bankowego zwłaszcza³³. Bezpieczeństwo systemu finansowego jest bardzo ważne ze względu na szczególne znaczenie tego sektora dla gospodarki zarówno w perspektywie makro, jak i mikro.

Bardzo często bezpieczeństwo finansowe w literaturze przedmiotu odnoszące się do instytucji sektora finansowego czy rynku finansowego łączone jest ze stabilnością³⁴. Według A. Jurkowskiej-Zeidler stabilność finansowa jest elementem bezpieczeństwa finansowego, czyli braku zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń³⁵. Stabilność finansowa jest określana jako stan wypełniania funkcji przypisanych systemowi finansowemu bez zakłóceń³⁶, czyli sytuację braku występowania ryzyka systemowego. Połączenie bezpieczeństwa systemu finansowego czy bankowego ze stabilnością systemu jest prezentowane przez K. Wasiak i B. Pietrzak, którzy wskazują, że bezpieczny system finansowy/bankowy charakteryzuje się wysokim poziomem stabilności oraz utrzymującym się zaufaniem (wiarygodnością) klientów³⁷. Pojęcia i cel stabilności bardzo często pojawiają się w unijnych i krajowych aktach prawnych dotyczących rynku finansowego³⁸, zarówno w uzasadnieniach, jak i preambułach, w których występują sformułowania wzywające do „zapewnienia stabilności finansowej podmiotów gospodarczych” czy „zachowania stabilnego i zróżnicowanego środowiska bankowego”³⁹. Ochrona stabilności finansowej jako cel jest istotna zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, uznana za globalne dobro publiczne i finansowe, a także uzyskuje wagę polityczną⁴⁰. Analizując ewolucję pojęcia stabilności finansowej, trzeba wskazać na jej połączenia z realizacją zadań bankowości centralnej⁴¹. M. Fedorowicz uważał, że „zapewnienie stabilności

33 M.W. Płachta, *Ochrona bezpieczeństwa finansowego w Unii Europejskiej: wybrane zagadnienia*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla bezpieczeństwa” 2019, R. XII, nr 4(45), s. 24.

34 Z. Brodecki, A. Jurkowska-Zeidler, *Bezpieczeństwo prawne a rynek finansowy*, „Zeszyty Naukowe. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu” 2009, nr 127, s. 287.

35 A. Jurkowska-Zeidler, *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 166–171; M. Iwanicz-Drozdowska, *Definicje i determinanty stabilności finansowej*, [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Stabilność finansowa*, NBP, Warszawa 2014.

36 B. Pietrzak, K. Wasiak, *Stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego – aspekty instytucjonalne i operacyjne*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2017, nr 1, s. 123.

37 *Ibidem*.

38 M. Fedorowicz, *O normatywnym pojęciu stabilności finansowej na rynku finansowym Unii Europejskiej w nowej architekturze nadzorczej*, „Studia Europejskie” 2017, nr 4, s. 74.

39 D. Wojtczak-Samoraj, *Kilka uwag na temat otoczenia regulacyjnego rynku finansowego Unii Europejskiej*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2014, nr 5, s. 96–101.

40 Z. Brodecki, A. Jurkowska-Zeidler, *Bezpieczeństwo prawne...*, s. 287.

41 O. Szczepańska, *Stabilność finansowa jako cel banku centralnego. Studium teoretyczno-porównawcze*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008; P. Smaga, *Rola banku centralnego w zapewnianiu stabilności finansowej*, CeDeWu, Warszawa 2014; A. Matysek-Jędrzych, *Odpowiedzialność i przejrzystość banku centralnego na rzecz stabilności finansowej*, „Materiały i Studia NBP” 2014, nr 303.

finansowej jest właśnie sumą stabilności finansowej we wszystkich jej wymiarach. Występowanie stanu stabilności finansowej musi zatem w praktyce uwzględniać i kojarzyć interesy wszystkich uczestników na rynku finansowym i szerzej – w systemie finansowym UE⁴².

Bezpieczeństwo finansowe jest identyfikowane zatem ze stabilnością systemu finansowego i bezpieczeństwem jego słabszych uczestników. Niewątpliwie słabszymi podmiotami wobec finansowych usługodawców są konsumenci⁴³. Z tego powodu bezpieczeństwo konsumenta⁴⁴ na rynku finansowym jest przedmiotem specjalnej ochrony prawnej. Bezpieczeństwo konsumentów na rynku usług finansowych stanowi przedmiot działań w ramach systemu ochrony konsumentów. Ten system składa się z regulacji prawnych, których celem jest tworzenie przyjaznego otoczenia prawnego i instytucjonalnego, a także kształtowanie pożądanych i eliminowanie negatywnych z perspektywy konsumentów praktyk rynkowych⁴⁵. System ochrony konsumentów tworzą również odpowiednie instytucje oraz różnego rodzaju instrumenty⁴⁶. Dzięki podejmowanym aktywnościom w ramach tego systemu poziom bezpieczeństwa na rynku i w systemie finansowym rośnie.

Podsumowując, trzeba zauważyć, że ochrona konsumentów jest ważna dla bezpieczeństwa systemu finansowego i systemu bankowego nie tylko w skali mikro-, lecz także makroekonomicznej. Stabilność systemu finansowego jest niezwykle delikatną materią, czułą na brak skutecznych ram ochrony konsumentów na rynkach finansowych. Mając na uwadze zapobieganie, a także ograniczanie skutków kryzysów finansowych, trzeba analizować różnego rodzaju instrumenty wykorzystywane w tym celu. Takim instrumentem, ważnym dla bezpieczeństwa systemu bankowego, a przez to dla całego systemu finansowego, jest jeden z instrumentów należących do ostrożnościowych wymogów kapitałowych wprowadzonych w celu zapewnienia odporności poszczególnych instytucji finansowych. Minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych (MREL) wprowadzono w systemach bankowych krajów UE po to, aby instytucje finansowe, będące podmiotami procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz bezpośrednio po jej

42 M. Fedorowicz, *O normatywnym...*, s. 82.

43 Przyczyny braku równowagi zob. szerz. I.D. Czechowska, J. Stawska, R. Witczak, *Bezpieczeństwo i stabilność systemu...*

44 Badanie dotyczące regulacji ochrony konsumentów w 142 krajach. Autorzy we wnioskach wskazują, że chociaż przepisy dotyczące ochrony konsumentów obowiązują w większości krajów, niekoniecznie dotyczą one kwestii specyficznych dla usług finansowych; O.P. Ardic, J.A. Ibrahim, N. Mylenko, *Consumer protection laws and regulations in deposit and loan services: A cross-country analysis with a new data set*, The World Bank, 2011.

45 A. Barembuch, *Pozycja i świadomość konsumenta na rynku usług finansowych – diagnoza i perspektywy*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 694: Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu” 2011, nr 22, s. 344.

46 M. Giovanoli, *A new architecture for the global financial market: Legal aspects of international financial standard setting*, [w:] M. Giovanoli (red.), *International Monetary Law. Issues for the New Millennium*, Oxford University Press, Oxford 2000, s. 3–59; M. Fedorowicz, *O normatywnym...*, s. 73–94.

zakończeniu, miały zapewnioną we własnym zakresie nie tylko zdolność do pokrycia strat, lecz także dokapitalizowanie, wystarczające do kontynuowania wykonywania funkcji krytycznych bez narażania sektora na ryzyko stabilności finansowej lub konieczności korzystania ze środków publicznych. Wprowadzenie takiego rozwiązania regulacyjnego powoduje określone konsekwencje dla uczestników rynków finansowych. Jest to zagadnienie nowe, mające walor zarówno teoretyczny, jak i praktyczny, dlatego warte szczegółowego rozpoznania.

Idea wymogu MREL i charakterystyka wymogów ostrożnościowych

2.1. Idea i cel wprowadzenia wymogu MREL

Wymóg MREL (minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych) stanowi istotne rozszerzenie ostrożnościowych wymogów kapitałowych, wprowadzonych w celu zapewnienia odporności poszczególnych instytucji finansowych (a przez to również odporności całego systemu bankowego) na negatywne skutki zmian w otoczeniu gospodarczym poprzez utrzymywanie rezerw kapitałowych na poziomie umożliwiającym pokrycie ewentualnych strat. Ułatwia przez to skuteczne prowadzenie postępowań w zakresie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (zwanym w skrócie: procesami przymusowej restrukturyzacji lub procesami *resolution*) instytucji finansowych zagrożonych upadłością (banki komercyjne i spółdzielcze, domy maklerskie, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe). Postępowania te są podejmowane przez odpowiedni organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (w Polsce: BFG) w sytuacji, gdy spełnione będą łącznie następujące przesłanki:

- podmiot jest na progu upadłości lub zagrożony upadłością;
- jest wysoce prawdopodobne, że dostępne działania nadzorcze lub działania podmiotu nie pozwalają na usunięcie tego zagrożenia we właściwym czasie;
- podjęcie działań jest konieczne w interesie publicznym (ochrona stabilności systemu finansowego, ochrona finansów publicznych i deponentów, zapewnienie ciągłości realizacji funkcji krytycznych realizowanych przez zagrożony podmiot na rzecz klientów i gospodarki).

W przeciwnym razie organ nadzorczy wszczyna zwykłe postępowanie upadłościowe.

W ramach przymusowej restrukturyzacji organ *resolution* przejmuje kontrolę nad zagrożonym podmiotem, stosując jeden lub kilka instrumentów szczegółowo opisanych w Ustawie z 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji¹:

1 Najnowszy tekst jednolity: Dz.U. z 2024 r., poz. 487.

- przejęcie przez inną istniejącą instytucję finansową,
- utworzenie instytucji pomostowej, która tymczasowo przejmuje podmiot w restrukturyzacji,
- umorzenie lub konwersję zobowiązań podmiotu w restrukturyzacji,
- wydzielenie praw majątkowych.

Koszty przymusowej restrukturyzacji (koszty pokrycia strat restrukturyzowanego podmiotu) powinny w pierwszej kolejności obciążać właścicieli i wierzycieli podmiotu. W tym celu umarza się w części lub w całości akcje (lub udziały) podmiotu bądź zamienia się na kapitał wyemitowane przez ten podmiot instrumenty dłużne, a więc instrumenty stanowiące składniki MREL. Pozyskane w ten sposób dokapitalizowanie powinno zapewnić – przynajmniej w minimalnym zakresie – powrót do wymaganych norm kapitałowych, umożliwiając restrukturyzowanej instytucji dalsze funkcjonowanie na rynku finansowym. Dopiero w kolejnym kroku można wykorzystać środki specjalnie utworzonych funduszy przymusowej restrukturyzacji (w przypadku BFG jest to odrębny fundusz dla banków i domów maklerskich, i odrębny dla SKOK-ów), na które składają się wszystkie podmioty objęte zakresem podmiotowym ustawy o BFG. Dzięki temu ryzyko konieczności zaangażowania finansów publicznych, a więc ponoszenia kosztów przez podatników, jest skutecznie ograniczone.

Wymóg MREL jest efektem wdrożenia w szerszej skali standardu TLAC, wprowadzonego pierwotnie przez Radę Stabilności Finansowej (FSB) dla ok. 30 największych grup kapitałowych banków działających w skali globalnej (tzw. globalne banki ważne systemowo – G-SIBs).

Wymóg MREL jest wyznaczany przez odpowiedni organ przymusowej restrukturyzacji (w Polsce przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny) indywidualnie dla każdej instytucji, dla której plan przymusowej restrukturyzacji przewiduje procedurę inną niż zwykły proces upadłościowy – może to być bank podlegający wymogom unijnego rozporządzenia CRR, spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa lub firma inwestycyjna objęta unijnymi regulacjami IFR/IFD.

Wprowadzenie wymogu MREL oznacza w praktyce, że banki w krajach UE zobowiązane są obecnie do jednoczesnego przestrzegania trzech rodzajów wymogów regulacyjnych, ustanowionych w różnych celach:

- 1) wymogów adekwatności kapitałowej (TCR), dotyczących funduszy własnych utrzymywanych w określonej relacji do kwoty łącznej ekspozycji na ryzyko (TREA), której głównym komponentem są aktywa ważone ryzykiem (RWA – *Risk-weighted Assets*);
- 2) wymogów dotyczących wskaźnika dźwigni (LR – *Leverage Ratio*), opartych na ekspozycji całkowitej (TEM – *Total Exposure Measure*);
- 3) minimalnych wymogów dotyczących funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowanych (MREL), sformułowanych na potrzeby restrukturyzacji instytucji finansowych, wykorzystujących zarówno miary TREA, jak i TEM².

² Wymogi ostrożnościowe (1) i (2) są określane przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady UE CRD IV/CRD V oraz rozporządzenie CRR/CRR II, natomiast wymóg (3), dotyczący

Cechą charakterystyczną jest to, że ta sama część funduszy własnych może zostać wykorzystana do spełnienia więcej niż jednego z wymienionych wymogów regulacyjnych, z jednym wyjątkiem: kwota funduszy własnych przeznaczona na makroostrożnościowe bufora kapitałowe nie może być wykorzystana do spełnienia wymogu MREL opartego na TREA.

Wymogi kapitałowe oparte na łącznej ekspozycji na ryzyko (1) wyznaczają minimalną kwotę funduszy własnych, które banki muszą utrzymywać. Mają one na celu uniemożliwienie podejmowania przez banki większego ryzyka, bez posiadania odpowiedniego poziomu kapitału na pokrycie strat, jakie mogłyby wyniknąć na skutek realizacji tego ryzyka. Wymóg wskaźnika dźwigni (2) to uzupełniający w stosunku do (1) wymóg ochronny, nieuwzględniający ryzyka i skalibrowany według wielkości ekspozycji bilansowych i pozabilansowych. Ma na celu zabezpieczenie odpowiedniego poziomu kapitału w stosunku do skali ekspansji działalności banku, zwłaszcza w początkowej fazie cyklu koniunktury gospodarczej, kiedy ryzyko działalności jest na niskim poziomie. Ponadto wymóg dotyczący wskaźnika dźwigni może rekompensować pewne niedoszacowanie wymogów kapitałowych względem ryzyka, wynikające ze stosowania przez banki metod wewnętrznych w ocenie ryzyka (wyznaczone tymi metodami oceny ryzyka są zwykle bardziej optymistyczne niż te wyznaczone za pomocą metod standardowych).

2.2. Charakterystyka wymogów ostrożnościowych

Wymogi ostrożnościowe są realizowane w ramach trzech filarów.

- **Filar 1** (*Pillar 1, P1*) – dotyczy minimalnych wymogów kapitałowych wspólnych dla wszystkich instytucji;
- **Filar 2** (*Pillar 2, P2*) – dotyczy dodatkowych wymogów określanych w ramach przeglądu nadzorczego, obejmujących czynniki ryzyka nieuwzględnione w ramach Filaru 1;
- **Filar 3** (dyscyplina rynkowa) – dotyczy publicznego ujawniania informacji o adekwatności kapitałowej przez instytucje finansowe.

W ramach szczegółowego podziału minimalnych wymogów kapitałowych określanych w odniesieniu do łącznej ekspozycji na ryzyko można wyróżnić cztery segmenty:

- P1 – podstawowy minimalny wymóg kapitałowy,
- P2R – dodatkowy minimalny wymóg kapitałowy,
- CBR (*Combined Buffer Requirement*) – wymóg połączonego bufora,
- P2G – zalecany dodatkowy poziom funduszy własnych.

restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, jest określany przez pakiet BRRD/BRRD II i SRMR/SRMR II); M. Kozińska, *MREL a polski sektor bankowy*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2018, nr 531, s. 253–265; O. Szczepańska, *MREL and TLAC i.e. How to increase the loss absorption capacity of banks*, „Bezpieczny Bank” 2015, nr 3(60), s. 37–53.

P1 – podstawowy minimalny wymóg kapitałowy

W odniesieniu do wymogów Filaru I musi być zabezpieczony kapitał jednocześnie na poziomie trzech współczynników kapitałowych, liczonych jako kwota funduszy własnych wyrażona jako procent wartości ekspozycji na ryzyko (% TREA):

- ✓ 4,5% w przypadku kapitału podstawowego Tier I (CET1),
- ✓ 6% w przypadku kapitału Tier I (suma kapitału podstawowego CET1 i dodatkowego AT1),
- ✓ 8% w przypadku łącznego poziomu kapitału będącego sumą kapitału Tier I i Tier II.

Wymogi te, narzucone przez unijne rozporządzenie CRR, są wspólne dla wszystkich banków.

P2R – dodatkowy minimalny wymóg kapitałowy

Określa dodatkowe wymogi w zakresie funduszy własnych (tzw. wymogi *add-on*) w celu uwzględnienia dodatkowego ryzyka w działalności instytucji finansowej. W Polsce dotyczy to głównie ryzyka związanego z posiadaniem portfelem walutowych kredytów hipotecznych, z uwzględnieniem już utworzonych rezerw na ryzyko prawne związane z tym portfelem oraz realizacji programu ugód zawieranych z kredytobiorcami. Wysokość wymogu P2R dla poszczególnych banków jest określana w trybie indywidualnym przez organ nadzorczy (w Polsce przez KNF).

Struktura spełnienia wymogu P2R jest identyczna jak wymogu P1 dla relacji kapitałów Tier I oraz CET1 do sumy kapitałów Tier I i Tier II. Wymóg P2R powinien być spełniony w co najmniej 75% z kapitału Tier I, a w ramach tej części co najmniej 75% powinien stanowić kapitał CET1 (inaczej mówiąc, kwota kapitału CET1 powinna wynosić $0,75 \cdot 0,75 = 0,5625$ kwoty spełniającej cały wymóg P2R). Struktura spełnienia wymogu P1 jest identyczna (6% dla wymogu Tier I to $0,75 \cdot 8\%$, a 4,5% dla CET1 to $0,5625 \cdot 8\%$).

CBR – wymóg połączony bufora

Makroostrożnościowe bufory kapitałowe mają na celu przede wszystkim zwiększenie stabilności całego systemu finansowego poprzez stworzenie zdolności banków do absorpcji strat. Kapitał gromadzony w ramach buforów ma na celu uwzględnienie cykliczności rozwoju gospodarki (utrzymanie zdolności kredytowania gospodarki niezależnie od fazy cyklu gospodarczego) oraz znaczenia danej instytucji finansowej w strukturze systemu finansowego (uniknięcie ryzyka efektu zarażania).

Obecnie na połączony bufor, który powinien być spełniony z kapitału podstawowego CET1, składa się pięć elementów:

- bufor zabezpieczający,
- bufor antycykliczny,
- bufor ryzyka systemowego,
- bufor globalnych instytucji o znaczeniu systemowym,
- bufor innych instytucji o znaczeniu systemowym³.

Bufor zabezpieczający to bufor dla absorpcji strat ogólnego przeznaczenia, aktualnie ustalony na poziomie 2,5% TREA na podstawie rozporządzenia CRR.

Bufor antycykliczny – zasadniczo wielkość tego bufora może zmieniać się w granicach 0–2,5%, ale w uzasadnionych wypadkach może być wyższa. Bufor ten ma zarówno przeciwdziałać ograniczeniom w zakresie udzielania kredytów w przypadku recesji/kryzysu w gospodarce, jak i hamować nadmierną akcję kredytową w przypadku silnego wzrostu gospodarczego. W pierwszym przypadku wielkość tego bufora jest ustalana na niskim poziomie, w drugim zaś na wysokim. W Polsce wysokość bufora jest ustalana w drodze rozporządzenia Ministra Finansów na podstawie rekomendacji Komitetu Stabilności Finansowej (KSF) opartej na analizie relacji zadłużenia sektora niefinansowego do PKB (aktualnie na poziomie 0%)⁴.

Bufor ryzyka systemowego ma na celu przeciwdziałanie ryzyku systemowemu, które mogłoby prowadzić do zakłóceń mających poważne skutki dla krajowego sektora finansowego lub sfery realnej gospodarki. Bufor ten może mieć wymiar podmiotowy lub przedmiotowy. W wymiarze podmiotowym może dotyczyć grupy lub wszystkich instytucji finansowych w danym kraju, w wymiarze przedmiotowym może być nakładany w odniesieniu do szczególnych grup ekspozycji, np. w danym kraju lub danym sektorze gospodarki. Zasadniczo wysokość bufora może mieścić się w granicach 0%–3% jako wielokrotność 0,5%. Możliwe są wyższe poziomy niż 3%, ale wymagają notyfikacji lub zezwolenia Komisji Europejskiej. W Polsce wysokość bufora jest ustalana w drodze rozporządzenia Ministra Finansów na podstawie rekomendacji KSF (aktualnie na poziomie 0%, chociaż obowiązywał na poziomie 3% w okresie od stycznia 2018 r. do marca 2020 r., tj. do wybuchu pandemii COVID-19).

Bufor globalnej instytucji o znaczeniu systemowym (G-SII), bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (O-SII) mają na celu ograniczenie strukturalnego ryzyka systemowego wynikającego z działalności tego rodzaju instytucji. Ich stosowanie ma ograniczyć efekty zewnętrzne wynikające z nadmiernego ryzyka podejmowanego przez instytucje o znaczeniu systemowym, co mogłoby istotnie naruszyć stabilność finansową w ramach danego kraju lub w skali globalnej.

3 Zgodnie z art. 128 pkt 6 dyrektywy 2013/36/UE (CRD IV).

4 W raportach adekwatności kapitałowej polskich banków z udziałem kapitału zagranicznego jest widoczny specyficzny dla instytucji bufor antycykliczny wynikający z faktu przynależności do transgranicznej grupy kapitałowej i w niektórych przypadkach pojawia się tam wartość niezerowa (np. 0,01% dla banków Santander, PKO BP).

Bufor dla G-SII jest określany według szczegółowej metodyki opracowanej przez Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego (BCBS). W Polsce nie ma żadnej instytucji finansowej zobligowanej do spełnienia wymogu bufora instytucji systemowo ważnej w skali globalnej, są natomiast banki wchodzące w skład zagranicznych grup kapitałowych będących globalnymi instytucjami ważnymi systemowo (BNP Paribas, Santander, ING, Credit Agricole).

Bufory dla O-SII w maksymalnej wysokości 3% wyznaczają organy nadzoru makroostrożnościowego lub organy nadzoru mikroostrożnościowego w porozumieniu z organami nadzoru makroostrożnościowego. W przypadku Polski Komisja Nadzoru Finansowego⁵, po zasięgnięciu opinii Komitetu Stabilności Finansowej⁶, zidentyfikowała 10 innych instytucji o znaczeniu systemowym (największe banki komercyjne oraz banki-zrzeszenia banków spółdzielczych) i nałożyła na nie odpowiednie bufory przedstawione w tabeli 2.1.

Tabela 2.1. Inne instytucje o znaczeniu systemowym i wysokości ich buforów w tym zakresie w Polsce (stan na grudzień 2022 r.)

Inna instytucja o znaczeniu systemowym (O-SII)	Wysokość bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym (%)
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA	2,00
Santander Bank Polska SA	1,00
Bank Polska Kasa Opieki SA	1,00
ING Bank Śląski SA	0,50
mBank SA	0,50
Bank Handlowy w Warszawie SA	0,25
BNP Paribas Bank Polska SA	0,25
Bank Millennium SA	0,25
Bank Polskiej Spółdzielczości SA	0,25
SGB – Bank SA	0,25

Źródło: KNF.

P2G – zalecany dodatkowy poziom funduszy własnych

Organ nadzoru mikroostrożnościowego może również ustanowić dodatkowe wytyczne (zalecenia) dotyczące utrzymywania dodatkowych funduszy własnych. Odpowiadają one oczekiwanemu przez nadzór zmniejszeniu funduszy własnych w przypadku realizacji niekorzystnego scenariusza, charakteryzującego się niskim prawdopodobieństwem wystąpienia, ale dużym efektem (scenariusz wystąpienia warunków skrajnych). P2G jest zaleceniem i jego niewypełnienie nie powoduje

⁵ Organ mikroostrożnościowy.

⁶ Organ makroostrożnościowy.

takich konsekwencji, jak niespełnienie wymogów P1, P2R i CBR. Zalecenie P2G może też zostać przekształcone w zwiększenie wymogu P2R.

Dodatkowy narzut P2G powinien składać się w całości z kapitału podstawowego CET1 (patrz tabela 2.2).

Tabela 2.2. Zalecenie P2G dla banków w Polsce (stan na grudzień 2022 r.)

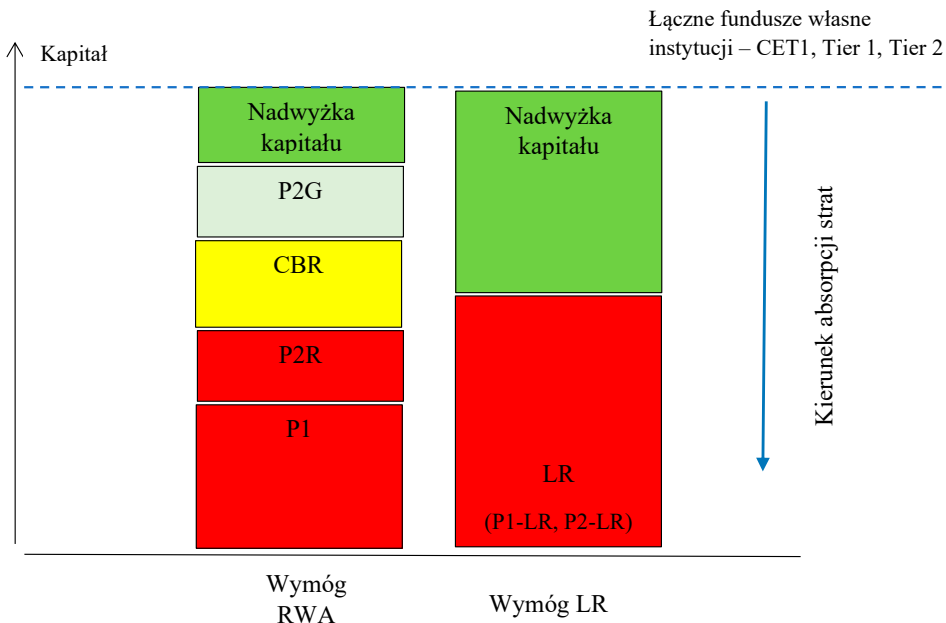
Bank	Wysokość narzutu P2G (%)	
	Poziom jednostkowy	Poziom skonsolidowany
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA	0,72	0,66
Santander Bank Polska SA	0,26	0,23
Bank Polska Kasa Opieki SA	0,43	0,42
ING Bank Śląski SA	0,52	0,50
mBank SA	b.d.	b.d.
Bank Handlowy w Warszawie SA	0,11	0,11
BNP Paribas Bank Polska SA	0,80	0,77
Bank Millennium SA	1,72	1,75
Alior Bank	0,15	0,15
Bank Pocztowy	1,68	-

Źródło: KNF.

LR – wskaźnik dźwigni

Minimalny wymóg dźwigni ma na celu zapobieżenie sytuacji, w której poprawiająca się sytuacja rynkowa i gospodarcza skutkująca możliwym obniżeniem wymogów P2R i CBR doprowadziłaby do potencjalnego niedokapitalizowania instytucji finansowej w perspektywie szybkiego pogorszenia sytuacji rynkowej. Podobnie jak w przypadku wymogów kapitałowych opartych na aktywach ważonych ryzykiem wymóg dźwigni może obejmować składową pierwszego filara (minimalny poziom wskaźnika dźwigni określony przez rozporządzenie CRR) oraz dodatkowy wymóg P2R-LR wyznaczany wówczas przez organ nadzoru mikroostrożnościowego. Minimalny poziom wskaźnika dźwigni wynosi 3% miary całkowitej ekspozycji (sumy aktywów bilansowych i pozycji pozabilansowych) i powinien być spełniony za pomocą kapitału Tier 1.

Na rysunku 2.1 przedstawiono strukturę i porównanie dwóch prezentowanych wymogów kapitałowych.

Rysunek 2.1. Zestawienie dwóch wymogów kapitałowych opartych na aktywach ważonych ryzykiem i ekspozycji całkowitej (proporcje składowych wewnątrz i między nimi są przykładowe)

Źródło: opracowanie własne.

Dla spełnienia obu wymogów mogą być użyte te same fundusze własne. Szczegółowa analiza w tym zakresie jest skomplikowana, gdyż oba wymogi wykorzystują w różnym zakresie różne typy kapitału.

Zasady wyliczania wymogu MREL

3.1. Zalecenia Rady Stabilności Finansowej – wymóg TLAC¹

Wymóg TLAC wprowadzono w celu zapewnienia, by globalne instytucje ważne systemowo (G-SIBs) w przypadku poddania ich procesowi *resolution* dysponowały zasobami wystarczającymi na pokrycie strat i rekapitalizację, aby móc kontynuować wykonywanie krytycznych funkcji bez wsparcia publicznych środków i bez zagrożenia stabilności finansowej systemu bankowego. Zaczął obowiązywać z dniem 1 stycznia 2019 r. Poniżej przedstawiono najważniejsze postanowienia tego wymogu.

Minimalny wymóg TLAC jest stosowany wobec każdego podmiotu podlegającego przymusowej restrukturyzacji należącego do każdej G-SIB, zgodnie ze strategią przymusowej restrukturyzacji przewidzianą dla G-SIB. Zależnie od przyjętej strategii, podmiotem przymusowej restrukturyzacji może być spółka matka, spółka holdingowa lub podmiot zależny.

Podmiot przymusowej restrukturyzacji i każda jednostka zależna (kontrolowana bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne od podmiotu przymusowej restrukturyzacji) tworzą grupę przymusowej restrukturyzacji. Minimalny wymóg TLAC jest ustalany na podstawie skonsolidowanego bilansu każdej grupy przymusowej restrukturyzacji. Wynosi on jednocześnie:

- **TLAC RWA Minimum** – co najmniej 18% aktywów ważonych ryzykiem (RWAs) grupy przymusowej restrukturyzacji². Wymóg nie uwzględnia nadzorczych wymogów buforów kapitałowych CBR, ustanowionych w ramach porozumienia Basel III, które muszą być spełnione niezależnie od wymogu TLAC RWA Minimum;
- **TLAC LRE Minimum** – co najmniej 6,75% wartości³ mianownika wskaźnika dźwigni zdefiniowanego w ramach porozumienia Basel III.

1 Principles on Loss-absorbing and Recapitalisation Capacity of G-SIBs in Resolution. Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Term Sheet, FSB, 2015.

2 Od dnia 1.01.2022 r., od dnia 1.01.2019 r. obowiązywał wymóg 16%.

3 Od dnia 1.01.2022 r., od dnia 1.01.2019 r. obowiązywał wymóg 6%.

Niedotrzymanie lub prawdopodobne niedotrzymanie minimalnego wymogu TLAC powinno być traktowane przez organy nadzorcze i organy resolution tak samo poważnie, jak niedotrzymanie nadzorczych wymogów adekwatności kapitałowej.

3.2. Zalecenia dyrektywy UE

Minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych (MREL), stanowiący konstrukcję analogiczną do wymogu TLAC i mający podobne przeznaczenie, lecz rozciągnięty na szeroki zbiór podmiotów – instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, wprowadziła dyrektywa unijna 2014/59 (BRRD)⁴, wyprzedzając niejako wejście w życie wymogu TLAC sformułowanego wobec G-SIBs. Wymóg MREL, obliczany co do zasady jako kwota funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, wyrażona jako odsetek łącznych zobowiązań i funduszy własnych instytucji, miał być spełniany na zasadzie indywidualnej, a w odniesieniu do unijnych jednostek dominujących – na zasadzie skonsolidowanej.

W odróżnieniu od regulacji TLAC, w dyrektywie BRRD nie określono jednoznacznie poziomu procentowych wskaźników definiujących wymogi MREL. Kwestię tę pozostawiono krajowym organom ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (po konsultacji z właściwym organem nadzorczym), które powinny kierować się następującymi kryteriami⁵:

- a) koniecznością zapewnienia możliwości przeprowadzenia skutecznej restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji w drodze zastosowania instrumentów *resolution*, w tym, w stosownych przypadkach, instrumentu umorzenia lub konwersji długu, w sposób służący osiągnięciu celów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji;
- b) koniecznością zapewnienia, w stosownych przypadkach, posiadania przez instytucję wystarczających zobowiązań kwalifikowalnych, tak aby zagwarantować, że jeżeli instrument umorzenia lub konwersji długu zostanie zastosowany, możliwe było pokrycie strat, a współczynnik kapitału podstawowego Tier I instytucji mógł zostać przywrócony do poziomu niezbędnego do podtrzymania wystarczającego zaufania rynkowego do instytucji oraz umożliwienia jej dalszego spełniania warunków udzielenia zezwolenia i dalszego prowadzenia działalności, na którą

4 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE nr L173 z dn. 12.06.2014 r., s. 190–348).

5 BRRD, artykuł 45, punkt 6, lit. a) – f).

otrzymała zezwolenie zgodnie z dyrektywą 2013/36/UE (CRD IV)⁶ lub dyrektywą 2014/65/UE (MIFID)⁷;

- c) koniecznością zapewnienia, aby pewne kategorie zobowiązań kwalifikowalnych mogły zostać wyłączone z umorzenia lub konwersji lub przeniesione na odbiorcę, a instytucja posiadała wystarczające inne zobowiązania kwalifikowalne, zapewniające pokrycie strat, a współczynnik kapitału podstawowego Tier I instytucji mógł zostać przywrócony do poziomu niezbędnego dla umożliwienia jej dalszego spełniania warunków udzielenia zezwolenia i dalszego prowadzenia działalności, na którą otrzymała zezwolenie zgodnie z dyrektywą CRD IV lub dyrektywą MIFID;
- d) wielkością, modelem biznesowego, modelem finansowania i profilem ryzyka instytucji;
- e) zakresem wkładu, jaki system gwarancji depozytów mógłby wnieść w finansowanie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji;
- f) zakresem negatywnego wpływu, jaki upadłość instytucji miałyby na stabilność finansową, w tym z uwagi na jej powiązania z innymi instytucjami lub z pozostałą częścią systemu finansowego, w związku z możliwością wystąpienia efektu domina.

Po opublikowaniu pełnej wersji standardu TLAC zdecydowano na szczelbu Komisji Europejskiej, że w ramach procesu tworzenia unii bankowej należy rozszerzyć powyższe regulacje poprzez wprowadzenie zharmonizowanego minimalnego poziomu standardu TLAC dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym działających na terenie UE w skali transgranicznej (zwany dalej minimalnym wymogiem dotyczącym TLAC). Jednocześnie by uniknąć zakłóceń konkurencji, dla instytucji niebędących globalnymi instytucjami ważnymi systemowo wprowadzono analogiczne konstrukcje w postaci wymogu MREL odnoszącego się zarówno do łącznej ekspozycji na ryzyko, jak i dźwigni kapitałowej. W tym celu w 2019 r. w ramach tzw. pakietu bankowego, wdrażającego obszerne zmiany regulacji bankowych zainicjowane po kryzysie bankowym, opublikowano m.in. odpowiednio ukierunkowane modyfikacje we wcześniejszych regulacjach unijnych dotyczących MREL poprzez

6 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 338).

7 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (wersja przekształcona) – Dz.U. L173 z dn. 12.06.2014, s. 349.

wydanie rozporządzenia CRR II (wprowadzającego istotne zmiany i rozszerzenia w rozporządzeniu CRR)⁸ i dyrektywy BRRD2⁹, zmieniającej BRRD.

W ogólnym ujęciu wymóg MREL jest obliczany jako odsetek:

- łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (TREA),
- miary ekspozycji całkowitej (TEM) – sumy wartości ekspozycji z tytułu wszystkich aktywów i pozycji pozabilansowych nieodliczonych przy wyznaczaniu miary kapitału Tier 1, stanowiąc sumę dwóch elementów:
- kwoty na pokrycie strat (LAA), równej co do zasady wysokości wymogów w zakresie funduszy własnych (podstawowych oraz dodatkowych),
- kwoty dokapitalizowania (RCA), która co do zasady jest równa iloczynowi sumy wymogów w zakresie funduszy własnych podmiotu i odpowiedniego czynnika skalującego.

Zgodnie z postanowieniami art. 128 dyrektywy CRD IV fundusze własne wykorzystywane dla spełnienia wymogu MREL nie mogą być jednocześnie wykorzystywane dla spełnienia wymogu połączonego bufora (CBR). Oznacza to w praktyce, że faktyczne zapotrzebowanie banków na fundusze własne i zobowiązania kwalifikowalne jest równe sumie wymogu MREL i CBR.

Do polskiego porządku prawnego kwestię MREL wprowadziła po raz pierwszy ustawa z 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji¹⁰, określając zasady działania BFG jako organu *resolution* w prowadzeniu procesów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków. W rozdziale tej ustawy, poświęconym minimalnemu poziomowi funduszy własnych i zobowiązań podlegających umorzeniu lub konwersji (art. 97–99), przytoczono opisane powyżej postanowienia dyrektywy BRRD w jej pierwotnej wersji, także bez sformułowania konkretnych ilościowych limitów. Natomiast zasady zmodyfikowane przez unijny pakiet bankowy wdrożono w 2021 r. poprzez odpowiednie zmiany w ustawie o BFG¹¹.

-
- 8 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 1), uzupełnione w znaczącym stopniu przez tzw. CRR II, czyli Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/876 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni, wskaźnika stabilnego finansowania netto, wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rynkowego, ekspozycji wobec kontrahentów centralnych, ekspozycji wobec przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania, dużych ekspozycji, wymogów dotyczących sprawozdawczości i ujawniania informacji, a także rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 150 z 7.6.2019, s. 296).
- 9 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/879 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniająca dyrektywę 2014/59/UE w odniesieniu do zdolności do pokrycia strat i dokapitalizowania instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz dyrektywę 98/26/WE
- 10 Dalej: ustawa o BFG, najnowszy tekst jednolity w Dz.U. z 2022 r., poz. 2253.
- 11 Ustawa z dnia 8 lipca 2021 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1598).

W ramach regulacji dotyczących MREL wprowadzono minimalne wysokości wymogu MREL dla określonych rodzajów instytucji (patrz tabela 3.1).

Tabela 3.1. Wymogi MREL dla określonych grup podmiotów

Wyszczególnienie	G-SII, spółki zależne G-SII oraz podmioty należące do G-SII	Top-tier banks ¹ oraz <i>fished banks</i> ²	Pozostałe podmioty podlegające <i>resolution</i> *
Od wejścia w życie pakietu bankowego	16% TRE 6% LRE Wymóg wyższy, specyficzny dla instytucji – według oceny organu <i>resolution</i> **	Wymóg specyficzny dla instytucji – według oceny organu <i>resolution</i> **	Wymóg specyficzny dla instytucji – według oceny organu <i>resolution</i> **
Od 2022 r.	18% TRE 6,75% LRE Wymóg wyższy, specyficzny dla instytucji – według oceny organu <i>resolution</i> **	13,5% TRE 5% LRE Wymóg wyższy, specyficzny dla instytucji – według oceny organu <i>resolution</i> **	Jw.
Od 2024 r.	Jw. (od 2022) Dodatkowo wymóg 8% TLOF	Jw. (od 2022) Dodatkowo wymóg 8% TLOF (ale nie więcej niż 27% RWA dla <i>top-tier banks</i>)	Jw. Dodatkowo wymóg 8% TLOF według uznania organu <i>resolution</i>
Wymóg podporządkowania	Co do zasady tak. Maksymalnie do wysokości 8% TLOF lub wysokości wynikającej z formuły: 2x wymóg w zakresie II Filara (tzw. <i>add-on</i>) + wymóg połączony bufora		Decyzja organu <i>resolution</i> na podstawie analizy danego banku (oraz oceny ryzyka złamania zasady NCWO)

* Dla banków, które mają podlegać likwidacji, MREL ustalany jest na poziomie kwoty na pokrycie strat (minimalny wymóg kapitałowy).

** Według ogólnej zasady wyliczania MREL, zgodnie z którą MREL to suma kwoty na pokrycie strat oraz kwoty dokapitalizowania, wystarczającej na bezpieczne kontynuowanie działalności.

¹ Banki, w przypadku których suma aktywów tworzonej przez nie grupy *resolution* wynosi co najmniej 100 mld euro.

² Banki wyselekcjonowane przez Fundusz ze względu na ryzyko systemowe, które może zmaterializować się w sytuacji upadłości takiego banku

Źródło: M. Kozińska, B. Wilk, *Charakter prawny sankcji ze strony Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za niespełnienie wymogu MREL oraz ich ekonomiczna skuteczność*, „Bezpieczny Bank” 2022, t. 89(4), s. 34.

Z informacji zamieszczonych w tabeli 3.1 wynika, że wymagania dotyczące MREL zmieniają się w czasie oraz są zróżnicowane ze względu na poszczególne rodzaje podmiotów występujących w systemie finansowym. Odrębnie traktowane są m.in. banki hipoteczne funkcjonujące jako tzw. spółki córki ze względu na ich specyficzny profil ryzyka¹². Trzeba także nadmienić, że poziom spełnienia wymogu MREL jest zależny od formy organizacyjnej banku:

- w przypadku banków, dla których przewidziano likwidację upadłościową – wymóg powinien być spełniony na poziomie jednostkowym, niezależnie od faktu, czy bank stoi na czele grupy kapitałowej;
- w przypadku banków z inną strategią niż likwidacja upadłościowa – wymóg powinien być spełniony na poziomie skonsolidowanym (chyba że bank nie tworzy grupy kapitałowej), z zastrzeżeniem dotyczącym banków należących do europejskich grup bankowych, tworzonych przez instytucje kredytowe uznane za globalne instytucje o znaczeniu systemowym (G-SII).

Istotna jest przy tym strategia wdrażania planu przymusowej restrukturyzacji przyjęta przez organ grupowej przymusowej restrukturyzacji. Wyróżnia się dwie strategie:

- *Single Point of Entry* (SPE), w którym proces przymusowej restrukturyzacji wdrażany jest jednocześnie przez organ przymusowej restrukturyzacji właściwy dla podmiotu dominującego oraz przez organy przymusowej restrukturyzacji właściwe dla podmiotów zależnych,
- *Multiple Point of Entry* (MPE), w którym decyzja o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji jest podejmowana niezależnie dla każdego podmiotu.

W przypadku strategii SPE wymóg MREL jest ustalany na poziomie jednostkowym, niezależnie od faktu, że bank stoi na czele grupy kapitałowej (tzw. MREL wewnętrzny), natomiast w przypadku strategii MPE – na poziomie skonsolidowanym. Dla strategii MPE bank jest dodatkowo objęty wymogiem TLAC w wysokości 18% RWA oraz 6,75% TEM.

BRRD II oraz rozporządzenie CRR II wprowadzają, szczególnie większe uzależnienie MREL od przyjętej strategii przymusowej restrukturyzacji m.in. przez rozróżnienie pomiędzy *External MREL* i *Internal MREL*, tj. zewnętrznym i wewnętrznym wymogiem MREL (wewnętrzny MREL podobnie jak TLAC pozwala na dokapitalizowanie spółki zależnej w grupie bankowej przez spółkę matkę bez poddania tej spółki formalnej procedurze *resolution*). Powyższe akty wprowadziły także zmianę w tzw. *stacking order*, tj. wyłączenie wymogu połączonego bufora z kalkulacji kwoty na pokrycie strat (LAA) i możliwości podwójnego zaliczania CET1 (ten sam instrument zaliczony do MREL i wymogu połączonego bufora)¹³.

12 Banki hipoteczne są zwolnione z wymogu MREL, a przy wyliczaniu wymogu MREL na poziomie skonsolidowanym (dla banku uniwersalnego), aktywa banku hipotecznego nie są wliczane do RWA/TEM.

13 Dyrektywa BRRD II: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/879 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniająca dyrektywę 2014/59/UE w odniesieniu do zdolności do pokrycia

Strategia przymusowej restrukturyzacji, a więc także uwarunkowanie sposobu obliczania MREL, zależy od decyzji organów przymusowej restrukturyzacji. Materia **internal MREL** (art. 45f BRRD II) jest regulowana głównie w art. 98 ustawy o BFG. Aspekt **external MREL** (art. 45b ust. 4–9, art. 45c ust. 5–7 dyrektywy BRRD II) została wdrożona w polskim porządku prawnym przez art. 97b–97h ustawy o BFG¹⁴, których zakres obejmuje „podmioty podlegające przymusowej restrukturyzacji”.

External MREL dotyczy wyłącznie podmiotów, do których zgodnie z przyjętą strategią będzie bezpośrednio stosowany instrument przymusowej restrukturyzacji. Jest to wymóg utrzymywany przez podmiot niebędący w grupie kapitałowej lub przez spółkę matkę będącą na czele grupy, która emituje do inwestorów zewnętrznych instrumenty kwalifikujące się do MREL. Jeżeli w grupie więcej niż jedna spółka podlega bezpośrednio pod procedurę *resolution*, mówimy wtedy o strategii MPE. Wówczas **external MREL** utrzymuje każda ze spółek podlegających *resolution* (w takiej sytuacji wymóg może być utrzymywany przez spółkę matkę lub spółki córki podlegające *resolution*).

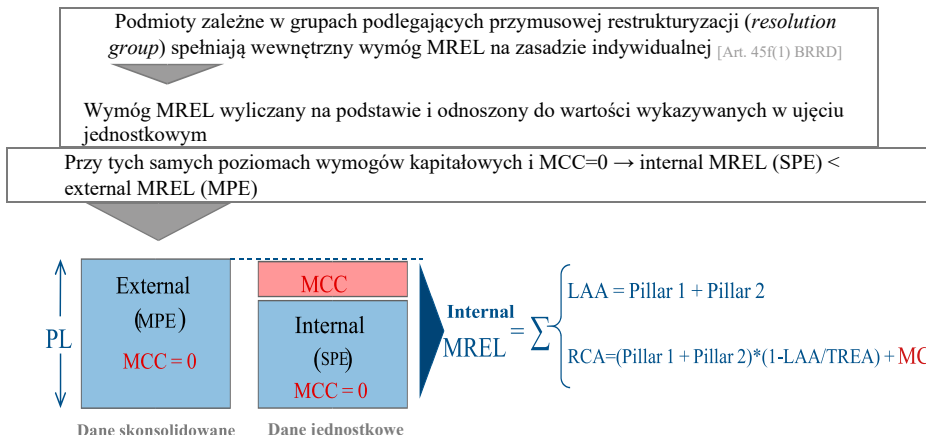
Internal MREL – wymóg utrzymywany przez spółkę córkę. Ma zastosowanie wyłącznie w strategii SPE, gdzie proces *resolution* stosowany jest wyłącznie w odniesieniu do spółki matki, a straty spółki córki transferowane są do spółki matki.

Schemat na rysunku 3.1 prezentuje, jakie wymagania dotyczące wewnętrznego wymogu MREL powinny spełniać podmioty zależne w grupach podlegających przymusowej restrukturyzacji (*resolution group*).

strat i dokapitalizowania instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz dyrektywę 98/26/WE (Dz. Urz. UE nr L150, 7.06.2019) oraz Metodyka MREL, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, 2021.

14 Wprowadzone ustawą z dnia 8 lipca 2021 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1598).

Bufor wiarygodności rynkowej (MCC) – wyjątek (krajowe podmioty zależne w grupach transgranicznych, SPE)

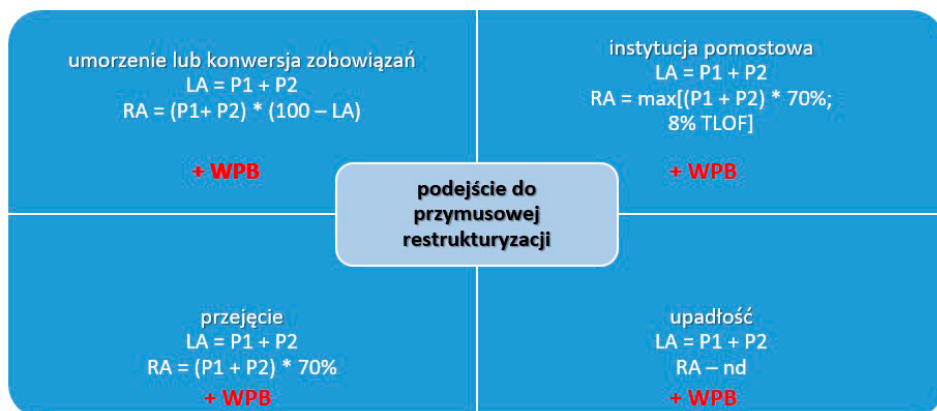
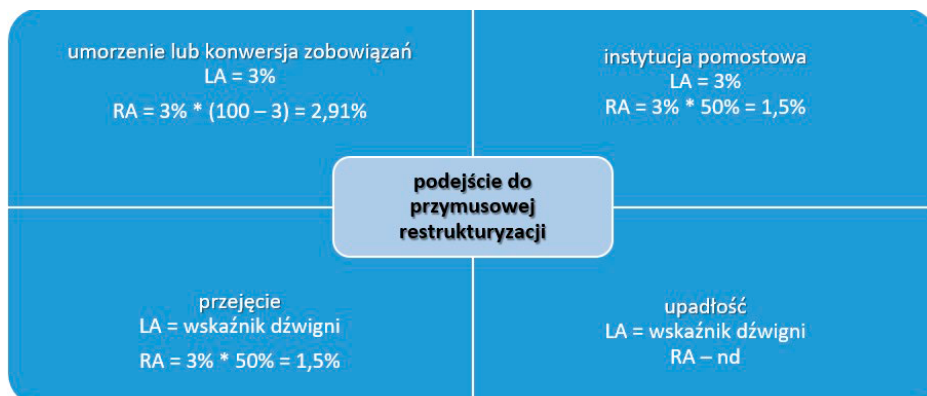

Rysunek 3.1. Wewnętrzny wymóg MREL w podmiotach zależnych w grupach podlegających przymusowej restrukturyzacji (*resolution group*)

Źródło: Dyrektywa BRRD2.

3.3. Metodyka określenia wymogów MREL dla instytucji finansowej podlegającej wymogom rozporządzenia CRR oraz przymusowej restrukturyzacji stosowana przez BFG

Jak wspomniano wyżej, zakres i sposób określenia wymogów MREL są zależne generalnie od skali działania instytucji, podległości pod rozporządzenie CRR oraz przewidzianego sposobu postępowania w sytuacji wystąpienia strat zagrażających dalszemu funkcjonowaniu (przyjętego planu *resolution*). Sposób kalkulacji według obowiązującej od 2022 r. metodyki stosowanej przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny jako polski organ *resolution* przedstawia rysunek 3.2.

Wymóg w odniesieniu do RWA:**Wymóg w odniesieniu do TEM:**

Objaśnienie skrótów:

LA – wymóg MREL dotyczący pokrycia strat,

RA – wymóg MREL dotyczący dokapitalizowania,

P1 – wymóg kapitałowy z tytułu filaru 1,

P2 – wymóg kapitałowy z tytułu filaru 2,

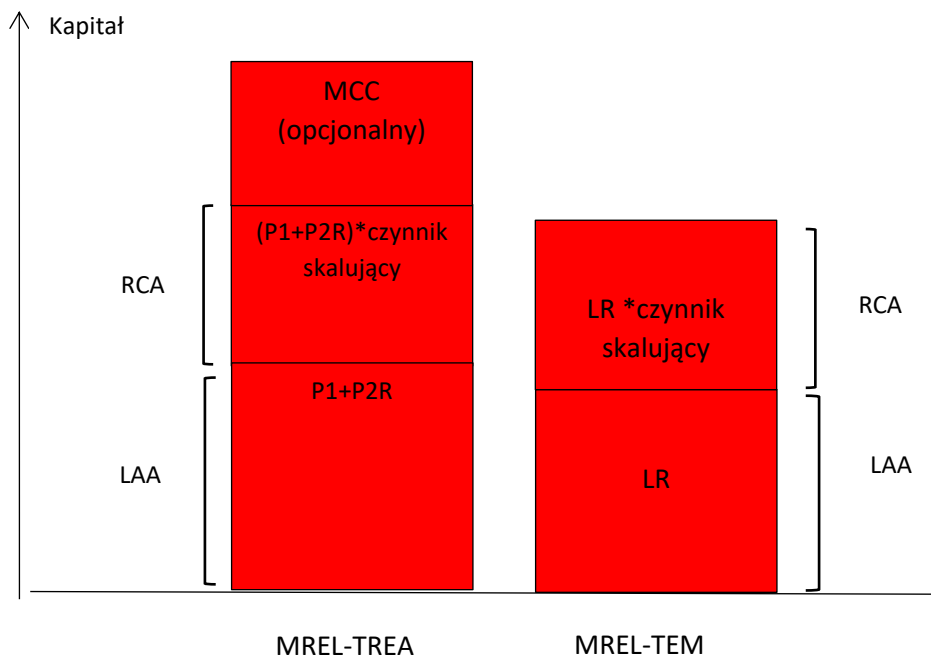
WPB (CBR) – wymóg połączonego bufora.

Rysunek 3.2. Wewnętrzny wymóg MREL według metodyki BFG

Źródło: UKNF, *Informacja na temat sytuacji sektora bankowego w 2021 r.*, Warszawa, wrzesień 2022 r.

Jak już wspomniano, ideą konstrukcji MREL-TREA i MREL-TEM jest wyróżnienie w nich segmentu kapitałowego służącego w pierwszej kolejności absorpcji strat (LAA), a następnie segmentu służącego rekapitalizacji instytucji finansowej (RCA) w przypadku postawienia jej w stan przymusowej restrukturyzacji. W ramach

MREL-TREA może być również wyznaczony dodatkowy bufor wiarygodności rynkowej (MCC – *Market Confidence Charge*), wzmacniający proces rekapitalizacji (odpowiednik CBR z wyłączeniem bufora antycyklicznego).

Rysunek 3.3. Wymóg MREL zgodnie z metodyką BFG w przypadku instytucji finansowej podlegającej wymogom rozporządzenia CRR oraz przymusowej restrukturyzacji

Źródło: opracowanie własne.

Czynnik skalujący dla MREL-TREA wynosi:

$$(3.1) \quad 1 - \frac{LAA}{TREA}$$

Czynnik skalujący dla MREL-TEM wynosi:

$$(3.2) \quad 1 - \frac{LAA}{TEM}$$

W praktyce można te czynniki policzyć, biorąc pod uwagę tylko wymogi P1, P2R i LR określone procentowo. Wówczas:

$$(3.3) \text{ Czynn timer skalujący dla MREL-TREA} = 1 - (P1(\%) + P2R(\%))$$

$$(3.4) \text{ Czynn timer skalujący dla MREL-TEM} = 1 - LR(\%)$$

Przykład obliczenia wymogu MREL-TREA i MREL-TEM dla banku w Polsce według metodyki BFG

W 2022 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny wydawał decyzje dotyczące wymogów MREL dla banków. Przykładowo, na początku kwietnia Bank Millennium otrzymał decyzję o wyznaczeniu docelowego (31.12.2023) wymogu MREL na poziomach odpowiednio:

- ✓ 20,42% (skonsolidowany MREL-TREA),
- ✓ 5,91% (skonsolidowany MREL-TEM) wraz ze ścieżką ich osiągnięcia.

Na poziomach jednostkowych było to odpowiednio 20,32% i 5,91%.

W swoich decyzjach dotyczących docelowego poziomu MREL BFG uwzględniał aktualnie wymagane poziomy P1, P2R i LR dla danego banku. W przypadku Banku Millennium te poziomy (z raportu adekwatności kapitałowej na 31.03.2023, dane skonsolidowane) wynosiły: P1 = 8%; P2R = 2,79%; LR = 3%. Zatem:

Wymóg MREL-TEM na poziomie 5,91% jest wspólny dla wielu banków ze względu na ten sam poziom minimalny dźwigni LR, wymagany przez rozporządzenie CRR na poziomie 3%.

$$MREL - TREA = (8\% + 2,79\%) + (8\% + 2,79\%) * (1 - (8\% + 2,79\%)) = 20,42\%$$

$\underbrace{\hspace{10em}}$
LAA

$\underbrace{\hspace{15em}}$
RCA

$$MREL - TEM = 3\% + 3\% * (1 - 3\%) = 5,91\%$$

$\underbrace{\hspace{5em}}$
LAA

$\underbrace{\hspace{10em}}$
RCA

3.4. Metodyka określenia wymogów MREL dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są podmiotami krajowymi wymienionymi w ustawie o BFG, aczkolwiek nie zostały zakwalifikowane jako podmioty podlegające przymusowej restrukturyzacji, gdyż nie funkcjonują w ramach grupy kapitałowej. Tym niemniej w celu zapewnienia stabilnego funkcjonowania tego segmentu polskiego rynku finansowego ustawodawca zdecydował o objęciu tych kas wymogami kapitałowymi analogicznymi jak w przypadku banków komercyjnych i spółdzielczych, dostosowując je z oczywistych względów do specyfiki działania kas. W ustawie o BFG przewidziano ponadto możliwości przeprowadzenia procedury *resolution* w dwóch wariantach:

- 1) dla kas, dla których planowana jest likwidacja w ramach standardowego postępowania upadłościowego,

2) dla kas, wobec których planowane jest zastosowanie przymusowej restrukturyzacji, analogicznie do podmiotów podlegających przymusowej restrukturyzacji.

W przypadku kas, dla których w planach przymusowej restrukturyzacji likwidacja w ramach standardowej procedury upadłościowej została oceniona jako wiarygodna i wykonalna, wymóg MREL jest określany na poziomie wymogów w zakresie funduszy własnych, gdyż dla takich podmiotów Fundusz nie określa kwoty dokapitalizowania, zabezpieczającej dalsze funkcjonowanie restrukturyzowanego podmiotu. Dodatkowo, w związku z tym, że kasy nie zostały objęte zakresem podmiotowym CRR, nie określa się wymogu MREL jako odsetek TEM. Wymóg MREL jest definiowany wyłącznie jako odsetek TREA na podstawie danych jednostkowych w wysokości kwoty na pokrycie strat zgodnie ze wzorem:

$$(3.5) \quad \text{kwota na pokrycie strat MREL-TREA} = \text{Filar 1} * \text{TREA},$$

czyli pokrywa się z wymogiem określonym przez rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie współczynnika wypłacalności spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej, stanowiące akt wykonawczy¹⁵ wydany na podstawie art. 24 ust. 6 Ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych¹⁶.

Z kolei dla kas zidentyfikowanych jako podlegające przymusowej restrukturyzacji, czyli kas, w stosunku do których plany przymusowej restrukturyzacji zakładają wykorzystanie instrumentów przymusowej restrukturyzacji, Fundusz określa wymóg MREL jako odsetek TREA stanowiący sumę kwoty na pokrycie strat (jak w przypadku 1), oraz kwoty dokapitalizowania, czyli:

$$(3.6) \quad \text{MREL-TREA} = \text{Filar 1} * \text{TREA} + \text{Filar 1} * \text{TREA},$$

co oznacza w praktyce podwojenie aktualnego wymogu adekwatności kapitałowej.

W formułach (2.5) i (2.6) zamiast łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, jak w podrozdziale 2.2, stosuje się sumę wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, operacyjnego oraz walutowego pomnożoną przez 20, o której mowa we wspomnianym wyżej rozporządzeniu Ministra Finansów.

W celu spełnienia wymogu MREL, obok funduszy własnych w rozumieniu ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych kasy mogą utrzymywać zobowiązania kwalifikowalne spełniające następujące warunki¹⁷:

a) instrument, z tytułu którego powstało zobowiązanie, został wyemitowany i w pełni opłacony,

15 Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 sierpnia 2013 r. w sprawie współczynnika wypłacalności spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 1102).

16 Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (najnowszy tekst jednolity: Dz.U. z 2023 r., poz. 1278).

17 Art. 97a, ust. 6 Ustawy o BFG.

- b) instrument, z tytułu którego powstało zobowiązanie, nie jest w posiadaniu tej kasy,
- c) wykonanie zobowiązania nie jest zabezpieczone przez tę kasę,
- d) nabycie instrumentu, z tytułu którego powstało zobowiązanie, nie zostało sfinansowane bezpośrednio lub pośrednio przez tę kasę,
- e) rezydualny termin wykonania zobowiązania jest nie krótszy niż rok,
- f) zobowiązanie nie wynika z instrumentu pochodnego,
- g) zobowiązanie nie wynika z depozytu, który korzysta z pierwszeństwa w zaspokajaniu roszczeń w postępowaniu upadłościowym.

Warunki te stanowią podzbiór ogólnych warunków zdefiniowanych w art. 72a rozporządzenia CRR.

Fundusz może także zobowiązać kasę, aby część wymogu MREL była utrzymywana w formie zobowiązań podporządkowanych, które na podstawie podziału na kategorie zaspokajania należności, zgodnie z art. 440 ust. 2 ustawy – Prawo upadłościowe, podlegają zaspokojeniu po zobowiązaniach określonych w kategorii piątej¹⁸.

¹⁸ Art. 97a, ust. 7 Ustawy o BFG.

Zobowiązania kwalifikowalne jako istotne składniki MREL, charakterystyka instrumentów

Dla spełnienia wymogu MREL banki wykorzystują fundusze własne (Tier I i Tier II) oraz zobowiązania kwalifikowalne (art. 97a ustawy o BFG). Zobowiązania kwalifikowalne to z kolei zobowiązania, które mogą podlegać umorzeniu lub konwersji na fundusze własne po spełnieniu wielu warunków określonych w art. 72a, art. 72b ust. 1, ust. 2 lit. a–c i e–n i ust. 3–7 oraz art. 72c rozporządzenia nr 575/2013 (rozporządzenie CRR¹). Warunki te zostały też określone w art. 97a ust. 1–5 ustawy o BFG. Zgodnie z artykułem 72a rozporządzenia CRR na pozycje zobowiązań kwalifikowalnych składają się:

- instrumenty zobowiązań kwalifikowalnych, w przypadku gdy spełnione zostały warunki określone w art. 72b rozporządzenia CRR, w zakresie, w jakim nie kwalifikują się one jako pozycje kapitału podstawowego Tier I, pozycje dodatkowe w Tier I lub pozycje w Tier II;
- instrumenty w Tier II o rezydualnym terminie zapadalności wynoszącym co najmniej rok, w zakresie, w jakim nie kwalifikują się one jako pozycje w Tier II zgodnie z art. 64 rozporządzenia CRR.

Zasadnicze warunki, jakie powinny spełniać zobowiązania, aby pełnić funkcję instrumentów zobowiązań kwalifikowalnych, są następujące:

- zobowiązania zostały bezpośrednio wyemitowane lub zaciągnięte przez daną instytucję i są w pełni opłacone;
- zobowiązania nie są w posiadaniu instytucji lub podmiotu, które należą do tej samej grupy restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji lub przedsiębiorstwa, w którym instytucja posiada bezpośredni lub pośredni udział kapitałowy w postaci co najmniej 20% praw głosu lub kapitału przedsiębiorstwa;
- nabycie własności zobowiązań nie jest finansowane bezpośrednio lub pośrednio przez podmiot restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji;
- zobowiązania nie są zabezpieczone ani objęte gwarancją lub jakimkolwiek innym porozumieniem, które zwiększa stopień uprzywilejowania należności;

¹ Z uwzględnieniem kolejnych modyfikacji i uzupełnień w rozporządzeniu.

- zobowiązania nie podlegają uzgodnieniom dotyczącym potrącenia lub kompenso-
wania, które obniżałyby ich zdolność do pokrycia strat w trakcie restrukturyzacji
i uporządkowanej likwidacji;
- zobowiązania nie zawierają opcji wykupu możliwej do wykonania przez posia-
daczy instrumentów przed terminem ich zapadalności;
- przepisy regulujące dane zobowiązania nie dają posiadaczowi prawa do przy-
spieszenia planowanej przyszłej płatności odsetek lub kwoty głównej w innych
przypadkach niż niewypłacalność lub likwidacja danego podmiotu restruktury-
zacji i uporządkowanej likwidacji;
- wysokość płatności odsetek lub dywidendy (stosownie do przypadku) należnych z ty-
tułu zobowiązań nie będzie zmieniana w zależności od zdolności kredytowej podmiotu
restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji lub jego jednostki dominującej;
- prospekt emisyjny dotyczący danej emisji zawiera wyraźne odesłanie do możli-
wości wykonania uprawnienia do umorzenia i konwersji;
- rezydualny termin zapadalności (okres pozostały do prawnego terminu zapadal-
ności papieru wartościowego) wynosi co najmniej rok.

W ustawie o nadzorze nad rynkiem finansowym (art. 3h) wprowadzono dodat-
kowo zasadę, że zakup instrumentu zobowiązań kwalifikowalnych przez klientów
detalicznych jest możliwy tylko wtedy, gdy wartość nominalna tego instrumentu
nie jest niższa niż 400 tys. zł lub równowartość tej kwoty wyrażona w innej walu-
cie. Ma to stanowić swoistą ochronę drobnych inwestorów przed inwestowaniem
w instrumenty, które mogą być umorzone lub podlegać konwersji w przypadku
przymusowej restrukturyzacji emitenta.

Ustawa o BFG wprowadza pojęcie podporządkowanych instrumentów kwa-
lifikowalnych (art. 2 p. 47a) i przedstawiona powyżej charakterystyka dotyczy
właśnie takich zobowiązań. Zasadniczo wymogi MREL powinny być spełnione
przez fundusze własne i podporządkowane instrumenty kwalifikowalne, ale organ
ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (BFG) może zezwolić na zaliczenie
do zobowiązań kwalifikowalnych również instrumentów określonych w art. 72b
ust. 3–5 rozporządzenia CRR. Są to więc zobowiązania nie objęte podporządkowa-
niem. W praktyce chodzi o uprzywilejowane, niezabezpieczone obligacje (*senior
unsecured debt, senior preferred debt*)².

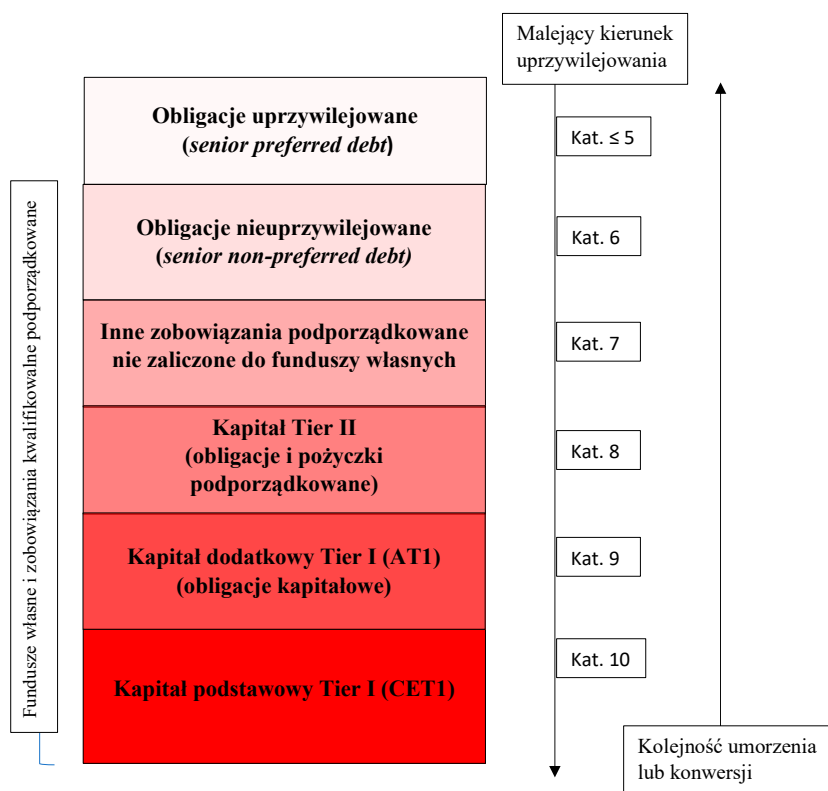
Kwestia podporządkowanych zobowiązań kwalifikowalnych jest istotna ze wzglę-
du na przestrzeganie przez organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji
dwóch zasad dotyczących umorzenia i konwersji instrumentów kwalifikowalnych
w przypadku konieczności przeprowadzenia takiej operacji:

- 1) *pari passu* – równego traktowania wierzycieli w ramach jednej kategorii zaspo-
kojenia wierzycielskiej i należności,
- 2) *NCWO (no-creditor-worse-off)* – nie pogarszania sytuacji wierzycieli podmiotu
w porównaniu z sytuacją, w której podmiot zostałby zlikwidowany w ramach
standardowej procedury upadłościowej.

2 M. Kozińska, *Obligacje typu senior non-preferred jako instrument spełnienia wymogu MREL*, „Finanse i Prawo Finansowe” 2023, nr 2, s. 145–167.

Ustanowienie wymogu podporządkowania ma na celu zapewnienie wyodrębnienia w bilansie banku zobowiązań, których stopień uprzywilejowania będzie niższy niż zobowiązań wyłączonych z zakresu umorzenia lub konwersji.

Dla usprawnienia procedury umarzania lub konwersji długu w procesie restrukturyzacji (poprzez zachowanie dwóch wspomnianych zasad) oraz ułatwienia procesu przygotowania się banków do spełnienia wymogów MREL, w 2019 r. wprowadzono zmiany w prawie upadłościowym (art. 440) w kategoriach należności podlegających zaspokojeniu z funduszy masy upadłości banku. Zmiana polegała na dodaniu kategorii szóstej dla tzw. obligacji nieuprzywilejowanych (*senior non-preferred debt*), które zostały uznane za instrumenty podporządkowane, w przeciwieństwie do wspomnianych obligacji uprzywilejowanych, przypisanych do kategorii piątej. W ten sposób forma podporządkowania w kontekście wymogu MREL odnosi się do funduszy własnych i zobowiązań, które podlegają zaspokojeniu po zobowiązaniach określonych w kategorii piątej. Na rysunku 4.1 przedstawiono składniki funduszy i zobowiązań kwalifikowalnych MREL wraz ze stopniem uprzywilejowania i kierunkiem umorzenia lub konwersji na instrumenty kapitałowe w ramach procedury przymusowej restrukturyzacji.

Rysunek 4.1. Fundusze własne i zobowiązania kwalifikowalne MREL wraz z kategoriami zaspokajania wierzytelności i należności upadłego banku (art. 440 – Prawo upadłościowe) oraz kolejnością umorzenia lub konwersji na instrumenty kapitałowe (art. 72 ustawy o BFG)

Źródło: opracowanie własne.

Poniżej zaprezentowano charakterystykę poszczególnych składników funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych w realiach sektora bankowego w Polsce.

Kapitał podstawowy Tier I (CET1)

Tworzony jest w wyniku emisji instrumentów kapitałowych (akcji) – ich wartości nominalnej i nadwyżki ceny emisyjnej ponad wartość nominalną (ażio emisyjne). Ponadto obejmuje zyski zatrzymane, inne dochody całkowite, kapitał rezerwowy oraz fundusze ogólnego ryzyka bankowego.

Kapitał dodatkowy Tier I (AT1)

Zgodnie z regulacjami mogą do nich być zaliczone instrumenty kapitałowe po spełnieniu wielu warunków opisanych w art. 52 rozporządzenia CRR. Są to tzw. obligacje kapitałowe (*contingent convertibles*), wyposażone w mechanizm absorpcji strat. Mechanizm ten zakłada, że w przypadku problemów finansowych emitenta będzie możliwe umorzenie części wartości obligacji lub ich zamiana na akcje. Obligacje kapitałowe stosuje się, aby lepiej dokapitalizować banki i w możliwie jak największym stopniu zapewnić bankom samodzielność w radzeniu sobie w kryzysowych sytuacjach bez konieczności korzystania z publicznych środków.

Do 2023 r. banki w polskim sektorze bankowym nie posiadały kapitałów AT1, bo obowiązujące regulacje w Polsce nie pozwalały na emisję przez banki instrumentów finansowych posiadających cechy, które pozwoliłyby na ich zakwalifikowanie do kapitału dodatkowego Tier I. Z dniem 1 października 2023 r. weszła w życie *Ustawa o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, ustawy o obligacjach, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw*³, która umożliwi emisję obligacji kapitałowych.

Jak wskazuje Chybiński⁴, proponowane w ustawie instrumenty kapitałowe można określić jako formę pośrednią pomiędzy kapitałem własnym a długiem – ich charakter uzależniony jest od sytuacji finansowej emitenta. W przypadku dobrej kondycji emitenta przyjmują cechy długu – istnieje możliwość ich wykupu przez emitenta. Kiedy sytuacja emitenta pogarsza się, przybierają postać kapitału własnego – zostają konwertowane na akcje lub podlegają umorzeniu.

³ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000825> (dostęp: 6.05.2023).

⁴ R. Chybiński, *Innowacyjne papiery wartościowe – nowe spojrzenie na problem finansowania banków komercyjnych*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2023, nr 4.

Wśród istotnych elementów nowej ustawy w zakresie dotyczącym emisji instrumentów kapitałowych wyróżnić należy zapisy uzupełniające ustawę z dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach, na które składają się⁵:

- możliwość emitowania obligacji w celu ich zakwalifikowania do funduszy własnych jako instrumenty: dodatkowe w Tier I (zgodnie z art. 52 rozporządzenia CRR) lub w Tier II (zgodnie z art. 63 rozporządzenia CRR);
- nadanie uprawnień do emisji ww. instrumentów m.in. bankom krajowym (również domom maklerskim, krajowym zakładom ubezpieczeń oraz krajowym zakładom reasekuracji);
- umożliwienie zawarcia umowy, której przedmiotem jest obligacja kapitałowa wyłącznie klientom profesjonalnym, z uwagi na obarczony dużym ryzykiem charakter tych instrumentów kapitałowych;
- ustanowienie minimalnej wartości nominalnej obligacji kapitałowej na poziomie 400 000 PLN lub równowartości tej kwoty wyrażonej w innej walucie;
- wskazanie, że obligacje kapitałowe są instrumentami wieczystymi zgodnie z art. 52 p. g rozporządzenia CRR i mogą uprawniać obligatariusza do otrzymywania odsetek przez czas nieoznaczony;
- możliwość podjęcia przez zarząd emitenta decyzji: o umorzeniu odsetek z tytułu obligacji kapitałowych albo ich części oraz o wstrzymaniu wypłaty odsetek, albo ich części, z tytułu obligacji kapitałowych;
- określenie zdarzenia inicjującego, o którym mowa w art. 54 ust. 1 rozporządzenia 575/2013, w przypadku którego następuje:
 - umorzenie obligacji kapitałowych w formie odpisu trwałego albo odpisu tymczasowego, obniżających w całości albo w części wartość nominalną obligacji kapitałowej, albo
 - zamiana obligacji kapitałowych na akcje emitenta.

Wprowadzenie nowych przepisów umożliwiających emisję obligacji kapitałowych było krokiem oczekiwanym przez instytucje rynku finansowego w Polsce.

W swoim pozytywnym stanowisku zgłoszonym w ramach konsultacji publicznych nad projektem ustawy Związek Banków Polskich wskazał na wagę tego rozwiązania, zwłaszcza w okresie spodziewanego pogorszenia jakości części portfela kredytowego banków.

Narodowy Bank Polski⁶ zwrócił uwagę, że banki powinny dążyć do sytuacji, w której istotna część wymogu MREL spełniona byłaby kwalifikowalnymi instrumentami dłużnymi, a nie wyłącznie kapitałem. Pomogłoby to w przeprowadzaniu ewentualnych procesów restrukturyzacji w przyszłości oraz zminimalizowało skalę spadku nadwyżek kapitałowych ponad łączne wymogi kapitałowe w systemie bankowym, ograniczając procykliczność i ryzyko racjonowania kredytu w gospodarce.

5 Oprócz wymienionych poniżej cech specyficznych, wymagane jest spełnienie przez te instrumenty większości zasadniczych warunków dla zobowiązań podporządkowanych.

6 Raport o stabilności systemu finansowego, NBP, grudzień 2022 r., s. 9.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny w uwagach⁷ do projektu omawianej ustawy deklarował swoje zdecydowane poparcie dla pomysłu wprowadzenia do polskich przepisów rozwiązań umożliwiających bankom krajowym (oraz innym podmiotom) emitowanie instrumentów dodatkowych w Tier I. BFG jako organ przymusowej restrukturyzacji podkreślił rolę zapewnienia podmiotom krajowym możliwości zaciągania zobowiązań wynikających ze wszystkich rodzajów instrumentów, które zgodnie z unijnymi przepisami uznaje się za kwalifikowalne na potrzeby wypełnienia obowiązku utrzymywania minimalnego poziomu funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych.

Komisja Nadzoru Finansowego, będąca inicjatorem omawianych zmian, oceniła⁸, że potencjał dla emisji obligacji kapitałowych w Polsce jest duży, wskazując na wykorzystanie tych instrumentów kapitałowych przez inne kraje.

Pewien niepokój w zakresie wykorzystania instrumentów typu obligacji kapitałowych wzbudziła niedawna sytuacja umorzenia obligacji kwalifikowanych do AT1 banku Credit Suisse. W przypadku tego podmiotu zdecydowano o całkowitym umorzeniu zobowiązań z tytułu tych obligacji, zgodnie z zapisami dokumentów emisyjnych. Problem polegał na tym, że dokonano tego przed umorzeniem kapitału podstawowego CET1. Było to jednak możliwe z powodu innych regulacji stosowanych w Szwajcarii niż te obowiązujące w UE⁹.

Wprowadzenie regulacji dotyczących emisji obligacji kapitałowych w 2023 r. należy ocenić pozytywnie, zwłaszcza w kontekście struktury funduszy własnych w sektorze bankowym w Polsce, w którym do tej pory zdecydowaną większość stanowił najdroższy kapitał podstawowy CET1. Należy jednak zauważyć, że ze względu na wejście w życie odpowiednich regulacji dopiero od 1.10.2023 r., nie będzie możliwe wykorzystanie obligacji kapitałowych do spełnienia docelowych wymogów MREL wyznaczonych na 1.01.2024 r.

Kapitał Tier II

Zgodnie z regulacjami mogą do nich być zaliczone instrumenty kapitałowe po spełnieniu wielu warunków opisanych w art. 63 rozporządzenia CRR, w tym większości warunków przedstawionych na wstępie rozdziału. W praktyce są to pożyczki podporządkowane i obligacje podporządkowane.

Pożyczkę podporządkowaną stanowi pożyczka udzielana jednostce zależnej przez kontrolującą ją jednostkę dominującą. Specyficzną cechą pożyczki podporządkowanej

7 <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12335853/12699659/12699662/dokument463931.pdf> (dostęp: 26.04.2023).

8 <https://twitter.com/uknf/status/1636252644799926274>; <https://www.rp.pl/finanse/art38121851-uknf-inicjatorem-wprowadzenia-cocosow> (dostęp: 26.04.2023).

9 <https://businessinsider.com.pl/finanse/credit-suisse-przestaje-istniec-dlaczego-inwestorzy-stracili-miliardy-frankow-opinia/pe36217> (dostęp: 26.04.2023).

jest jej jednorazowa spłata na koniec okresu, na który została zawarta umowa (w trakcie umowy spłacane są tylko odsetki). Przykładem pożyczki podporządkowanej jest pożyczka w kwocie 250 mln CHF otrzymana przez mBank od Commerzbanku w dniu 21.03.2018 r. z datą spłaty 21.03.2028 r.¹⁰

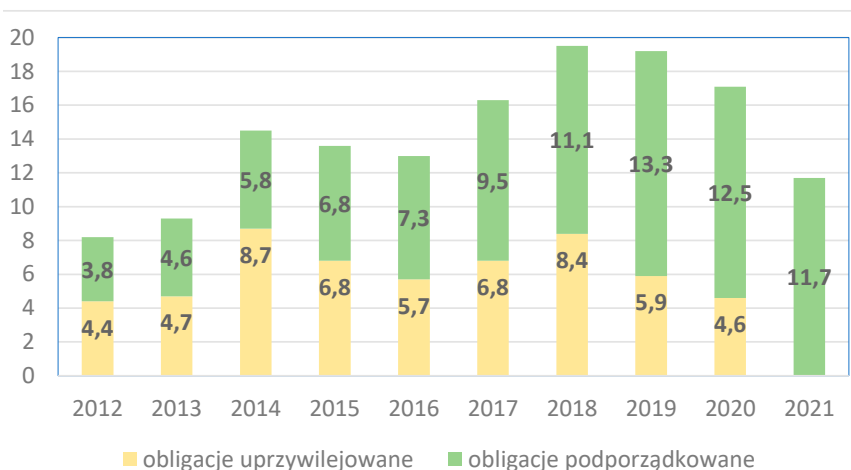
Jednym z warunków zaliczenia zobowiązań podporządkowanych do kapitału Tier II jest pierwotny termin wykupu obligacji (spłaty pożyczki) wynoszący co najmniej pięć lat. Ponadto, jeśli w trakcie trwania umowy pozostały czas do wykupu będzie mniejszy niż pięć lat, wówczas zobowiązanie banku podlega amortyzacji i do kapitału Tier II będzie zaliczana tylko różnica między nominalną wartością zobowiązania i wielkością amortyzacji. Zgodnie z art. 64 rozporządzenia CRR zobowiązanie jest amortyzowane liniowo każdego dnia, poczynając od pierwszego dnia ostatniego pięcioletniego okresu pozostającego do wykupu. Przykładem w tym zakresie są obligacje podporządkowane wyemitowane przez mBank w dniu 17.12.2014 r. z datą wykupu 17.01.2025 r. Wartość nominalna tych obligacji wynosi 750 mln zł, ale do kapitału Tier II na dzień 31.12.2022 r. była zaliczona tylko kwota 308 mln zł. W związku z koniecznością amortyzacji tych instrumentów, stosowanym przez niektóre banki sposobem dla efektywnego (pełnego) wykorzystania kapitału powstałego w wyniku emisji obligacji podporządkowanych jest ich wykup przed upływem pięciu lat do terminu pierwotnego wykupu¹¹ i nowa emisja obligacji podporządkowanych z dłuższym, np. 10-letnim terminem wykupu.

Pierwsze obligacje o charakterze podporządkowanym były emitowane przez banki w Polsce od 2010 r. w na podstawie art. 127 ustawy Prawo bankowe, ale na większą skalę emisje tych instrumentów pojawiły się od 2012 r.¹² po nowelizacji ustawy o obligacjach i wskazaniu w niej w art. 22 możliwości postanowienia emitenta obligacji, że „wierzycelności wynikające z emitowanych przez niego obligacji, jeżeli nie zostały zabezpieczone, w przypadku upadłości lub likwidacji, będą zaspokojone po zaspokojeniu wszystkich innych wierzycelności przysługujących wierzycielom wobec tego emitenta”. Przez kolejne lata obligacje podporządkowane były powszechnie emitowane przez banki w Polsce i stały się jedynym (obok pożyczek podporządkowanych) instrumentem mogącym stanowić uzupełnienie kapitału podstawowego w funduszach własnych banków. Na wykresie 4.1 zaprezentowano wartości nominalne serii obligacji emitowanych przez banki i notowanych na rynku GPW Catalyst w podziale na uprzywilejowane (zwykłe) i podporządkowane.

10 Pożyczki podporządkowane zawierane są również przez inne banki w Polsce z dominującym udziałem banków zagranicznych, np. ING Bank Śląski – ING B.V.

11 W warunkach emisji obligacji musi być zawarta opcja wcześniejszego z opisanymi warunkami opcjonalnego wykupu.

12 S. Frydrych, *Emisja obligacji podporządkowanych przez polski sektor bankowy w latach 2010–2019*, „Bezpieczny Bank” 2020, nr 3(80).

Wykres 4.1. Wartości nominalne serii obligacji emitowanych przez bank w Polsce i notowanych na rynku GPW Catalyst w latach 2012–2021 (mld zł)

Źródło: P. Węgrzyn, *Determinanty finansowania obligacjami banków w Polsce*, „Bank i Kredyt” 2022, nr 53(4).

W ostatnich kilku latach widoczne jest utrzymywanie się wartości notowanych emisji obligacji podporządkowanych na stosunkowo wysokich poziomach przekraczających 10 mld zł i zanik emisji obligacji uprzywilejowanych, co można tłumaczyć selektywnym podejściem banków do emisji długu nakierowanym na dywersyfikację funduszy własnych oraz oczekiwaniem na sprecyzowanie ostatecznych zasad dotyczących spełnienia wymogów MREL. W tabeli 4.1 przedstawiono parametry dla serii obligacji emitowanych przez banki w Polsce i notowanych na rynku GPW Catalyst na dzień 5.05.2023 r.

Tabela 4.1. Dane serii obligacji emitowanych przez banki w Polsce i notowanych na rynku GPW Catalyst (stan na 5.05.2023 r.)

Bank	Typ	Wartość nominalna	Wartość nominalna emisji	Data pierwszego notowania	Data wykupu
Alior	podporz.	1 000	70 000 000	11.05.2016	16.05.2024
Alior	podporz.	1 000	321 700 000	19.12.2014	26.09.2024
Alior	podporz.	1 000	600 000 000	21.12.2017	20.10.2025
Alior	podporz.	400 000	150 000 000	08.01.2018	29.12.2025
BOŚ	podporz.	1 000	150 000 000	08.08.2014	11.07.2024
Bank Pocztowy	podporz.	100	50 000 000	08.09.2016	08.06.2026
mBank	podporz.	100 000	750 000 000	14.07.2015	17.01.2025
mBank	podporz.	500 000	550 000 000	28.02.2019	10.10.2028
mBank	podporz.	500 000	200 000 000	28.02.2029	10.10.2028
Bank Millennium	podporz.	500 000	830 000 000	02.04.2019	30.01.2029
Bank Millennium	podporz.	500 000	700 000 000	28.02.2018	07.12.2027

Bank	Typ	Wartość nominalna	Wartość nominalna emisji	Data pierwszego notowania	Data wykupu
PEKAO	nieuprz.	500 000	750 000 000	14.04.2023	03.04.2026
PEKAO	podporz.	500 000	750 000 000	15.07.2019	04.06.2031
PEKAO	podporz.	1 000	1 250 000 000	12.12.2017	29.10.2027
PEKAO	podporz.	500 000	550 000 000	10.01.2019	16.10.2028
PEKAO	podporz.	500 000	200 000 000	10.01.2019	14.10.2033
PKO BP	podporz.	500 000	1 000 000 000	29.03.2018	06.03.2028
PKO BP	podporz.	100 000	1 700 000 000	27.09.2017	28.08.2028
PKO BP*	uprzyw.	100 000	750 000 000	21.04.2023	01.02.2026
Santander Bank	nieuprz.	500 000	1 900 000 000	18.04.2023	31.03.2025
Santander Bank	podporz.	500 000	1 000 000 000	11.05.2018	05.04.2028
Bałtycki Bank Spółdzielczy	podporz.	1 000	2 900 000	21.04.2021	24.12.2025
BS Poznań	podporz.	1 000	11 090 000	29.10.2012	14.09.2027
BS Limanowa	podporz.	1 000	5 000 000	03.07.2015	15.05.2025
Krakowski Bank Spółdzielczy	podporz.	100	50 000 000	18.10.2013	20.09.2023

* Dane dla wartości nominalnych w zł oprócz (dane w EUR).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rynku GPW Catalyst.

Jak widać, rynek nadal był zdominowany przez obligacje podporządkowane (wartość nominalna notowanych emisji wynosiła 10,9 mld zł). Warto jednak zauważyć obecność na rynku serii obligacji nieuprzywilejowanych emitowanych już w 2023 r. Sens wprowadzenia tego typu instrumentów został wyjaśniony na początku rozdziału, szerszy zaś ich opis znajduje się w następnej części rozdziału. Uzasadnienie dla emisji (również w 2023 r.) obligacji uprzywilejowanych i stanowiących też instrument zobowiązań kwalifikowalnych do MREL w przypadku PKO BP zostanie przedstawione w końcowej części rozdziału.

Należy jeszcze odnieść się do kwestii wartości nominalnej pojedynczej obligacji tego typu. Początkowo ta kwestia nie była regulowana i obligacje te, podobnie jak inne, miały zwykle nominal 100 zł lub 1000 zł (por. tabela 3.1). Z tego względu były dostępne dla szerokiego grona również drobnych inwestorów. W październiku 2017 r. KNF wydała komunikat, rekomendując podwyższenie wartości nominalnej obligacji podporządkowanej we wszystkich kolejnych emisjach banków do kwoty co najmniej 400 000 zł¹³. Uzasadnieniem dla tej rekomendacji było obserwowane zwiększenie zainteresowania inwestorów indywidualnych nabywaniem obligacji

13 Komisja Nadzoru Finansowego, Komunikat KNF w sprawie rekomendacji podwyższenia wartości nominalnej obligacji podporządkowanej do kwoty co najmniej 400 000 zł, 2017, https://www.knf.gov.pl/o_nas/komunikaty?articleId=59814&p_id=18 (dostęp: 1.09.2024).

podporządkowanych oferowanych przez banki. Pod względem oprocentowania stanowiły one atrakcyjną alternatywę w stosunku do niżej oprocentowanych lokat bankowych, ale kosztem znacznie większego ryzyka w przypadku upadłości banku, często nieświadomianego sobie przez drobnych inwestorów. Stąd interwencja KNF ograniczająca dostęp inwestorów indywidualnych do obligacji podporządkowanych, ostatecznie skutkująca wprowadzeniem do ustawy o obligacjach zapisu (art. 22, ust. 2) o wartości nominalnej obligacji podporządkowanej wynoszącej co najmniej 400 000 zł lub równowartość tej kwoty wyrażona w innej walucie.

Warto też pamiętać, że zarówno obligacje kapitałowe (w Polsce w przyszłości), jak i obligacje podporządkowane, zaliczone do funduszy własnych banków, obniżają podstawę opodatkowania podatkiem od niektórych instytucji finansowych.

Podsumowanie danych dotyczących kształtowania się funduszy własnych w grupie banków giełdowych na dzień 31.12.2022 r. przedstawiono w tabeli 4.2.

Tabela 4.2. Fundusze własne banków giełdowych w Polsce (stan na 31.12.2022 r., w mln zł)

Bank	Kapitał podst. Tier I	Kapitał dod. Tier I	Kapitał Tier I	Kapitał Tier II				Łączny kapitał Tier I + Tier II	Tier I Łączny kapitał (w %)
				Pożyczki podporz.	Obligacje podporz.	Inne*	Razem		
ING	14814,8	0	14814,8	1641,5		5,8	1647,3	16462,1	90,0
BHW	5240,8	0	5240,8				0,0	5240,8	100,0
BOS	1845,2	0	1845,2		109,6		109,6	1954,8	94,4
BNP	10763,1	0	10763,1	4079,0			4079,0	14842,1	72,5
SAN	23877,4	0	23877,4		2235,1	124,9	2360,0	26237,3	91,0
MBK	12153,7	0	12153,7	1192,0	1057,5		2249,5	14403,2	84,4
ALR	6228,9	0	6228,9		567,7		567,7	6796,6	91,6
PKO	38139,0	0	38139,0		2584,0		2584,0	40723,0	93,7
PEO	23119,7	0	23119,7		2706,9		2706,9	25826,5	89,5
MIL	5469,9	0	5469,9		1521,2		1521,2	6991,1	78,2
Razem	141652,5	0	141652,5	6912,5	10782,0	130,7	17825,2	159477,5	88,8

Uwagi: dane skonsolidowane, kapitał regulacyjny po obowiązkowych odliczeniach.

* m.in. korekty z tytułu ryzyka kredytowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań banków.

Jak widać, zdecydowanie dominującym elementem funduszy własnych jest najdroższy kapitał podstawowy. Mimo że wymóg kapitałowy filaru 1 (8% RWA) mógłby być wypełniony przez kapitał CET1 tylko w 56,25% (4,5%/8%), to w polskich bankach ten udział jest na średnim poziomie – ok. 89%. Wyjątek stanowi

Bank Handlowy w Warszawie, nieposiadający innych funduszy poza kapitałem podstawowym. Większość banków giełdowych w ramach kapitału Tier II emituje obligacje podporządkowane, wyjątkami są ING Bank Śląski i BNP Paribas Bank Polska, które korzystają wyłącznie z pożyczek podporządkowanych. W tym drugim przypadku ich duża relatywna (ale także bezwzględna) wartość jest wyjątkowa na tle pozostałych banków. Warto dodać, że wartość funduszy własnych banków wymienionych w tabeli 5 stanowi ok. 78% wartości funduszy własnych sektora banków komercyjnych i 73% wartości funduszy własnych całego sektora bankowego w Polsce¹⁴.

Obligacje nieuprzywilejowane

Jak wskazano na początku rozdziału, w 2019 r. wprowadzono zmiany w prawie upadłościowym, wprowadzając kategorię szóstą dla tzw. obligacji nieuprzywilejowanych. Chodziło o jasne rozdzielenie¹⁵ dwóch rodzajów obligacji senioralnych pod względem hierarchii zaspokojenia należności w postępowaniu upadłościowym i stopnia podporządkowania w procesie przymusowej restrukturyzacji. Wprowadzono nowy typ instrumentu na ostatnim stopniu zobowiązań podporządkowanych – obligacje nieuprzywilejowane. Ten typ obligacji musi spełniać kilka warunków¹⁶:

- pierwotny umowny termin zapadalności należności wynosi co najmniej rok,
- w dokumencie emisyjnym w sposób wyraźny i przystępny określono kategorię zaspokojenia należności,
- należności z tytułu obligacji nie wynikają z instrumentów pochodnych lub strukturyzowanych produktów finansowych,
- wartość nominalna jednej obligacji lub jednego instrumentu dłużnego nie jest niższa niż 400 000 zł lub równowartość tej kwoty wyrażona w innej walucie.

Pierwszymi obligacjami nieuprzywilejowanymi wyemitowanymi przez bank w Polsce były obligacje mBanku uplasowane na rynku we wrześniu 2021 r. Były to instrumenty denominowane w EUR, wartość nominalna emisji wynosiła 500 mln EUR, okres wykupu sześć lat.

Zrealizowane już plany (por. tabela 4.1 – dwie emisje banków PEKAO i Santander Bank Polska) oraz zapowiedzi na 2023 r. dotyczące gromadzenia zobowiązań kwalifikowalnych dla wypełnienia wymogów MREL przez banki w Polsce wskazują, że największą rolę będą odgrywać właśnie emisje obligacji nieuprzywilejowanych.

14 Obliczenia w odniesieniu do danych o adekwatności kapitałowej banków publikowanych przez UKNF (dane ze sprawozdań jednostkowych), https://www.knf.gov.pl/?articleId=56224&p_id=18 (dostęp: 1.09.2024).

15 Poprzedz zachowanie zasad *pari passu* i *NCWO*.

16 Art. 440 ust.2, p.6, ustawy Prawo upadłościowe.

Obligacje uprzywilejowane

Obligacje uprzywilejowane, będące zwykłymi obligacjami niezabezpieczonymi, stanowią ostatni składnik zobowiązań kwalifikowalnych do MREL, nie będąc jednocześnie zobowiązaniami podporządkowanymi. Obligacje te były emitowane przez banki od lat (por. wykres 1). Ich znaczenie w kontekście wypełnienia wymogów MREL jest istotnie mniejsze, ale nawet możliwość ich wykorzystania w niewielkim stopniu jest ważna dla banków, gdyż koszt tych instrumentów z punktu widzenia emitenta w porównaniu z wcześniej omówionymi instrumentami zobowiązań kwalifikowalnych jest najmniejszy. Wynika to z większego uprzywilejowania w hierarchii zaspokajania należności.

Zgodnie z przyjętą przez BFG metodyką¹⁷ wymóg MREL wyznaczany na podstawie danych jednostkowych musi być spełniony wyłącznie poprzez fundusze własne i zobowiązania kwalifikowalne podporządkowane (pełne podporządkowanie). W przypadku wyznaczania wymogu MREL na podstawie danych skonsolidowanych część zobowiązań kwalifikowalnych w kwocie stanowiącej różnicę pomiędzy wyrażonymi kwotowo wymogami MREL w ujęciu skonsolidowanym oraz MREL w ujęciu jednostkowym może mieć formę zobowiązań uprzywilejowanych (częściowe podporządkowanie).

Przykładem wykorzystania obligacji uprzywilejowanych dla spełnienia wymogu MREL może być przypadek banku PKO BP:

- 1) BFG określił docelowy wymóg MREL TREA dla tego banku na bazie skonsolidowanej na poziomie 15,36% TREA, wskazując jednocześnie, że poziom 13,96% TREA musi być spełniony przez fundusze własne i zobowiązania kwalifikowalne podporządkowane;
- 2) różnica, czyli 1,4% TREA może być zatem spełniona przez zobowiązania, które nie są podporządkowane;
- 3) na dzień 31.12.2022 r. TREA (łączna kwota ekspozycji na ryzyko) banku PKO BP wynosiła 229,1 mld zł;
- 4) zakładając na potrzeby przykładowych obliczeń, że taka będzie wartość TREA na dzień wypełnienia docelowego wymogu MREL, kwota 1,4% * 229,1 mld zł = 3,2 mld zł może być spełniona przez obligacje uprzywilejowane;
- 5) w styczniu 2023 r. bank PKO BP wyemitował właśnie trzyletnie obligacje uprzywilejowane o wartości 750 mln EUR, stanowiącej na dzień emisji kwotę ok. 3,5 mld zł.

17 Metodyka MREL, BFG, 2021, s. 27, <https://www.bfg.pl/metodyka-mrel/> (dostęp: 1.09.2024).

Implementacja MREL w bankach w Polsce i w wybranych krajach UE

Docelowy wymóg poziomu MREL w polskim systemie bankowym powinien zostać spełniony od 31.12.2023 r. Dodatkowo BFG wyznaczał dla banków cele śródkresowe, które banki powinny spełniać w okresie dojścia do poziomu docelowego. Pierwszy, wiążący poziom śródkresowy, został wyznaczony wg stanu na 31.12.2021 r., wzrastając w latach kolejnych.

Nadwyżki kapitału krajowego sektora bankowego ponad obowiązujące wymogi regulacyjne i nadzorcze istotnie zmniejszyły się po wejściu w życie śródkresowego wymogu MREL, ale w większości banków fundusze własne nadal znacznie przekraczają wymogi kapitałowe¹. Konieczność spełnienia wymogu MREL spowodowała, że nadwyżki kapitału wobec wymogów regulacyjnych bazujących na łącznej ekspozycji na ryzyko (TREA) spadły z 70 do 43 mld zł. Na skutek wejścia tego wymogu banki o udziale 18% w aktywach sektora odnotowały niedobór kapitałów lub zobowiązań kwalifikowalnych wobec wszystkich wymogów o łącznej wysokości ok. 6,5 mld zł.

Ze względu na niekorzystne warunki rynkowe część banków miała trudności ze spełnieniem wymogu śródkresowego MREL nie tylko w 2022 r., lecz również na koniec 2023 r. Koszty ponoszone przez banki, m.in. w związku z wakacjami kredytowymi oraz ryzykiem prawnym mieszkaniowych kredytów walutowych, ograniczają możliwości akumulacji kapitału z niepodzielonych zysków. Przy wzroście rynkowego kosztu kapitału i w trudnych warunkach rynkowych możliwości pozyskania kapitału za pomocą emisji instrumentów kapitałowych lub dłużnych mogą być ograniczone.

W trakcie 2023 r. można było spodziewać się podjęcia przez banki działań zmierzających do emisji instrumentów dłużnych lub zwiększenia kapitałów. Dla części banków przewidziana jest strategia SPE uporządkowanej likwidacji banków (ok. 19% w aktywach sektora bankowego), co pozwoli im na emisję instrumentów kwalifikowalnych z przeznaczeniem na objęcie przez banki matki.

1 Raport o stabilności systemu finansowego, NBP, Warszawa, grudzień 2022 r., s. 54 i n.

5.1. Poziom docelowy, ścieżki dojścia i potrzeby kapitałowe

W tabeli 5.1 zawarto wyczerpujące informacje dla banków giełdowych dotyczące:

- śródkresowych wymogów MREL na 31.12.2022 r.;
- wypełnienia wymogu MREL na 31.12.2022 r.;
- docelowych wymogów MREL na 31.12.2023 r.;
- funduszy własnych na 31.12.2022 r.;
- ekspozycji na ryzyko i łącznej ekspozycji na 31.12.2022 r.;
- najważniejszych wskaźników kapitałowych na 31.12.2022 r.

Warto zauważyć, że zdecydowana większość banków spełniała wymóg MREL wyznaczony przez BFG na dzień 31.12.2022 r. z wyjątkiem banku Millennium. Bank ten podawał w sprawozdaniu finansowym, że nie spełniał wymogów MREL z powodu straty finansowej netto zaksięgowanej w ostatnich okresach oraz ze względu na fakt, że planowana emisja długu nieuprzywilejowanego (SNP) nie była możliwa do przeprowadzenia. Należy również wspomnieć, że w lipcu 2022 r. Millennium podjął decyzję o uruchomieniu Planu Naprawy². Decyzja ta wywołana została wprowadzeniem przepisów o wakacjach kredytowych, co w przewidywaniach banku skutkowało znalezieniem się jego współczynników kapitałowych poniżej minimalnych wymogów ustalonych przez KNF.

Dla banków giełdowych ING Bank Śląski i BNP Paribas Bank Polska przewidziano strategię pojedynczego punktu kontaktowego (SPE), stąd wymogi MREL zostały dla nich określone wyłącznie na poziomie jednostkowym. Są to banki, które korzystają z pożyczek podporządkowanych (por. tabela 5.1) od spółek dominujących w swoich grupach kapitałowych. Procedura przymusowej restrukturyzacji jest stosowana wtedy właśnie wobec spółek dominujących. Następuje wówczas wykorzystanie (umorzenie lub konwersja) zobowiązań kwalifikowalnych, które spółki zależne mają wobec spółek dominujących. Jak wspomniano w poprzednim punkcie rozdziału, strategia SPE została przewidziana dla banków mających ok. 19% aktywów sektora. Można przypuszczać, że jest to większość banków komercyjnych niebędących spółkami publicznymi – większość z nich znajduje się w dużych transgranicznych grupach kapitałowych (np. Credit Agricole Bank Polska).

2 Na podstawie raportu bieżącego nr 21/2022 z dn. 15.07.2022 r.

Tabela 5.1. Wymogi MREL 31.12.2022 r. i 31.12.2023 r. oraz najważniejsze wskaźniki kapitałowe na 31.12.2022 r., banki gietdowe w Polsce (mln PLN)

Wskaźnik Bank	ALR	BHW	MIL	BOS	PEO	BNP	ING	MBK	PKO	SPL
Śródkresowe wymogi MREL na 31.12.2022 r.										
MREL TREA podporz. (%)	11,68	11,68	17,94	10,00	10,99	11,99	12,12	16,48	10,99	12,02
MREL TREA skons. (%)	11,68	11,68	18,01	10,00	11,68	*	*	16,94	11,68	13,57
MREL TEM podporz. (%)	4,46	4,45	4,46	3,75	4,27	4,46	4,46	4,34	4,27	4,46
MREL TEM skons. (%)	4,46	4,46	4,46	3,75	4,46	*	*	4,46	4,46	4,46
Wypełnienie wymogu MREL	✓	✓	☹	✓	✓	✓	b.d. ^a	✓	✓	✓
Docelowe wymogi MREL na 31.12.2023 r.										
MREL TREA podporz. (%)	15,36	15,36	20,32	11,33	13,98	15,99	16,24	18,03	13,98	13,35
MREL TREA skons. (%)	15,36	15,36	20,42	12,00	15,36	*	*	18,57	15,36	15,41
MREL TEM podporz. (%)	5,91	5,89	5,91	4,42	5,55	5,91	5,91	5,91	5,55	5,91
MREL TEM skons. (%)	5,91	5,91	5,91	4,50	5,91	*	*	5,91	5,91	5,91
Najważniejsze wskaźniki na 31.12.2022 r.										
Kapitał podstawowy Tier I	6 228,9	5 240,8	5 469,9	1 845,2	23 119,7	10 763,1	14 814,8	12 153,7	38 139,0	23 877,4
Kapitał Tier I	6 228,9	5 240,8	5 469,9	1 845,2	23 119,7	10 763,1	14 814,8	12 153,7	38 139,0	23 877,4
Łączny kapitał	6 796,6	5 240,8	6 991,1	1 954,8	25 826,5	14 842,1	16 462,1	14 403,2	40 723,0	26 237,3
Łączna ekspozycja na ryzyko TREA	47 901,4	29 710,1	48 497,3	13 074,1	148 270,8	95 456,3	108 113,1	88 034,4	229 095,0	136 149,0
Współczynnik kapitału Tier I (%)	13,00	17,64	11,28	14,11	15,59	11,28	13,70	13,81	16,65	17,54
Łączny współczynnik kapitałowy (%)	14,19	17,64	14,42	14,95	17,42	15,55	15,23	16,36	17,78	19,27
Wymóg P1 ^b (%)	8,00	8,00	9,94	9,34	8,00	8,00	8,0	9,76	8,00	8,02
Wymóg P2R ^b (%)	0,00	0,00	1,94	1,34	0,00	0,00	0,00	1,76	0,00	0,01

Tab. 5.1 (cd.)

Wymóg połączzonego bufora CBR(%)	2,52	2,79	2,75	2,50	3,51	2,75	3,01	3,10	4,52	3,51
Łączne wymogi kapitałowe (%)	10,52	10,79	12,69	11,84	11,51	10,75	11,01	12,86	12,52	11,53
Miara ekspozycji całkowitej TEM	86 434,2	71 791,8	115 833,0	24 062,8	312 897,9	163 441,4	231 173,7	223 249,8	454 373,0	270 395,2
Wskaźnik dźwigni (%)	7,21	7,30	4,72	7,70	7,39	6,59	6,41	5,44	8,39	8,83

a Brak informacji w sprawozdaniach banku ING o wypełnieniu wymogu MREL na koniec 2022 r.

b Łączne wymogi w zakresie funduszy własnych SREP.

c Dodatkowy wymóg w zakresie funduszy własnych w celu uwzględnienia ryzyka innego niż ryzyko nadmiernej dźwigni.

* Bank objęty strategią pojedynczego punktu kontaktowego (*Single Point of Entry* – SPE). Wyznaczony wymóg na poziomie jednostkowym, wymóg wewnętrzny.

Źródło: sprawozdania banków dotyczące adekwatności kapitałowej.

W tabeli 5.2 przedstawiono szacunek potrzeb funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych dla banków giełdowych. W obliczeniach uwzględniono:

- docelowe wymogi MREL na dzień 31.12.2023 r.;
 - poziom funduszy własnych (łącznie kapitał Tier 1 + Tier 2) na dzień 31.12.2022 r.;
 - kwoty łącznej ekspozycji na ryzyko na dzień 31.12.2022 r.;
 - wymogi połączonego bufora na dzień 31.12.2022 r.
- Pominięto w obliczeniach wymóg P2G.

Tabela 5.2. Szacunek funduszy i zobowiązań do spełnienia docelowych wymogów MREL

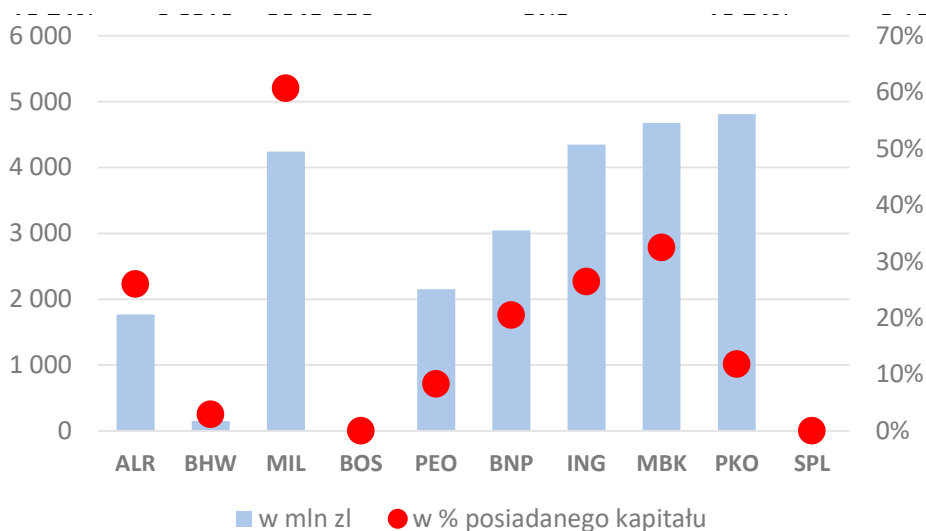
Bank	Wymóg TREA+CBR (%)	Nadwyżka kapitału (-), niedobór (+) (% TREA)	Niedobór kapitału (mln zł)	Niedobór kapitału w relacji do posiadanego kapitału (%)
ALR	17,88	3,69	1 767,6	26
BHW	18,15	0,51	151,5	3
MIL	23,17	8,75	4 243,5	61
BOS	14,50	-0,45	0,0	0
PEO	18,87	1,45	2 149,9	8
BNP	18,74	3,19	3 045,1	21
ING	19,25	4,02	4 346,1	26
MBK	21,67	5,31	4 674,6	32
PKO	19,88	2,10	4 811,0	12
SPL	18,92	-0,35	0,0	0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych banków.

Łączne potrzeby pozyskania funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych wymienionych banków można szacować na ok. 25,2 mld zł³. Dla całego sektora bankowego w Polsce te potrzeby można określić na poziomie ok. 30 mld zł⁴. Należy pamiętać, że na ostateczny poziom potrzeb wpłynęły zdarzenia w 2023 r. znajdujące odzwierciedlenie w sytuacji finansowej banków na dzień 31 grudnia 2023 r.: wynikach finansowych i poziomie ekspozycji na ryzyko. Należy też zaznaczyć, że oszacowany poziom nie pozostawia marginesu bezpieczeństwa ponad wymogi MREL, który banki będą się zapewne starały utrzymać.

³ Uwzględniając poczynione założenia.

⁴ Jest to znacznie (ponad połowę) mniej niż w przypadku pierwotnie zakładanej metodyki MREL uzależniającej wielkość wymaganego MREL od sumy bilansowej.

Wykres 5.1. Potrzeby zwiększenia funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych do spełnienia docelowych wymogów MREL przez banki giełdowe w mln zł i w % posiadanego kapitału
Uwaga: założenia jak dla obliczeń w tabeli 4.1.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych banków.

W praktyce wiążącym warunkiem spełnienia wymogów MREL w polskim sektorze bankowym jest warunek MREL-TREA. Większość banków na dzień 31.12.2022 r. spełniała już z dużą nadwyżką docelowy poziom MREL-TEM, a w przypadku Millennium i mBanku spełnienie docelowych poziomów MREL-TREA wystarczyłoby z dużym zapasem na spełnienie wymogów MREL-TEM.

Spośród banków giełdowych w najlepszej sytuacji z punktu widzenia posiadania funduszy do spełnienia wymogów MREL są: Bank Handlowy w Warszawie, BOŚ i Santander Bank Polska. Bankami z największym zapotrzebowaniem na kapitał (w ujęciu bezwzględny – po ok. 4,2 – 4,6 mld zł) są: Millennium, ING Bank Śląski, mBank i PKO BP. O ile jednak dla PKO BP potrzebna kwota stanowi tylko ok. 12% kapitału posiadanego na dzień 31.12.2022 r., to dla Millennium jest to poziom ponad 60%. Bank ten znajduje się w wyjątkowo trudnej sytuacji kapitałowej, jeśli weźmie się pod uwagę duże obciążenie tego banku walutowymi kredytami hipotecznymi i dotychczasowy⁵ brak realizacji planów pozyskania potrzebnego kapitału.

⁵ Na dzień 15.05.2023 r.

5.2. MREL w Polsce i w wybranych krajach UE

W celu przyjrzenia się danym dotyczącym implementacji MREL w krajach europejskich warto przeanalizować raport pt. *EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II)*. Poniżej, w tabeli 5.3 zaprezentowano dane dotyczące sumy aktywów oraz liczby przypadków przymusowej restrukturyzacji w podziale na strategie (dla podmiotów podlegających zewnętrznemu MREL). Według stanu na grudzień 2021 r. EBA otrzymała 337 decyzji MREL, które obejmowały 81,2% aktywów sektora bankowego UE. Dominującą strategią największych banków był bail-in, dla banków posiadających 77,3% łącznych aktywów sektora bankowego UE (przy 144 podjętych decyzjach). Z kolei strategię transferu (sprzedaży aktywów lub ich przeniesienia do instytucji pomostowej) preferowało 146 instytucji, które reprezentowały 3,5% aktywów unijnego sektora bankowego, stanowiąc 43% banków w restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w próbie. Z kolei 47 banków, reprezentujących 0,5% aktywów sektora bankowego przyjęło strategię likwidacji⁶.

Tabela 5.3. Suma aktywów i liczba grup przymusowej restrukturyzacji w podziale na strategie dla podmiotów podlegających zewnętrznemu MREL (stan na grudzień 2021 r.)

Resolution strategia	Liczba decyzji	% decyzji	Aktywa ogółem (mld euro)	% aktywów sektora bankowego UE	% aktywów (banków objętych przymusową restrukturyzacją w próbie)
Bail-in	144	43	23,537	77,3	95,19
Transfer	146	43	1,051	3,5	4,25
Likwidacja	47	14	139	0,5	0,56
Ogółem	337	100	24,728	81,2	

Źródło: *EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II)* as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03. January 2023. EBA data collection as of Q4 2021.

W tabeli 5.4 zebrano natomiast informacje dotyczące łącznego MREL i niedoborów według rodzaju banków podlegających zewnętrznemu MREL. Oszacowano, że na dzień 31 grudnia 2021 r. niedobór w stosunku do ostatecznych celów MREL dla próby 245 grup objętych *resolution* wynosił 33 mld EUR (w tym 14,4 mld EUR przypada na O-SII, 18,6 mld EUR na inne banki), co można przypisać 70 grupom *resolution* (w tym 34 O-SII i 36 inne banki). Warto podkreślić, że zagregowany niedobór MREL w 2021 r. zmniejszył się o 42% w porównaniu do niedoboru MREL dla wspólnej próby w 2020 r. (na porównywalnych zasadach, ale według niższego wskaźnika dla mniejszych banków). W grupie G-SII, czyli dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, niedobór ten zmniejszył się o 100%, w grupie O-SII, czyli dla innych instytucji o znaczeniu systemowym niedobór spadł o 50%, a w grupie innych banków o 27%⁷.

6 *EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II)* as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03. January 2023, s. 7.

7 *EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II)* as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03. January 2023, s. 8.

Tabela 5.4. Łączny MREL i niedobory według rodzaju banków podlegających zewnętrznemu MREL w UE

Podkategoria banków	Liczba banków	Liczba banków z niedoborem	Catkowity MREL + CBR (%TREA)	MREL niedobór (%TREA)	MREL nie-dobór 2021, próba 2021 (EUR mln)	MREL nie-dobór 2021, wspólna próba 2020 (EUR mln)	MREL nie-dobór 2020, wspólna próba (EUR mln)	Różnica (EUR mln)
G-SII	9	0	26,58	0,00	-	-	3,831	-3,831
O-SII Top Tier	26	3	26,06	0,11	3,015	2,634	2,820	-186
O-SII 100-50bn	16	8	23,12	1,49	4,550	4,957	10,823	-5,866
O-SII 50-10bn	26	18	27,20	2,78	5,945	4,601	10,254	-5,653
O-SII 10-5bn	6	5	25,72	4,65	728	240	771	-531
O-SII <5bn	5	4	25,54	2,02	136	126	301	-175
Others >50bn	11	4	23,52	2,73	12,716	15,114	19,228	-4,114
Others 50-10bn	27	10	23,16	2,19	4,922	4,341	6,217	-1,877
Others 10-5bn	19	7	24,42	1,45	749	70	1,099	-1,029
Others <5bn	100	11	20,71	0,77	172	26	419	-392
Total	245	70	25,93	0,44	32,935	32,110	55,764	-23,654

Źródło: EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03. January 2023.

Wymóg MREL dla 245 banków objętych zewnętrznym wymogiem MREL wynosił średnio 22,6% TREA przy wymogu połączonego bufora 3,3% TREA (co łącznie daje 25,93%). Z kolei wymóg MREL dla 133 podmiotów nieobjętych restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją podlegających wewnętrznemu MREL wynosił średnio 20,2% TREA (patrz tabela 5.5) przy łączonym buforze 2,9%. Wśród 133 banków ujętych w raporcie 61 zanotowało niedobory, które stanowiły 1,2% całkowitego wymogu MREL (% TREA).

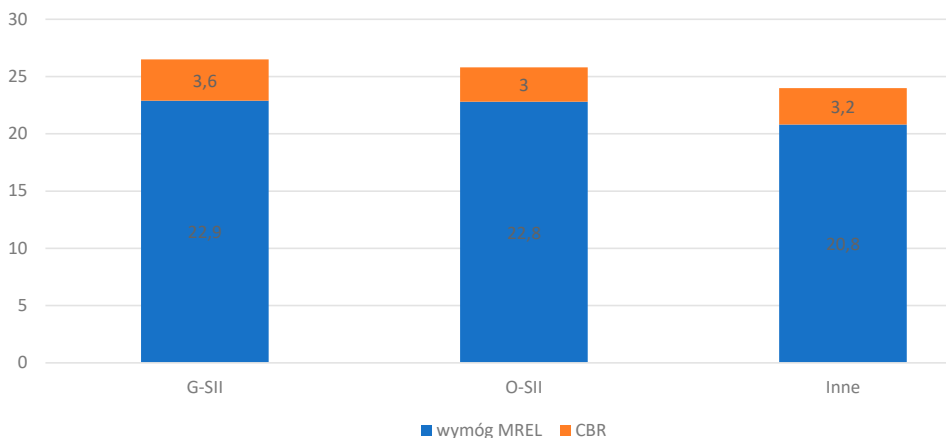
Tabela 5.5. Łączny MREL i niedobory według rodzaju podmiotów nieobjętych restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją podlegające wewnętrznemu MREL w UE

Podkategoria banków	Liczba banków	Liczba banków z niedoborem	Całkowity MREL (% TREA)	Niedobór MREL (% TREA)	Niedobór MREL (mln EUR)
G-SII	24	9	19,6	0,6	4,814
O-SII >100bn	4	1	21,1	0,1	439
O-SII 100-50bn	5	2	21,8	0,5	828
O-SII 50-10bn	19	8	20,2	1,2	2,013
O-SII 10-5bn	7	5	21,6	2,2	442
O-SII <5bn	7	3	20,2	2,4	335
Others >50bn	10	6	19,7	3,7	13,417
Others 50-10bn	21	10	19,8	1,7	2,556
Others 10-5bn	7	2	15,6	1,5	272
Others <5bn	29	15	17,3	1,5	511
Total	133	61	20,2	1,2	25,626

Źródło: EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03. January 2023.

Według danych EBA dla IV kwartału 2021 r. (wykres 5.2) wymóg MREL dla 245 banków podlegających zewnętrznemu wymogowi MREL wynosił średnio 22,6% TREA (22,9% dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 22,8% dla innych instytucji o znaczeniu systemowym i 20,8% dla pozostałych banków) przy wymogu połączonego bufora na poziomie 3,3% TREA (3,6% dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 3,1% dla innych instytucji o znaczeniu systemowym i 2,5% dla innych banków). Jako odsetek TEM, wymóg MREL wyniósł 6,98% (7,21% dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 6,96% dla innych instytucji o znaczeniu systemowym i 5,89% dla innych banków). Pozostałe banki mają niższy wymóg MREL niż inne instytucje o znaczeniu systemowym, ponieważ w większości z nich przyjęto strategię transferu, co może oznaczać niższą kwotę dokapitalizowania, a tym samym

niższy ogólny MREL. Niższy wymóg zaobserwowany w przypadku innych banków w porównaniu z innymi instytucjami o znaczeniu systemowym wynika z faktu, że mają one niższe wymogi dotyczące bufora. Chociaż TSCR⁸ jest wyższy dla pozostałych banków niż dla innych instytucji o znaczeniu systemowym, strategia restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz niższy poziom wymogów w zakresie buforów, obniżają w ich przypadku wymóg MREL. Wymóg oparty na TEM jest wyższy niż wymóg TREA w 24 przypadkach (2 G-SII, 9 O-SII i 13 innych banków)⁹.

Wykres 5.2. Wymóg MREL (% TREA) dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, innych instytucji o znaczeniu systemowym i innych banków (wymóg MREL i CBR)

Źródło: *EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II)* as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03, January 2023.

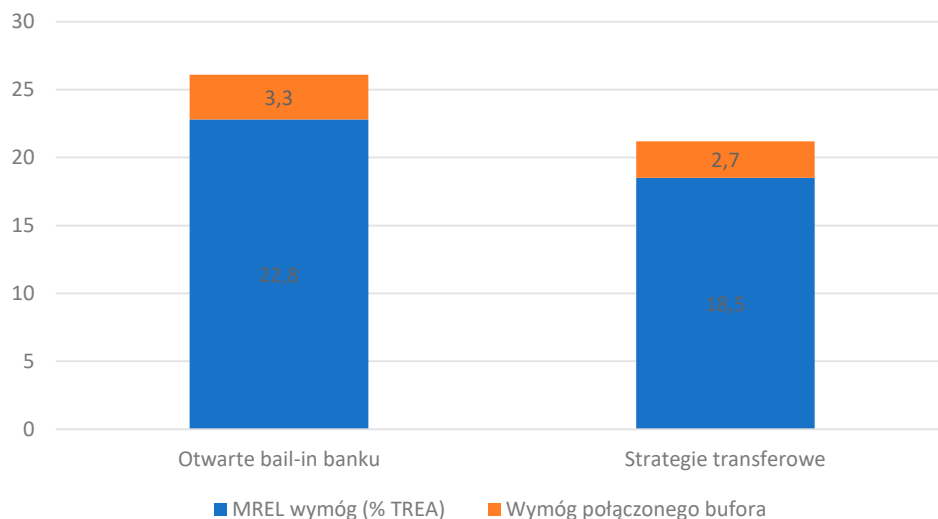
Zgodnie ze strategią restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji wymóg MREL dla grup restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji objętych strategią umorzenia lub konwersji długu wynosi 22,8% TREA, przy wymogu połączonego bufora w wysokości 3,3% TREA. W przypadku grup restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w ramach strategii transferu wymóg wynosił 18,46% TREA, przy wymogu połączonego bufora w wysokości 2,65% TREA (wykres 5.3)¹⁰.

W tabeli 5.6 zaprezentowano dane dotyczące zewnętrznych wymogów MREL w podziale na kraje w IV kwartale 2021 r. Najniższy TSCR jako % TREA zanotowano w Bułgarii (8, 3%) i w Polsce (8,7%) a najwyższy w Danii (11,6%) i na Malcie (11,3%). Polski sektor bankowy był sektorem, w którym wymóg MREL był na najniższym poziomie.

8 TSCR – *total SREP capital requirement* (P1R + P2R) odnosi się do całkowitych wymogów kapitałowych SREP (*the supervisory review and evaluation process*), które są sumą wymogów Filaru 1 i Filaru 2.

9 *EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II)* as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03, January 2023, s. 19.

10 *Ibidem*, s. 19.

Wykres 5.3. Wymóg MREL (% TREA) łącznie dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, innych instytucji o znaczeniu systemowym i innych banków

Źródło: EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03. January 2023.

Tabela 5.6. Zewnętrzne wymogi MREL w podziale na kraje (dane według stanu na IV kwartał 2021 r.)

Kraj	TSCR (% TREA)	Całkowity MREL (% TREA)	Całkowity MREL (% TEM)
AT	10,2	25,2	7,9
BE	10,4	23,4	7,5
BG	8,3	21,4	7,2
CY	10,9	23,5	5,8
CZ	9,9	18,6	5,7
DE	10,1	23,0	7,4
DK	11,6	26,2	6,2
ES	9,6	24,1	8,5
FI	9,9	22,5	6,9
HR	11,0	25,5	5,9
HU	10,3	19,6	5,9
IE	10,7	23,4	7,5
LU	9,2	20,3	5,9
LV	10,3	20,1	5,2

Tab. 5.6 (cd.)

Kraj	TSCR (% TREA)	Całkowity MREL (% TREA)	Całkowity MREL (% TEM)
MT	11,3	25,0	7,6
PL	8,7	16,2	4,5
PT	10,3	22,4	6,4
RO	10,9	23,2	5,7
SE	10,0	27,1	6,0
SI	10,9	26,7	7,6
NL	9,8	23,2	7,4
IT	9,8	21,3	6,3
LT	9,4	20,2	7,1
GR	11,1	23,4	5,9
FR	9,5	21,5	6,6
SK	9,5	22,4	5,9
EE	10,0	22,6	5,9
Total	9,8	22,6	7,0

Źródło: EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EBA/REP/2023/03. January 2023.

W tabelach 5.7 i 5.8 oraz na następujących po nich wykresach zaprezentowano istotne dane dotyczące ewolucji aktualnie osiąganego oraz wymaganego poziomu MREL w podziale na poziom *external* oraz *internal* MREL dla sektorów bankowych poszczególnych krajów UE w okresie od I kwartału 2022 r. do I kwartału 2023 r. Uwzględnione są banki, dla których wydano decyzje o wymogu MREL, i które przekazały dane do EBA. W badaniu ujęto tylko dane dla tych krajów, w których co najmniej trzy banki raportowały dane dotyczące MREL. Na 299 instytucji w krajach UE z decyzją *external* MREL badanie objęło 248 instytucji. W przypadku *internal* MREL, na 159 instytucji objętych *internal* MREL w krajach UE, w badanej próbie wzięło udział 130 instytucji¹¹. Dane dla Polski, w tej próbie dotyczą 49 instytucji z *external* MREL (spośród 67, dla których wydano decyzję) oraz 4 (wszystkich, dla których wydano decyzję) z *internal* MREL.

Z tabeli 5.7 wynika, że średni poziom *external* MREL (% TREA) w UE wzrósł w analizowanym okresie z 30,7% do 33,3%, natomiast średni w UE wymóg *external* MREL, w tym CBR, jako % TREA z poziomu 26,4% wzrósł do 27,2%. Oznacza to, że przeciętnie w sektorze bankowym UE zewnętrzny wymóg MREL był spełniony z nadwyżką.

11 MREL Dashboard (2022) Data as Q3 2022. EBA Statistical Annex

W tabeli 5.8 przedstawiono z kolei dane dotyczące wewnętrznego poziomu MREL. Zauważamy, że średni w UE poziom *internal* MREL (% TREA) wyniósł we wrześniu 2022 r. 25,8%. Średni w UE, wymóg *internal* MREL, w tym CBR (% TREA) wyniósł we wrześniu 2022 r. 23,3%. Wskazuje to na sytuację podobną jak w przypadku *external* MREL.

Tabela 5.7. Minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych w świetle danych EBA. Poziom *external* MREL (stan w okresie marzec 2022 r. – marzec 2023 r.)

	Poziom MREL (% TREA)					Wymóg MREL w tym CBR (% TREA)				
	[1]					[2]				
	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23
AT	35,0	35,3	36,0	37,5	37,8	28,4	28,4	29,0	29,5	29,8
BE	29,2	29,7	28,8	30,0	31,1	28,0	28,6	29,1	28,5	28,6
BG	22,9	23,3	23,1	24,6	24,4	30,8	30,7	30,7	31,0	31,3
CY	21,7	21,7	23,3	24,2	24,5	27,2	27,2	27,2	27,2	27,9
CZ	20,3	20,0	21,4	24,2	25,3	21,1	21,0	23,2	24,0	24,4
DE	39,8	39,3	39,3	40,1	41,3	26,7	27,5	27,8	28,1	29,2
DK⁽²⁾	35,4	35,2	32,5	32,1	32,8	30,0	29,9	25,3	26,7	27,1
EE										
ES	28,3	28,1	29,5	29,3	30,4	26,8	26,7	27,1	27,4	27,4
FI	33,6	34,4	35,2	35,9	35,9	26,6	26,6	27,1	27,6	28,2
FR	28,9	29,4	30,7	31,4	33,1	25,1	25,5	25,5	25,7	26,0
GR	18,2	19,1	19,2	21,7	21,3	26,7	26,6	26,7	26,9	27,2
HR			29,3	30,6	31,3					
HU	18,3	18,2	19,4	21,1	20,8	22,1	22,2	22,7	23,4	23,9

Tab. 5.7 (cd.)

	Poziom MREL (% TREA)					Wymóg MREL w tym CBR (% TREA)				
	[1]					[2]				
	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23
IE	31,0	31,4	30,9	32,4	30,9	26,9	26,8	27,3	28,1	28,1
IS										
IT	27,0	27,9	28,0	30,3	31,5	24,3	24,4	24,4	24,9	25,0
LT										
LU	34,6	35,0	33,9	34,5	35,3	23,0	23,0	23,6	24,4	24,4
LV										
MT										
NL	31,5	32,3	32,3	32,6	32,7	27,6	27,7	28,2	28,6	28,7
NO										
PL	16,4	16,0	19,5	19,6	20,4	19,8	19,9	19,5	19,6	19,7
PT	22,1	23,2	21,8	24,3	24,4	25,7	25,5	25,9	26,1	26,2
RO	22,7	24,0	26,3	27,6	25,8	25,6	25,5	28,4	29,7	29,6
SE	38,9	41,0	40,5	41,8	43,3	32,5	32,5	33,7	34,1	34,1
SI	27,1	26,5	28,4	30,1	31,4	29,4	29,4	30,0	30,2	30,3
SK										
EU	30,7	31,1	31,5	32,2	33,3	26,4	26,6	26,7	26,9	27,2

Tab. 5.7 (cd.)

	Niedobór ⁽¹⁾ MREL w tym CBR (% TREA)					Całkowita kwota ekspozycji na ryzyko (mld EUR)				
	[3]					[4]				
	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23
LU						40,3	39,8	40,9	39,9	40,0
LV										
MT										
NL						720,8	729,0	736,9	715,8	714,6
NO										
PL	3,7	4,3	2,9	1,4	1,1	33,3	134,8	161,9	161,8	158,6
PT	3,6	2,9	4,1	2,5	2,3	126,6	110,4	109,9	104,6	106,4
RO	*	*	2,1	*	4,4	18,2	17,2	17,8	33,9	35,5
SE	*	*	0,5	*	*	273,3	270,3	269,8	265,9	265,7
SI	*	3,0	1,6	*	*	12,9	13,4	13,9	14,8	13,5
SK										
EU	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	7 146,7	7 662,3	7 792,7	7 677,5	7 653,4

(1) Całkowite niedobory MREL oblicza się, porównując zasoby MREL z decyzjami MREL, bez uwzględnienia możliwych niedoborów podporządkowania, które są wyróżnione w kolumnie im poświęconej.

(2) Duńskie decyzje w sprawie MREL zostały zaktualizowane na marzec 2023 r.

* Niedobory są pomijane, gdy mniej niż 3 banki przyczyniają się do łącznych danych krajowych. Zastosowano zrównoważoną próbę, co oznacza, że w zagregowanych statystykach wykorzystano tylko banki posiadające dane MREL/TLAC we wszystkich datach referencyjnych.

W kolumnach niedoboru puste komórki oznaczają brak niedoboru lub brak dostępnych danych.

Źródło: EBA MREL Dashboard (2022) Data as of Q3 2022, EBA MREL Dashboard (2023) Data as of Q1 2023.

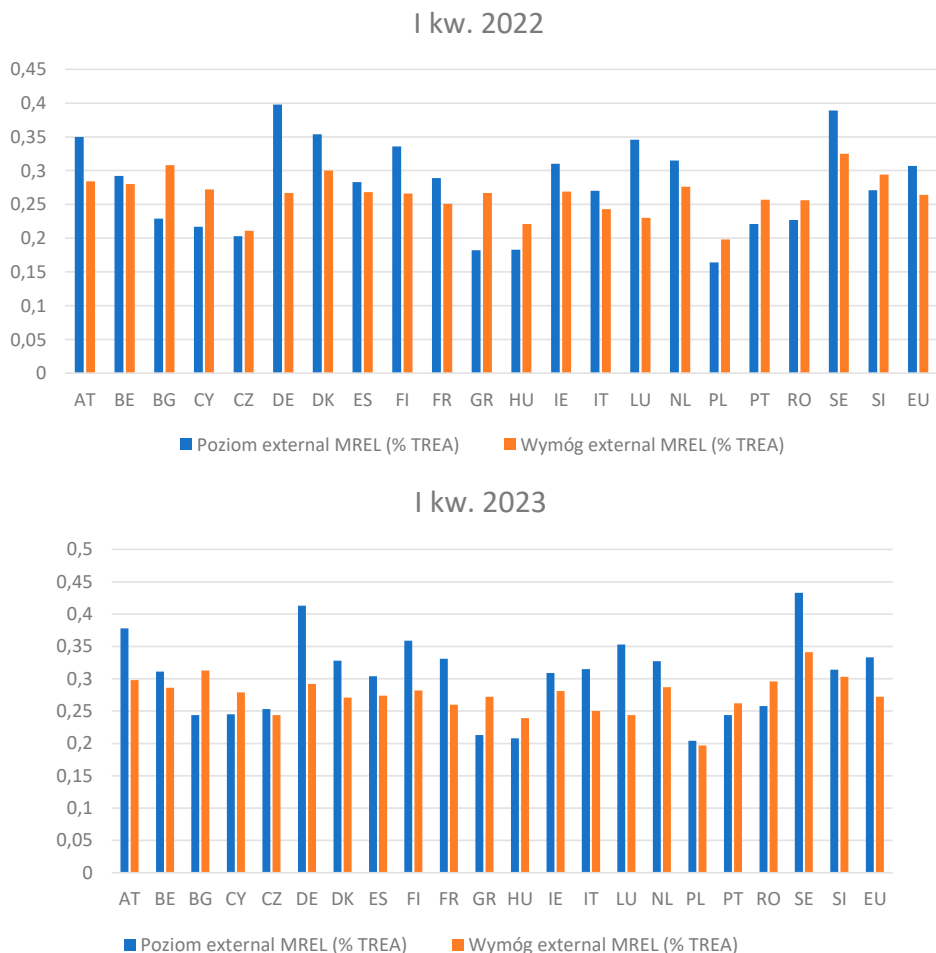
Tabela 5.8. Minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych w świetle danych EBA. Poziom *internal* MREL (stan w okresie marzec 2022 r. – marzec 2023 r.)

	Poziom <i>internal</i> MREL (% TREA)					Wymóg <i>internal</i> MREL, w tym CBR (% TREA)				
	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Mar-23
AT	21,2	22,0	22,3	24,6	25,6	21,1	21,0	21,5	21,7	21,8
BE	26,5	27,9	27,4	28,0	28,2	26,1	26,7	26,2	25,5	25,6
BG	23,3	22,6	22,9	24,9	26,3	22,8	22,6	24,3	24,0	24,5
CY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CZ	-	-	35,2	36,8	38,8	-	-	23,6	23,4	23,8
DE	24,8	25,5	25,1	27,5	27,9	22,6	23,2	24,7	25,2	25,7
DK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ES	27,6	28,6	27,8	27,6	24,2	21,8	22,0	21,7	22,0	22,0
FI ⁽¹⁾	48,3	46,7	48,2	48,0	49,1	44,6	38,8	41,4	40,8	40,5
FR	20,3	21,1	21,6	23,6	24,0	18,6	19,4	21,4	21,8	21,8
GR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HR	29,6	29,1	28,2	30,5	28,3	26,4	26,2	27,9	25,5	25,9
HU	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IE	29,6	30,0	28,9	31,6	32,9	24,6	24,5	25,4	25,9	26,0
IS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IT	19,7	20,3	20,3	21,0	21,4	20,4	20,4	20,6	20,1	20,1
LT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LU	26,7	27,3	26,9	28,8	28,1	19,6	20,2	22,6	22,2	22,3
LV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NL	29,9	29,7	29,5	30,7	30,4	24,5	24,5	24,7	25,1	25,2
NO	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PL	16,9	16,6	16,4	18,1	18,7	19,0	19,0	19,7	19,1	19,1
PT	22,9	23,3	23,5	24,9	24,3	22,1	21,6	22,3	22,0	21,8
RO	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SE	22,5	22,4	22,4	25,3	25,7	26,2	26,2	27,3	28,3	28,2
SI	18,5	18,9	18,3	-	-	18,1	18,1	18,1	-	-
SK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EU/EEA	25,5	26,1	26,0	27,7	27,8	23,0	23,3	24,2	24,3	24,4

(1) W przypadku gdy wymóg oparty na TEM jest bardziej wiążący, wewnętrzny wymóg MREL (% TREA) został obliczony poprzez złożenie wymogów opartych na TEM na wymogi oparte na TREA.

Źródło: EBA MREL Dashboard (2022) Data as of Q3 2022, EBA MREL Dashboard (2023) Data as of Q1 2023.

Na podstawie informacji zawartych w tabeli 5.7 opracowano wykres 5.4 w celu zobrazowania ewolucji aktualnego poziomu oraz wymogu *external* MREL (% TREA) w krajach UE, pomiędzy marcem 2022 r. a marcem 2023 r.

Wykres 5.4. Wymóg *external* MREL (% TREA, w tym CBR) oraz poziom *external* MREL (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie EBA MREL Dashboard (2022) Data as of Q3 2022, EBA MREL Dashboard (2023) Data as of Q1 2023.

W marcu 2022 r. najwyższy poziom *external* MREL zanotowano w Niemczech (39,8% TREA), Szwecji (38,9% TREA), Danii (35,4% TREA) oraz w Austrii (35,0% TREA). Z kolei najniższy poziom MREL wykazała Polska (16,4% TREA), Grecja (18,2% TREA) oraz Węgry (18,3% TREA). Średni poziom MREL w UE wynosił 30,7% TREA. Biorąc pod uwagę wymóg *external* MREL, w tym CBR (% TREA)

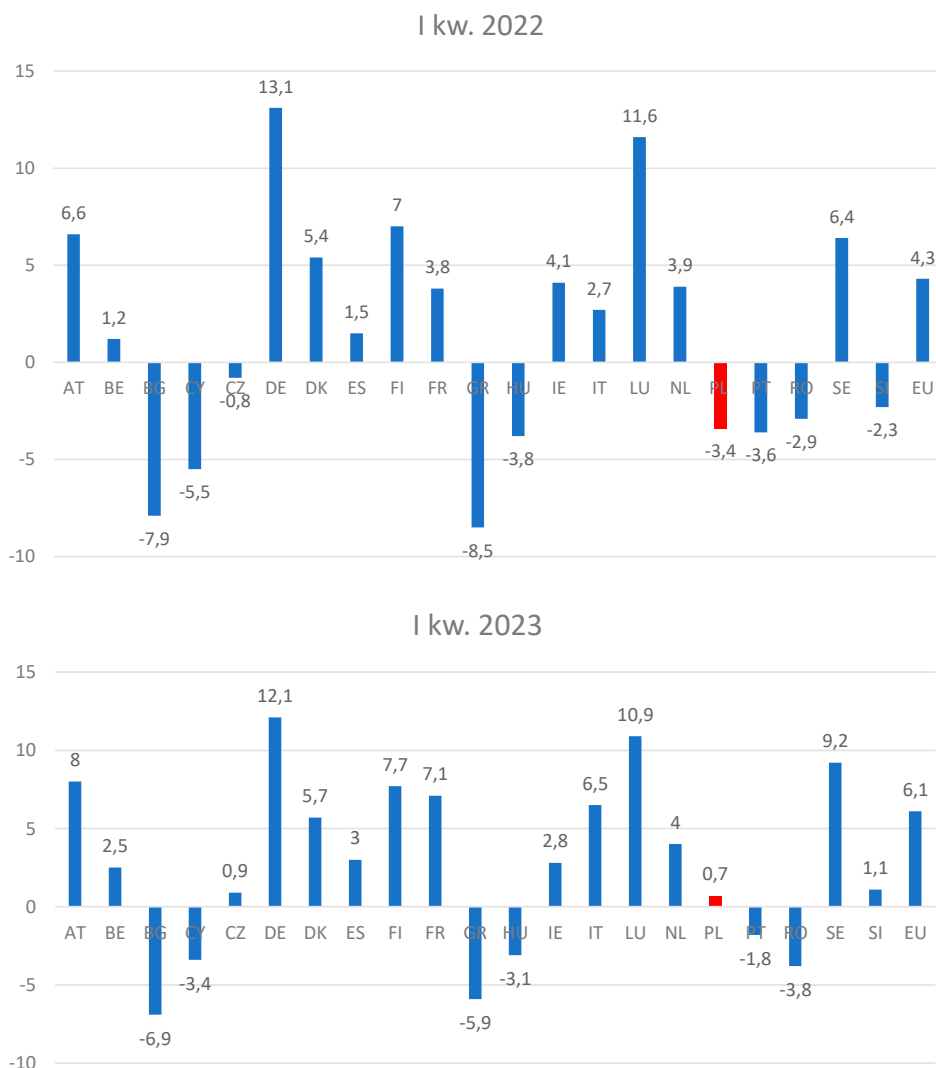
w krajach UE, według stanu na marzec 2022 r., najwyższe wartości zanotowano w Szwecji (32,5% TREA), Bułgarii (30,8% TREA) i Danii (30,0% TREA). Z kolei najniższe wymogi odnotowano w Polsce (19,8% TREA), Czechach (21,1% TREA) oraz na Węgrzech (22,1% TREA).

Do marca 2023 r. sytuacja nie uległa istotnej zmianie – nadal do krajów z najwyższym rzeczywistym poziomem *external* MREL należały: Szwecja (43,3% TREA), Niemcy (41,3% TREA) i Austria (37,8% TREA), do których dołączyła Finlandia (35,9% TREA). Podobnie też najniższy poziom *external* MREL był widziany w Polsce (20,4% TREA), na Węgrzech (20,8% TREA) i w Grecji (21,3% TREA).

Wykres 5.4 umożliwia również konfrontację rzeczywistego poziomu *external* MREL w poszczególnych krajach (a także średniego poziomu dla UE) z wymogami w tym zakresie. Ogólnie można stwierdzić, że sytuacja ulega poprawie – w analizowanym okresie zwiększyły się nadwyżki ponad minimalny wymóg, zmniejszyła się też liczba krajów z niedoborem w zakresie *external* MREL (z 9 do 6 – z tej listy ubyły Polska, Republika Czeska i Słowenia). Trzeba jednak zaznaczyć, że w przypadku Polski wskazania zarówno w kategoriach poziomu, jak i wymogu *external* MREL były najniższe wśród prezentowanych państw.

Bardziej precyzyjnie nadwyżki/niedobory pomiędzy poziomem *external* MREL (% TREA) a wymogiem *external* MREL (z uwzględnieniem wymogu połączonego bufora CBR), liczone jako proste różnice między tymi wielkościami¹², przedstawiono na wykresie 5.5, który dobitnie potwierdza, że większość krajów ma nadwyżkę poziomu MREL ponad wymóg. Kraje, które notują najwyższy niedobór poziomu do wymogu MREL w marcu 2022 r., to Grecja (-8,9% TREA), Bułgaria (-7,9% TREA) i Cypr (-5,5% TREA). Polska charakteryzowała się niedoborem rzędu -3,4% TREA, zajmując w tej klasyfikacji szóste miejsce (po Węgrzech i Portugalii). Rok później niedobory w wymienionych krajach uległy zmniejszeniu, Polska zaś przeszła do krajów z nadwyżką (rzędu 0,7% TREA).

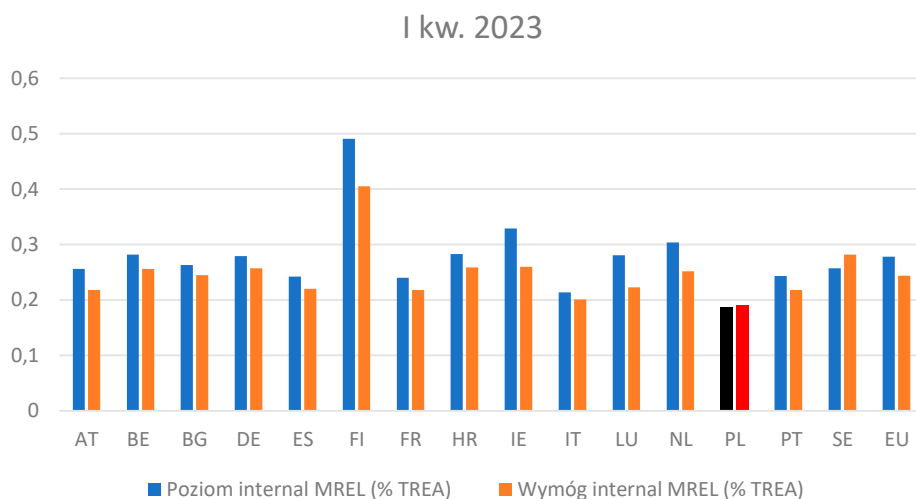
12 Poziomy niedoboru wykazane w tabeli 5.7 różnią się od prostych różnic między wartościami w kolumnach rzeczywistego poziomu i wymogów *external* MREL – można domniemywać, że uwzględniają one wyłącznie banki z niedoborem MREL, podczas gdy dane o poziomie i wymogach MREL stanowią łączne wielkości dla wszystkich banków.

Wykres 5.5. Różnica pomiędzy poziomem *external* MREL (% TREA) a wymogiem *external* MREL, w tym CBR (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r., w punktach procentowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie EBA MREL Dashboard (2022) Data as of Q3 2022, EBA MREL Dashboard (2023) Data as of Q1 2023.

Na podstawie danych w tabeli 5.8 powstał wykres 5.6, na którym wyszczególniono zmiany poziomu *internal* MREL (% TREA) oraz wymogu *internal* MREL, w tym CBR (% TREA) w krajach UE pomiędzy marcem 2022 r. a marcem 2023 r.

Wykres 5.6. Wymóg *internal* MREL (% TREA, w tym CBR) oraz poziom *internal* MREL (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r.)

Objaśnienie: czarny kolor na wykresie odpowiada niebieskiemu, a czerwony pomarańczowemu.

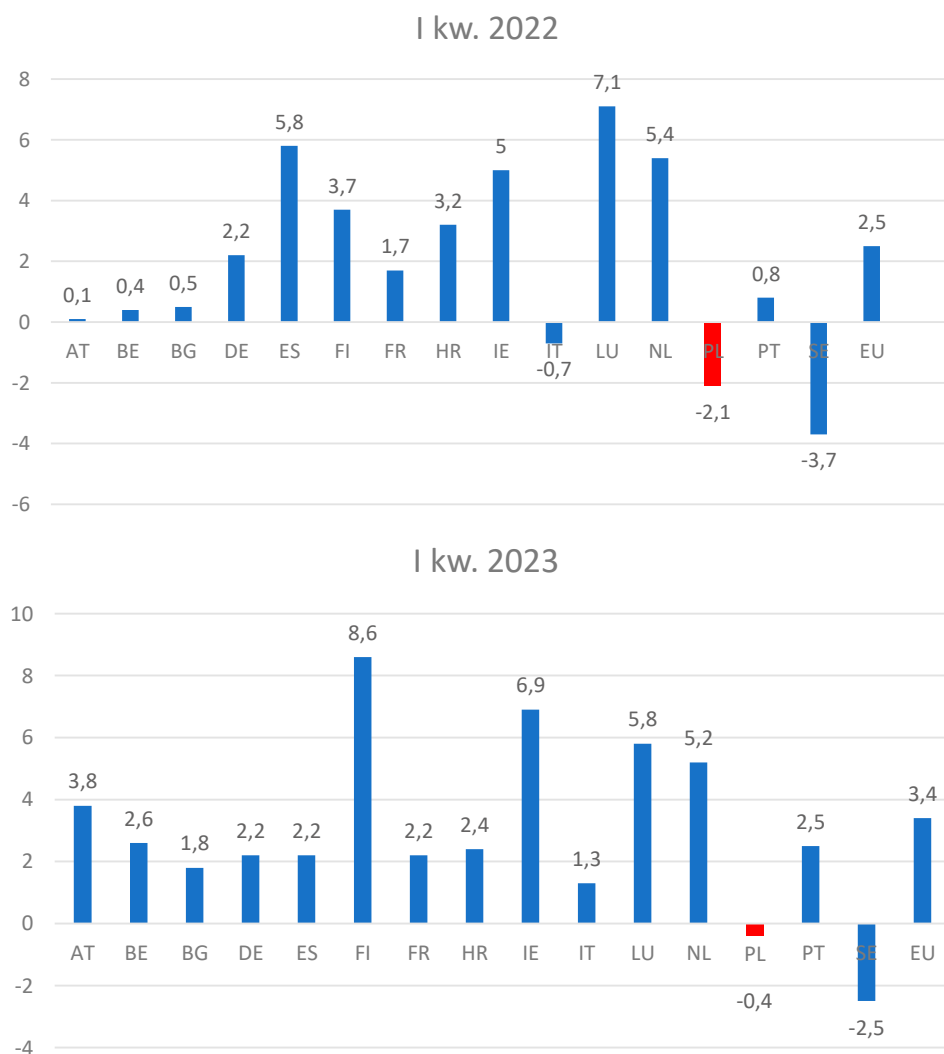
Źródło: opracowanie własne na podstawie EBA MREL Dashboard (2022) Data as of Q3 2022, EBA MREL Dashboard (2023) Data as of Q1 2023.

Według stanu na koniec marca 2022 r. najwyższy poziom *internal* MREL zanotowano w Finlandii (48,3% TREA), Holandii (29,9% TREA), a także w Irlandii i Chorwacji (29,6% TREA). Najniższy poziom MREL wykazano w Polsce (16,9% TREA) i Słowenii (18,5% TREA). Średni poziom w UE wynosił 25,5% TREA. Podobnie wymóg *internal* MREL w tym okresie był najwyższy w Finlandii (49,1% TREA), najniższy w Słowenii

(18,1% TREA), Francji (18,6% TREA) i w Polsce (19,0% TREA). Średnia europejska wynosiła 27,8% TREA.

Sytuacja na koniec marca 2023 r. nie uległa istotnej zmianie: najwyższy zarówno poziom, jak i wymóg *internal* MREL odnotowano w Finlandii (odpowiednio 44,6% i 40,5% TREA). Polska z poziomem 19,0% TREA i wymogiem 19,1% TREA była klasyfikowana w ostatniej trójce krajów, które przekazały dane do EBA.

Na wykresie 5.7 została zaprezentowana graficznie różnica pomiędzy poziomem *internal* MREL (% TREA) a wymogiem *internal* MREL (włącznie z CBR) w analizowanych okresach.

Wykres 5.7. Różnica pomiędzy poziomem *internal* MREL (% TREA) a wymogiem *internal* MREL, w tym CBR (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie EBA MREL Dashboard (2022) Data as of Q3 2022, EBA MREL Dashboard (2023) Data as of Q1 2023.

Także w tej kategorii (podobnie jak w przypadku *external* MREL) zdecydowana większość krajów wykazuje nadwyżkę poziomu MREL ponad wymóg MREL. W marcu 2022 r. niedobór odnotować można było w przypadku trzech państw, dla których dostępne były dane – najwyższy w przypadku Szwecji (-3,7% TREA), następnie Polski (-2,1% TREA), a także – aczkolwiek zdecydowanie znacznie niższy – w przypadku Włoch (-0,1% TREA). Z kolei rok później Włochy przeszły już do grona krajów bez niedoboru, niedobór w Polsce zmniejszył się do -0,4% TREA, Szwecja pozostała nadal z największym niedoborem na poziomie 2,5% TREA.

Podsumowując, należy zaznaczyć, że Polska w badanym okresie miała jedno z najniższych wymogów *external* MREL oraz poziomy *external* MREL (por. wykres 5.4), jednocześnie wyróżniała się jednym z najwyższych poziomów niedoboru w zakresie wymogu MREL (por. wykres 5.5), aczkolwiek na przestrzeni czterech analizowanych kwartałów niedobór został wyrównany z lekką nadwyżką.

Podobny wniosek można sformułować w przypadku Polski w odniesieniu do wartości *internal* MREL. Przy najniższym poziomie *internal* MREL i jednej z niższych wartości wymogu *internal* MREL w badanej grupie, polski system bankowy charakteryzował się wysokim niedoborem *internal* MREL w roku 2022, skutecznie go zmniejszając do marca 2023 r. (por. wykres 5.7).

Wysokie poziomy MREL dla niektórych krajów, jak Dania czy Finlandia, wynikają z dużej aktywności banków z tych krajów na rynku długu. Łącznie wartość obligacji uprzywilejowanych i nieuprzywilejowanych stanowi tam ponad połowę łącznych funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych sektora bankowego.

Koszt wdrożenia MREL – skala dodatkowego obciążenia banków

6.1. Instrumenty stosowane w praktyce w celu spełnienia wymogu MREL

Jednym z fundamentów wiarygodnego systemu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji jest wymóg posiadania przez instytucje odpowiedniego poziomu funduszy własnych i określonych rodzajów zobowiązań. Realizacja tego wymogu gwarantuje wykonanie krytycznych funkcji przez instytucje finansowe, a także uniknięcia niekorzystnego wpływu strat na system finansowy oraz wykorzystania do tego celu środków publicznych. Powyższe finansowanie ciężaru strat ma należeć do akcjonariuszy i wierzycieli instytucji finansowych. W przypadku kosztów wdrożenia MREL istotne są:

- koszty dłużnych instrumentów finansowych (zobowiązań kwalifikowalnych),
- koszty dodatkowego kapitału,
- spodziewane kierunki i dochodowość inwestycji finansowanych środkami pozyskanymi z emisji instrumentów MREL.

Ze względu na obciążenie wyników finansowych poszczególnych instytucji kosztami obsługi wyemitowanych instrumentów (koszty przygotowania emisji, koszty odsetkowe) oraz cele inwestycyjne dla pozyskanych środków, można się spodziewać, że emisja instrumentów MREL wpłynie na pogorszenie zysków danego banku.

Warto odnieść te teoretyczne oczekiwania do empirycznie zweryfikowanej rzeczywistości. W tym celu zostaną przedstawione rezultaty oceny tego obszaru aktywności banków dokonane przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) na podstawie zgromadzonych od banków informacji. Według informacji zamieszczonych w Raporcie EBA¹, instrumenty funduszy własnych stanowiły główne źródło spełnienia wymogów MREL, natomiast uprzywilejowane i nieuprzywilejowane instrumenty były najważniejszym rodzajem kwalifikowanego długu. Liczba instrumentów kwalifikowalnych w IV kwartale 2021 r wzrosła o 6% w odniesieniu do całej próby

1 EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EB/REP/2023/03 January 2023.

wobec IV kwartału 2019 r. (7% w przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 4% w przypadku innych instytucji o znaczeniu systemowym i 17% w przypadku pozostałych banków), natomiast kwota TREA w badanym okresie wzrosła o 3%. Stan instrumentów kwalifikowalnych wyniósł w IV kwartale 2021 r. średnio 31% w przypadku TREA (30% w przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 33% w przypadku innych instytucji o znaczeniu systemowym i 27% w przypadku pozostałych banków).

Fundusze własne stanowiły na koniec roku 2021 19,8% TREA (19,4% w przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 20,6% w przypadku innych instytucji o znaczeniu systemowym i 18,1% w przypadku pozostałych banków), natomiast kwalifikowane zadłużenie stanowiło 11,6% TREA (11,2% w przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 12,7% w przypadku innych instytucji o znaczeniu systemowym i 7,4% w przypadku pozostałych banków).

W ujęciu zagregowanym najważniejszym rodzajem kwalifikowanego długu w IV kwartale roku 2021 był dług nieuprzywilejowany, stanowiący 5,5% TREA (6% w przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 5,8% w przypadku innych instytucji o znaczeniu systemowym i 1,2% w przypadku innych banków), podczas gdy dług uprzywilejowany stanowił 4,5% wartości TREA (3% w przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, 5,8% w przypadku innych instytucji o znaczeniu systemowym i 5,6% w przypadku innych banków).

Autorzy raportu EBA² zauważyli, że realizacja wymogów MREL jest zróżnicowana w zależności od wielkości banku. Globalne instytucje o znaczeniu systemowym posługują się w tym celu głównie instrumentami podporządkowanymi, natomiast inne instytucje o znaczeniu systemowym stosują zarówno dług uprzywilejowany, jak i nieuprzywilejowany, a podstawą działania pozostałych banków jest zazwyczaj dług uprzywilejowany. Na podstawie zebranych informacji od sektora bankowego wskazano, że większość banków związanych restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją wykazała wysoki poziom emisji instrumentów w IV kwartale 2021 r. Analizując rynek kwalifikowanego długu w ramach badań EBA, zauważono, że małe banki pod tym względem charakteryzowały się gorszą pozycją. Rynek kwalifikowanego długu w UE był bardzo skoncentrowany w kilku krajach, podczas gdy niektóre państwa członkowskie nie występowały z żadną emisją. Emisje były skoncentrowane głównie w trzech krajach (68% wyemitowanej kwoty pochodzi z banków zlokalizowanych w Niemczech, we Francji i w Niderlandach) oraz wśród banków o większym znaczeniu systemowym (94% wyemitowanej kwoty należało do globalnych instytucji o znaczeniu systemowym). Mniej niż trzy banki wyemitowały dług w m.in. w Polsce.

W kolejnym analizowanym okresie (III kwartał 2022 r.) odnotowano poprawę, ponieważ warunki rynkowe polepszyły się na tyle, że w III kwartale 2022 r. oprócz dużych banków również mniejsze uzyskały możliwości emitowania obligacji niezabezpieczonych. W trzecim kwartale 2022 r. instytucje były szczególnie aktywne

2 *Ibidem*.

w porównaniu z poprzednimi okresami, a wolumen emisji był znacznie wyższy niż poziomy raportowane w analogicznym okresie 2020–2021. Ogólnie rzecz biorąc, wolumen emisji od początku roku 2022 pozostał na poziomie 226,3 mld EUR, wzrastając w stosunku do tego samego okresu 2021 r. (o ok. 20% lub 38,1 mld EUR). Poziom emisji w 2022 R. kształtował się zasadniczo w taki sam sposób jak w okresie 2020 r.³ W ciągu III kwartału 2022 r. zaobserwowano wzrost wolumenu emisji uprzywilejowanych i nieuprzywilejowanych, powodowany głównie przez globalne instytucje o znaczeniu systemowym oraz w mniejszym stopniu przez banki najwyższego szczebla. Wyższy wolumen instrumentów AT I zgłosiły banki, natomiast wolumen emisji Tier II był zasadniczo zgodny z poziomem II kwartału 2022 r. Ogólnie biorąc, wolumen emisji uprzywilejowanych i nieuprzywilejowanych instrumentów Tier II i AT I stanowił odpowiednio 34%, 10% i 4% wszystkich emisji banków. Analizując emisje związane z MREL w perspektywie różnych kategorii banków, można zauważyć, że wzrost wolumenu emisji odnotowały średnio wszystkie banki z wyjątkiem globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, które odnotowały poziomy zbliżone do tych z II kwartału 2022 r.

Głównymi emitentami uprzywilejowanych i nieuprzywilejowanych papierów dłużnych były banki z siedzibą we Francji i Niemczech, które łącznie emitują prawie dwie trzecie wszystkich uprzywilejowanych papierów dłużnych nieuprzywilejowanych wyemitowanych w 2021 r.

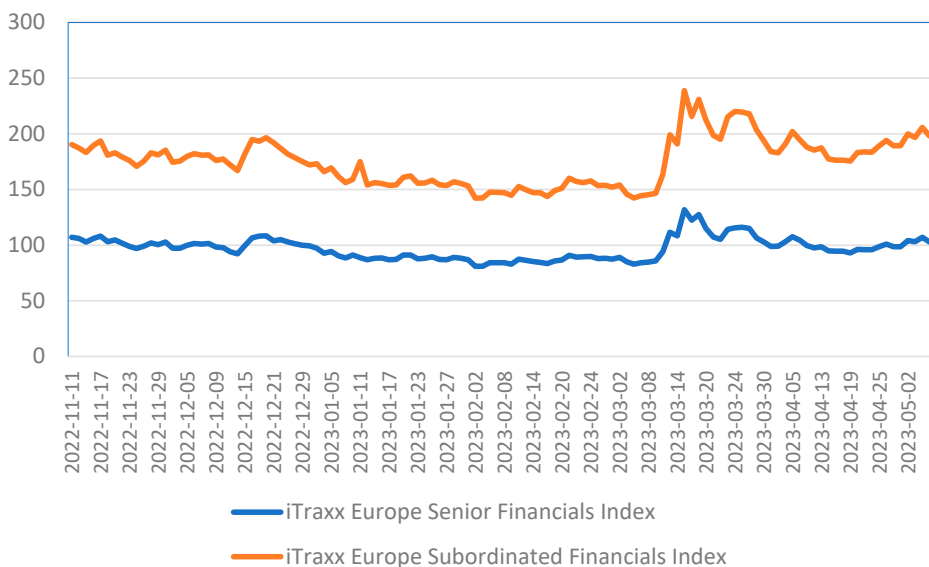
6.2. Koszty obsługi i wpływ na rentowność banków

W ramach analizy EBA z 2021 r. na temat minimalnego wymogu funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowanych, na podstawie próby składającej się z 245 podmiotów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, które pokrywały 77% aktywów unijnego sektora bankowego zauważono, że w badanej grupie 175 podmiotów spełniało ostateczny wymóg minimalnego wymogu funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowanych, a 70 zgłaszało braki. Podmioty, pokrywające 8% aktywów sektora bankowego UE, odnotowały niedobór w wysokości 32 mld EUR. Spośród badanej grupy 44 banki, reprezentujące 4% aktywów sektora bankowego UE miały trudności z emisją. Te banki pochodziły z 15 różnych państw członkowskich. Część z nich była oceniana poniżej poziomu inwestycyjnego, przez co najmniej jedną agencję ratingową, co oznacza, że miały trudną sytuację finansową, a w związku z tym mogły mieć problemy w dostępie do kwalifikowanego rynku długu.

W przypadku III kwartału roku 2022, po wyraźnym spadku od połowy lipca do połowy sierpnia, indeksy długu wykazały znaczny wzrost począwszy od drugiej połowy sierpnia, a pod koniec września osiągnęły najwyższy poziom od początku

3 SRB MREL DASHBOARD Q3.2022, https://www.srb.europa.eu/system/files/media/document/2023-02-27_MREL-Dashboard-Q3.2022.pdf (dostęp: 2.08.2024).

roku. W ostatnich miesiącach roku 2022 warunki rynkowe znacznie się poprawiły, a popyt inwestorów na niezabezpieczone rynki pierwotne był duży. Od października do grudnia 2022 r. koszty tego finansowania osiągnęły najniższy poziom od połowy sierpnia, a na koniec grudnia indeksy iTraxx⁴ dotyczące podporządkowanego i uprzywilejowanego długu kształtowały się odpowiednio na poziomie 172 i 99 punktów. Te poziomy były jednak wyższe od obserwowanych na początku lutego 2020 r., czyli przed pandemią. Na wykresie 6.1 przedstawiono kształtowanie się tych indeksów w ostatnim okresie, tj. 11.11.2022–5.05.2023. Jak widać, korelacja między sytuacją w segmencie obligacji uprzywilejowanych i podporządkowanych jest bardzo wysoka (współczynnik korelacji 0,97), a średnia różnica dość stabilna w czasie i wynosząca 78 pb. Na początek maja 2023 r. indeksy były na nieco wyższych poziomach niż na koniec 2022 r. Wzrost ryzyka tym okresie został spowodowany problemami banków w USA i Europie wiosną 2023 r.

Wykres 6.1. Kształtowanie się indeksów dla długu uprzywilejowanego i podporządkowanego emitowanego przez banki w okresie 11.11.2022–5.05.2023 (w punktach bazowych)

Źródło: macrovar.com

Analizując oddziaływanie MREL na rentowność banków, należy uwzględnić koszty zobowiązań kwalifikowalnych potrzebnych jeszcze do realizacji docelowego wymogu MREL, ale także koszty już pozyskanego zasobu długu. W tabeli 6.1

4 Indeksy iTraxx Europe Senior Financials Index oraz iTraxx Europe Subordinated Financials Index publikowane przez Markit obrazują poziom ryzyka na rynku obligacji uprzywilejowanych i podporządkowanych emitowanych przez banki.

zaprezentowano szacunki przeprowadzone przez EBA⁵ w tym zakresie na koniec 2021 r.⁶ uzyskane na podstawie próby 97 banków reprezentujących 68% aktywów sektora bankowego UE.

Tabela 6.1. Roczne koszty już pozyskanego długu oraz potrzebnego do wypełnienia docelowych wymogów MREL w % kosztów odsetkowych (*interest expense*) i wyniku odsetkowego (*net interest income*) w UE (na koniec 2021 r.)

Próba	Dług już pozyskany		Dług jeszcze potrzebny do wypełnienia docelowych wymogów MREL	
	w % kosztów odsetek	w % wyniku odsetkowego	w % kosztów odsetek	w % wyniku odsetkowego
Cała	2,0	1,22	0,2	0,125
Cała – korekta na październik 2022 r.	-	+0,32	-	+0,038
Tylko banki z niedoborami zobowiązań MREL	-	-	8,7	2,0
Statystyki dla całej próby				
Odchylenie standardowe	-	1,47	-	1,44
Maksimum	-	11,18	-	10,02

Źródło: EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EB/REP/2023/03 January 2023.

Szacowanie kosztów zamknięcia niedoboru w stosunku do wymogu MREL + CBR opiera się na metodyce stosowanej w istniejącej literaturze⁷. Zgodnie z powyższym zakłada się, że instytucje zastępują swoje zobowiązania kwalifikowalne niebędące zobowiązaniami kwalifikowalnymi MREL. W przypadku banków zamykających deficyt podporządkowany, koszt będzie różnicą między spreadem Z dla długu⁸ SNP⁹ a spreadem Z dla długu uprzywilejowanego. Koszty długu

5 EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EB/REP/2023/03 January 2023.

6 Dodatkowo podano też korektę niektórych wyników na koniec października 2022 r. Wynikała ona przede wszystkim ze wzrostu stóp procentowych w 2022 r.

7 Summary of Findings from the TLAC Impact Assessment Studies. Overview Report, <https://www.fsb.org/uploads/TLAC-Summary-of-Findings-from-the-Impact-Assessment-Studies-for-publication-final.pdf>

8 Spread Z mierzy różnicę między rentownością obligacji a rentownością (wolnej od ryzyka) obligacji skarbowej o tym samym terminie zapadalności (Ocena kosztów ekonomicznych i korzyści wdrożenia TLAC, BIS 2015).

9 S&P: Strong capacity to pay principal and interest (duża zdolność do spłaty kapitału i odsetek).

uzyskano się na podstawie rentowności ostatniej emisji dokonanej w 2021 r. dla każdego rodzaju długu.

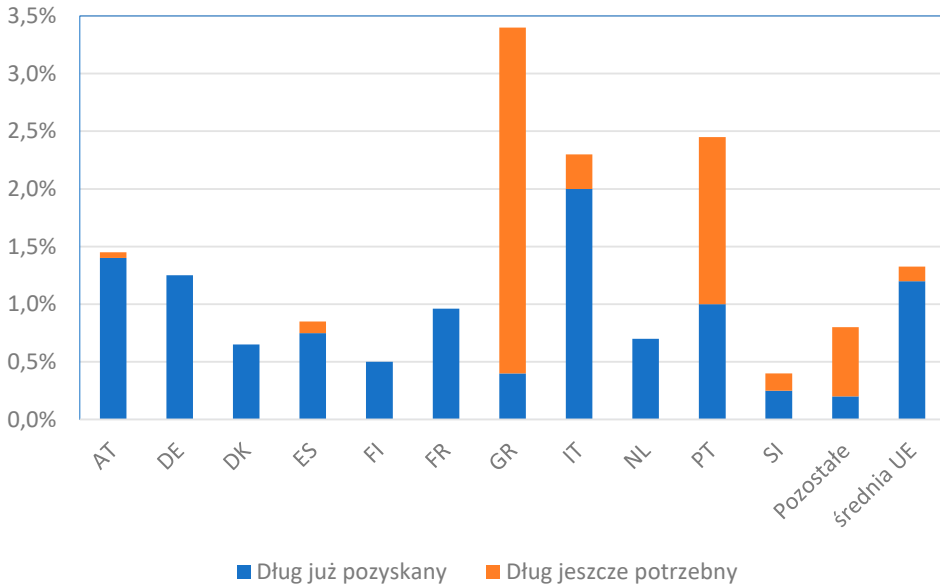
W przypadku banków, dla których SNP lub spread instrumentów uprzywilejowanych nie są dostępne oraz zgodnie z raportem BIS z 2015 r., zakłada się, że zostały one wycenione na podstawie odpowiedniej krzywej wolnej od ryzyka (tj. 10-letniej rentowności długu państwowego). W związku z tym koszt zastąpienia bieżących zobowiązań kwalifikowalnych nieobjętych MREL stanowi różnicę między rentownością ostatniej ich emisji a 10-letnią rentownością długu państwowego. Spread ten mnoży się przez niedobór każdego banku w celu uzyskania kosztów, które pociągnęłyby za sobą emisja odpowiedniej kwoty długu kwalifikowanego dla MREL w danym roku.

Trzeba też wspomnieć, że zgodnie z notą metodologiczną dotyczącą 2021 EU-wide stress test, metodyka ta opiera się na założeniu bilansu statycznego (tj. zakłada się, że banki nie powiększają swojego bilansu przy zamykaniu niedoboru)¹⁰. Koszt istniejącego, kwalifikowanego długu bilansowego szacuje się na podstawie kosztu długoterminowego finansowania niezabezpieczonego (długoterminowego podporządkowanego i uprzywilejowanego) pomnożonego przez wolumeny i spready dla każdego z terminów zapadalności.

W celu oszacowania wpływu MREL na rentowność banków koszt zamknięcia niedoboru wyrażony jest w procentach wyniku odsetkowego banku. Ten wpływ oblicza się przy konserwatywnych założeniach w celu uzyskania maksymalnego wpływu MREL, biorąc pod uwagę zarówno koszty zamknięcia niedoboru, jak i koszt istniejącej kwoty zadłużenia. Metoda ta zawyża rzeczywiste koszty, ponieważ nie uwzględnia zasady, że, dług podporządkowany i nieuprzywilejowany obniża premie za ryzyko, co miałoby pozytywny wpływ na koszty odsetek. Ponadto, jeśli chodzi o wpływ na koszt istniejącej kwoty zadłużenia, zakłada się, że całkowita kwota długu jest rolowana w danym roku.

Należy jednak zauważyć, że wartości zaprezentowane w tabeli 6.1 charakteryzuje duża zmienność. Obrazują to dane przedstawione na wykresie 6.2 ilustrujące koszty długu w % wyniku odsetkowego dla wybranych krajów. Jest to ściśle związane z zaawansowaniem realizacji pozyskania zobowiązań MREL, jak również oceną ryzyka sektora bankowego w danym kraju.

10 <https://www.bis.org/publ/othp24.pdf>; EU-wide stress tests (Methodological Note): Under the static balance sheet assumption of the 2021 EU-wide stress test, with respect to the P&L revenues and costs, assumptions made by banks should be in line with the constraints of zero growth and a stable business mix.

Wykres 6.2. Szacowany roczny koszt już pozyskanego i jeszcze potrzebnego długu MREL do wypełnienia docelowych wymogów na koniec grudnia 2021 r. w % wyniku odsetkowego w UE

Uwaga: Pozostałe obejmują wszystkie kraje, dla których w badanej próbie były mniej niż trzy banki.

Źródło: EBA MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EB/REP/2023/03 January 2023.

Trzeba też stwierdzić, że dla analizowania poziomu kosztów długu MREL istotne jest zidentyfikowanie jego determinant. M. Rocamora, N. Suarez i M. Monjas¹¹ na podstawie próby badawczej złożonej z 63 europejskich grup bankowych, w okresie 2009Q3–2019Q2, w 14 krajach europejskich oraz 380 emisji stwierdzili, że zmienne rynkowe były istotnymi czynnikami wyjaśniającymi koszt finansowania długu MREL. Fakt, że wyższe rentowności długu państwowego powodowały wyższe koszty zadłużenia kwalifikowalnego w ramach minimalnego wymogu funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowanych, uznano za dowód istotnego powiązania między bankami a państwem w europejskim sektorze bankowym. Kolejny wniosek, wynikający z cytowanego badania, dotyczył uznania zarówno poziomu rentowności i kondycji sektora bankowego, jak i jego struktury w odniesieniu do poziomu (wskaźników) koncentracji, za czynniki wyjaśniające koszty zadłużenia MREL.

¹¹ M. Rocamora, N. Suarez, M. Monjas, *What are the determinants of MREL-eligible debt yields, Evidence from the EU banking sector*, „European Banking Authority” 2020, nr 9, September, s. 1–30.

6.3. Sankcje wynikające z niewypełniania wymogów MREL

Oprócz wyżej wymienionych kosztów związanych z funkcjonowaniem MREL mogą wystąpić również potencjalne koszty związane z sankcjami nakładanymi przez BFG na podmioty nie spełniające tego wymogu. Narzędzia, w które został wyposażony BFG dające mu możliwość oddziaływania na banki w celu spełnienia wymogu MREL, są zróżnicowane i realizowane w zależności od następujących funkcji: naprawczej, prewencyjnej czy represyjnej. Organ *resolution* może podejmować działania adekwatne i proporcjonalne w zależności od konkretnej sytuacji¹² (por. tabele 6.2 i 6.3).

Tabela 6.2. Charakter prawny sankcji związanych z wymogiem MREL

Rodzaj sankcji	Charakter sankcji (obligatoryjna/fakultatywna)	Dominująca funkcja
Zakaz wypłaty zysków powyżej M-MDA	Fakultatywny przez 9 miesięcy od dnia powiadomienia przez podmiot, obligatoryjny po upływie od 9 miesięcy	Prewencyjna
Procedura usunięcia okoliczności uniemożliwiających lub utrudniających przeprowadzenie przymusowej restrukturyzacji	Obligatoryjna	Naprawcza
Kara pieniężna za naruszenie wymogu MREL	Fakultatywna	Represyjna

Źródło: M. Kozińska, B. Wilk, *Charakter prawny sankcji ze strony Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za niespełnienie wymogu MREL oraz ich ekonomiczna skuteczność*, „Bezpieczny Bank” 2022, t. 89(4), s. 44.

12 M. Kozińska, B. Wilk, *Charakter prawny sankcji ze strony Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za niespełnienie wymogu MREL oraz ich ekonomiczna skuteczność*, „Bezpieczny Bank” 2022, t. 89(4), s. 49.

Tabela 6.3. Porównanie sankcji za niespełnienie wymogu MREL

Kryterium oceny	Uznanie niedoboru MREL za okoliczność utrudniającą przymusową restrukturyzację i wydanie zaleceń	Kary pieniężne	M-MDA
Dominująca funkcja	Naprawcza	Represyjna	Prewencyjna
Finansowa dotkliwość sankcji (potencjał do negatywnego oddziaływania na podmiot)	Zróżnicowana (raczej niska) zależy od treści określonego przez Fundusz środka	Zróżnicowana (mała w przypadku kary na podmiot, zwłaszcza w dużych bankach, duża w przypadku kary nałożonej na osobę fizyczną)	Zróżnicowana (mała w bankach o ogólnej słabej sytuacji finansowej)
Finansowy potencjał w faktycznym ograniczaniu niedoboru MREL (w tym CBR ponad MREL) lub przywróceniu spełnienia wymogu	Wysoki	Niski (w sposób szczególny nakładanie sankcji uzasadnia jednak aspekt personalno-behawioralny)	Średni

Źródło: M. Kozińska, B. Wilk, *Charakter prawny sankcji ze strony Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za niespełnienie wymogu MREL oraz ich ekonomiczna skuteczność*, „Bezpieczny Bank” 2022, t. 89(4), s. 49.

Kozińska i Wilk w ramach przeprowadzonej analizy instrumentów prawnych BFG odnoszących się do MREL wskazali, że wysoką skutecznością wobec bezpośredniego, finansowego wpływu na zmniejszanie niedoboru MREL będzie wydawanie zaleceń ingerujących w poziom TREA. Z kolei najmniejszą skutecznością będą charakteryzowały się kary pieniężne.

Czynniki ryzyka i analiza SWOT dla polskiego systemu bankowego w kontekście wprowadzenia wymogów MREL

7.1. Czynniki ryzyka związane z MREL

Z instrumentami MREL wiążą się istotne czynniki ryzyka, wymagające dalszych badań nakierowanych na oszacowanie prawdopodobieństwa i skali zagrożeń, a także kosztów, jakie trzeba byłoby ponieść w przypadku ewentualnego sięgnięcia po odpowiednie instrumenty sekurytyzacyjne:

- **ryzyko „zarażania”** – zwiększenie ryzyka zagrożenia stabilności finansowej systemu bankowego, które mogłoby się zmaterializować, gdyby poszczególne instytucje inwestowały w instrumenty MREL emitowane przez inne podmioty podlegające temu wymogowi, co w sytuacjach krytycznych mogłoby prowadzić do kaskadowej utraty płynności i w końcowym efekcie do upadłości;
- **ryzyko stopy procentowej** – zależne od charakteru oprocentowania (stałe lub zmienne stopy) i długości okresu zapadalności (im dłuższy, tym większa niepewność co do wyniku finansowego na tych instrumentach);
- **ryzyko walutowe** w przypadku zagranicznych emisji dłużnych instrumentów finansowych (mogących oznaczać również wyższe koszty emisji), które może być jednak zarządzane poprzez zastosowanie instrumentów typu *swap* walutowy i *swap* walutowo-procentowy.

Należy też zwrócić uwagę, że płytkość krajowego rynku obligacji może utrudnić dystrybucję instrumentów MREL, a ochrona interesów inwestorów detalicznych poprzez wysoką wartość nominalną obligacji kwalifikowanych ograniczy dodatkowo możliwość plasowania tych obligacji na rynku. W tych warunkach sprostanie wymogom może potencjalnie spowodować konieczność redukcji ekspozycji na ryzyko poprzez ograniczenie akcji kredytowej (z negatywnymi następstwami dla realnej sfery gospodarki).

Należy także mieć na uwadze wiele potencjalnych przeszkód dla spełnienia docelowego poziomu MREL¹:

- nierozwiązany problem kredytów frankowych, generujący dalsze straty obniżające fundusze własne banków;
- ewentualne przywrócenie bufora ryzyka systemowego, oznaczające zwiększenie wymogu kapitałowego w części odpowiadającej kontynuacji działalności (*going concern*);
- koniec okresu przejściowego dla rozliczania negatywnego wpływu wprowadzenia standardu rachunkowości MSSF9 czy też strat i ulg związanych z pandemią COVID-19 – wiąże się z tym wzrost pomniejszeń funduszy własnych;
- wzrost pomniejszeń funduszy własnych z tytułu kredytów niepracujących – wymóg tzw. *NPL backstop* oznacza, że banki muszą pomniejszać fundusze CET1 o wartość posiadanych w portfelu kredytów niepracujących po określonym czasie uznania kredytu za niepracujący, niezależnie od posiadanych zabezpieczeń;
- zmiany regulacyjne wynikające z przygotowywanej regulacji CRR3 (w szczególności rezygnacja z metod statystycznych dla wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego i operacyjnego, umożliwiających indywidualne zmniejszanie wymogów kapitałowych).

W odniesieniu do wskazanego wyżej ryzyka „zarażania” należy zauważyć, że w rozporządzeniu CRR zadbano o zminimalizowanie możliwości wystąpienia tego ryzyka w odniesieniu do inwestycji w instrumenty kapitału Tier I i Tier II innych instytucji finansowych².

Zgodnie z zapisami m.in. kapitał podstawowy Tier I pomniejsza się o:

- a) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja finansowa nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier I lub instrumentów w Tier II tych podmiotów, o ile ich suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier I instytucji finansowej;
- b) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja finansowa dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier I tych podmiotów, których suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier I instytucji finansowej.

Podobne zapisy odnoszą się do odliczeń od kapitału Tier II. Takie uregulowania nie są bezpośrednio zapisane w odniesieniu do zobowiązań kwalifikowalnych, ale zgodnie ze standardami Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego w sprawie aktywów TLAC³, banki prowadzące działalność międzynarodową (zarówno globalne banki o znaczeniu systemowym, jak i inne niż globalne banki o znaczeniu systemowym) zasadniczo muszą odliczyć swoje inwestycje w instrumenty kwalifikowalne wyemitowane przez

1 UKNF (2022).

2 Art. 43–46, 56–60, 68–70 rozporządzenia CRR.

3 TLAC holdings standard, <https://www.bis.org/bcbs/publ/d387.htm> (dostęp: 10.05.2023).

podmioty spoza ich grupy restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji od własnego kapitału Tier I lub Tier II. Takie działanie zmniejsza źródło zarażenia w systemie bankowym, w którym upadłość jednej globalnej instytucji o znaczeniu systemowym może doprowadzić do zmniejszenia zdolności innego banku/innych banków do absorpcji strat i dokapitalizowania, a także może wpływać negatywnie na zaufanie rynku i stabilność finansową. Warto zauważyć, że np. Czeski Bank Narodowy (CNB)⁴ dostrzegł zwiększone ryzyko wynikające z posiadania zewnętrznych instrumentów kwalifikowanych do MREL emitowanych przez inne podmioty sektora finansowego. Z tego względu zalecił czeskim bankom ograniczenie tego rodzaju inwestycji przy użyciu zasad podobnych do tych opisanych powyżej⁵. Jednym z celów CNB jest zatem ograniczenie ryzyka, wynikającego z posiadania przez banki zewnętrznych instrumentów kwalifikowanych do MREL emitowanych przez inne podmioty.

7.2. Analiza SWOT dla polskiego systemu bankowego w kontekście wprowadzenia wymogów MREL

Przeprowadzając analizę SWOT⁶ dla polskiego systemu bankowego w kontekście wprowadzenia wymogów MREL, można wskazać potencjalne mocne oraz słabe strony, szanse, a także zagrożenia związane z wprowadzeniem tych wymogów.

Mocne strony

- znaczące dokapitalizowanie banków;
- wzmocnienie bazy kapitałowej poprzez pozyskanie źródeł finansowania bardziej stabilnych od depozytów;
- silniejsza baza kapitałowa wpływa na wzrost konkurencyjności banków w Polsce;
- większa stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego;
- zwiększony potencjał do przeprowadzenia ewentualnej przymusowej restrukturyzacji, pośrednie zwiększenie ochrony klientów;
- wykorzystanie własnych zasobów banku do sfinansowania rekapitalizacji w przypadku zagrożenia upadłością oznacza zmniejszenie kosztów sytuacji kryzysowej z punktu widzenia podatników, ale także i banków, redukując ewentualne koszty nadzwyczajnych składek na rzecz BFG oraz unikając kosztów tworzenia

4 CNB jest organem ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków, kas oszczędnościowo-kredytowych i niektórych firm inwestycyjnych (instytucji) w Republice Czeskiej.

5 External MREL Holdings, Czech National Bank, September 2021, <https://www.cnb.cz/en/resolution/general-approach-of-the-czech-national-bank-to-setting-a-minimum-requirement-for-own-funds-and-eligible-liabilities-mrel/> (dostęp: 10.05.2023).

6 Skrót od angielskich terminów: *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*.

dotychczasowych funduszy, jak np. system ochrony banków komercyjnych utworzony w 2022 r. na potrzeby restrukturyzacji Getin Noble Banku;

- banki *too big to fail* przestają korzystać z wymuszonej pomocy publicznej, co oznacza zmniejszenie przewagi konkurencyjnej dużych banków.

Słabe strony

- konieczność pozyskiwania kapitału po wysokim koszcie ze względu na występujące niekorzystne warunki rynkowe;
- eksplorowanie słabo rozpoznanych metod i segmentów rynku dla pozyskania kapitału, zwłaszcza w przypadku średnich i małych banków;
- zwiększenie kosztów działalności;
- zwiększenie nadwyżki płynności obecnej w polskim systemie bankowym;
- skurczenie nadwyżek kapitału ponad łączne minimalne wymogi (z uwagi na spożytkowanie go na wymóg MREL) może skutkować racjonowaniem kredytu przez banki;
- decyzja o przeznaczeniu (części) wypracowanego zysku na zasilenie bazy kapitałowej może konkurować z ewentualnymi planami wypłaty dywidendy.

Szanse

- dywersyfikacja źródeł finansowania działalności poprzez wprowadzenie ustawowych zmian umożliwiających emisję obligacji kapitałowych oraz nowej kategorii zobowiązań kwalifikowalnych;
- podniesienie stabilności kapitałowej sektora skutkujące zwiększonym zainteresowaniem inwestorów;
- stopniowe dostosowywanie się do wymogów poprzez zastosowanie ścieżek dojścia do poziomów docelowych;
- zaznaczenie obecności na rynku kapitałowym i pozyskanie nowych inwestorów w tym stabilnych inwestorów instytucjonalnych – przykład Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) gotowego do obejmowania obligacji polskich banków, w ramach spełnienia wymogów MREL.

Zagrożenia

- konieczność dostosowania się do nowych regulacji, wymagająca zmiany dotychczasowych standardów postępowania, może prowadzić do stosowania

nieoptymalnych rozwiązań skutkujących zmniejszeniem efektywności działalności banków;

- możliwość nałożenia na bank kary pieniężnej za niewypełnienie wymogów MREL (art. 337a. ustawy o BFG);
- negatywny wpływ na reputację banku w przypadku trudności w pozyskaniu kapitału;
- poszukiwanie nowych źródeł przychodów dla ulokowania pozyskanych kapitałów może skutkować ryzykownymi działaniami inwestycyjnymi;
- inwestowanie w instrumenty MREL podmiotów sektora finansowego przez inne podmioty tego sektora podlegające przymusowej restrukturyzacji w wyniku luk w regulacjach może w sytuacji kryzysowej spowodować efekt zarażania.

Praktyczne problemy wdrożenia MREL w polskim systemie bankowym

8.1. Uzupelnienie funduszy własnych poprzez emisje obligacji

Jak wskazano w rozdziale 5, banki w polskim sektorze bankowym, mimo że mają wymogi MREL ustalone na wyraźnie niższych poziomach niż w wielu innych krajach UE, do końca 2022 r. nie podjęły istotnych działań dla wypełnienia ich docelowych poziomów. Niedobory funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych potrzebne do wypełnienia tych wymogów można było szacować na ok. 30 mld zł na koniec 2022 r. W poprzednich latach banki dość chętnie, choć w relatywnie niewielkim stopniu w stosunku do posiadanego kapitału CET1 uzupełniały fundusze własne, emitując obligacje podporządkowane (por. rozdział 3). Tabela 8.1 prezentuje zestawienie obligacji banków notowanych na rynku GPW Catalist na dzień 5.05.2023 r.

Tabela 8.1. Charakterystyka obligacji podporządkowanych i nieuprzywilejowanych notowanych na rynku Catalist (stan na 5.05.2023 r.)

Bank	Oznaczenie	Data wykupu	Wskaźnik referenc.	Marża (%)	Bieżące oproc. (%)	Rentowość (%)
Alior	ALR0524	16.05.2024	WIBOR6M	3,00	10,80	7,82
Alior	ALR0924	26.09.2024	WIBOR6M	3,14	10,10	10,62
Alior	ALR1025	20.10.2025	WIBOR6M	2,70	9,65	9,46
Alior	ALR1225	29.12.2025	WIBOR6M	2,70	9,88	8,96
BOŚ	BOS0724	11.07.2024	WIBOR6M	2,30	9,38	11,04
Bank Pocztowy	BPO0626	08.06.2026	WIBOR6M	2,80	10,20	9,25
mBank	MBK0125	17.01.2025	WIBOR6M	2,10	9,15	10,32
mBank	MBK1028	10.10.2028	WIBOR6M	1,80	8,75	10,65
mBank	MBK1030	10.10.2028	WIBOR6M	1,95	8,90	9,09
Millennium	MIL0129	30.01.2029	WIBOR6M	2,30	9,29	15,42

Tab. 8.1 (cd.)

Bank	Oznaczenie	Data wykupu	Wskaźnik referenc.	Marża (%)	Bieżące oproc. (%)	Rentowność (%)
Millennium	MIL1227	07.12.2027	WIBOR6M	2,30	9,70	15,46
PEKAO*	PEO0426	03.04.2026	WIBOR6M	2,40	9,36	9,31
PEKAO	PEO0631	04.06.2031	WIBOR6M	1,70	9,16	9,63
PEKAO	PEO1027	29.10.2027	WIBOR6M	1,52	8,47	9,18
PEKAO	PEO1028	16.10.2028	WIBOR6M	1,55	8,50	9,36
PEKAO	PEO1033	14.10.2033	WIBOR6M	1,80	8,75	9,66
PKO BP	PKO0328	06.03.2028	WIBOR6M	1,50	8,50	9,26
PKO BP	PKO0827	28.08.2028	WIBOR6M	1,55	8,55	8,63
Santander Bank PL*	SPL0325	31.03.2025	WIBOR6M	1,90	8,85	8,81
Santander Bank PL	SPL0428	05.04.2028	WIBOR6M	1,60	8,55	9,30
Bałtycki Bank Spółdz.	BBS1225	24.12.2025	WIBOR6M	3,00	10,18	10,35
BS Poznań	BSC0927	14.09.2027	WIBOR6M	3,50	10,50	13,69
BS Limanowa	BSL0525	15.05.2025	WIBOR6M	3,00	10,80	10,77
Krakowski Bank Spółdz.	SBK0923	20.09.2023	WIBOR6M	3,30	10,28	10,39

* obligacje nieuprzywilejowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rynku Catalyst.

Wszystkie obligacje przedstawione w tabeli 8.1 mają zmienne oprocentowanie ze stawką referencyjną WIBOR6M. Średnia marża w przypadku obligacji banków komercyjnych wynosi 2,13%, dla banków spółdzielczych nieco ponad 3%. Określa ona bezpośredni koszt netto związany z emisją na polskim rynku kapitałowym tego typu instrumentów mogących służyć do wypełnienia wymogów MREL. Rentowności obligacji są na średnim poziomie 9,46% (wyższym o ok. 1 p.p. dla obligacji banków spółdzielczych) z wyłączeniem obligacji Banku Millennium, w przypadku których ten poziom jest wyraźnie wyższy, sygnalizując zwiększone ryzyko inwestycyjne w te instrumenty.

Na rynku GPW Catalyst są notowane również dwie serie obligacji nieuprzywilejowanych¹ wyemitowanych w bardzo zbliżonym czasie przez bank Pekao (3.04.2023 r.)² i Santander Bank Polska (30.03.2023 r.)³. Różnica w marży dla tych papierów wy-

1 Zgodnie z opisem przedstawionym w rozdziale 3 są to obligacje będące wyżej (kategoria szоста w prawie upadłościowym banków) w hierarchii uprzywilejowania w stosunku do obligacji podporządkowanych.

2 Raport bieżący spółki nr 7/2023 z dn. 21.03.2023 r.

3 Raport bieżący spółki nr 3/2023 z dn. 31.01.2023 r.

nikała z nieco lepszego ratingu Santander Bank Polska⁴. Należy spodziewać się kolejnych emisji obligacji nieuprzywilejowanych polskich banków w tym roku. Te instrumenty będą zapewne dominującą formą pozyskiwania zobowiązań kwalifikowalnych do wypełnienia wymogów MREL.

Należy podkreślić, że łącznie obie emisje miały wartość 2 650 mln zł. Ich uplasowanie na rynku praktycznie w tym samym czasie świadczy o istniejącym popycie na te instrumenty. Bank Pekao informował⁵, że w związku ze znaczącym zainteresowaniem inwestorów wyrażonym w toku budowy księgi popytu, podjął decyzję o zwiększeniu pierwotnie zakładanej kwoty emisji z 500 mln zł do 750 mln zł. Należy przypuszczać, że nabywcami tych obligacji są głównie fundusze inwestycyjne. Wartość aktywów funduszy obligacji na polskim rynku (poza funduszami inwestującymi wyłącznie w obligacje skarbowe) wynosi 53,2 mld zł⁶. W aktywach tych funduszy znajdują się już emitowane wcześniej obligacje podporządkowane i można założyć, że istnieje tu jeszcze potencjał dla inwestycji w kolejne emisje obligacji MREL⁷, ale na pewno jest on ograniczony. W tym kontekście istotna pozostaje rola Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju. Dostrzegając niesprzyjające warunki rynkowe dla emisji długu banków, jest on gotowy inwestować w emisje obligacji polskich banków realizowane w ramach spełnienia wymogów MREL. EBOiR stara się obejmować maks. 20–30% danej emisji MREL lub mniej, jeśli jest popyt z rynku⁸. EBOiR zainwestował we wspomniane dwie emisje obligacji nieuprzywilejowanych – 300 mln zł w obligacje Santander Bank Polska oraz 100 mln zł w obligacje wyemitowane przez Pekao. Ponadto BNP Paribas Bank Polska pozyskał od EBOiR w 2022 r. nowe finansowanie w kwocie 450 mln pod wymóg MREL do wykorzystania na finansowanie zielonych projektów.

Jeśli chodzi o emisje obligacji na rynku zagranicznym na potrzeby wymogu MREL, to należy zauważyć sukces emisji trzyletnich obligacji uprzywilejowanych PKO BP przeprowadzonej w styczniu 2023 r.⁹ Wartość emisji wyniosła 750 mln EUR¹⁰, a popyt trzykrotnie przekroczył podaż. Oprocentowanie obligacji jest stałe przez pierwsze dwa lata i wynosi 5,625%, kupon roczny, W ostatnim roku oprocentowanie jest zmienne, EURIBOR 3M +2,5%, kupon kwartalny. Cena sprzedaży wyniosła 99,864% wartości nominalnej, co oznaczało rentowność na poziomie 5,699%. W okresie do maja 2023 r. cena tych obligacji notowanych na giełdzie w Luksemburgu utrzymuje się w okolicy wartości nominalnej, co oznacza, że rentowność tych obligacji wynosi nadal ok. 5,6–5,7%. Warto w tym miejscu zauważyć,

4 Rating długoterminowy IDR: BBB+ vs BBB oraz krajowy długoterminowy rating: AA vs AA-. Ratingi wg agencji Fitch.

5 Na podstawie raportu bieżącego nr 7/2023 z dn. 21.03.2023 r.

6 Stan na 31.03.2023 r.

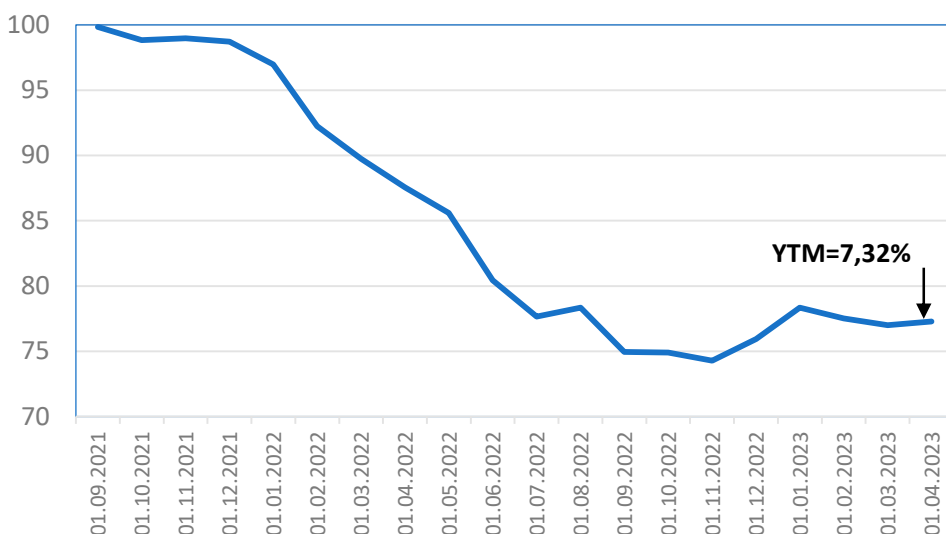
7 Podporządkowanych, nieuprzywilejowanych i uprzywilejowanych.

8 <https://inwestycje.pl/gielda/ebor-zainwestowal-300-mln-zl-w-obligacje-senioralne-santander-bp-100-mln-zl-banku-pekao/> (dostęp: 10.05.2023).

9 Raport bieżący spółki nr 3/2023 z dn. 25.01.2023 r.

10 Wartość pojedynczej obligacji to 100 tys. EUR.

że pierwszą emisją zagraniczną obligacji nieuprzywilejowanych (i pierwszą w ogóle tego typu papierów w polskim sektorze bankowym) była emisja obligacji mBanku we wrześniu 2021 r.¹¹ Bank wyemitował wówczas 6-letnie instrumenty o łącznej wartości nominalnej 500 mln EUR¹². Ze względu na niskie stopy procentowe w tym okresie warunki emisji były bardzo korzystne, znacznie lepsze od warunków emisji, omówionych powyżej, obligacji PKO BP¹³. Przez pierwsze pięć lat oprocentowanie zostało ustalone na stałym poziomie 0,966%, kupon roczny. W trakcie ostatniego roku oprocentowanie będzie zmienne na poziomie EURIBOR 3M +1,25%, kupon kwartalny. Obligacje zostały sprzedane po cenie nominalnej, zatem ich rentowność była równa oprocentowaniu. Na wykresie 8.1 przedstawiono kształtowanie się ceny obligacji mBanku od momentu emisji we wrześniu 2021 r. do 30.04.2023 r.

Wykres 8.1. Cena obligacji nieuprzywilejowanych mBanku (w % wartości nominalnej)

Źródło: Giełda w Luksemburgu.

Na przełomie kwietnia i maja 2023 r. cena obligacji kształtuje się na poziomie 77% wartości nominalnej, co oznacza rentowność obligacji na poziomie ok. 7,3%. Na takim poziomie można szacować koszt emisji obligacji nieuprzywilejowanych przez mBank na rynku zagranicznym, gdyby miała ona miejsce obecnie. Z punktu widzenia banku szkoda, że nie zdecydowano się wówczas na większą emisję, bo łączna wartość emisji ustanowionego programu EMTN wynosiła 3 mld EUR, a w przypadku omawianej emisji stopa redukcji zapisów wyniosła 58,37%. Należy

11 Raport bieżący spółki nr 43/2021 z dn. 20.09.2021 r.

12 Wartość pojedynczej obligacji to 100 tys. EUR.

13 Dodatkowo należy podkreślić, że były to obligacje nieuprzywilejowane, niższe w hierarchii w stosunku do obligacji uprzywilejowanych PKO BP.

podkreślić, że omawiane obligacje są zaliczane do zobowiązań kwalifikowalnych mBanku, gdyż termin ich wykupu przypada dopiero w 2027 r.

W tabeli 8.2 przedstawiono plany banków giełdowych związane z pozyskaniem zobowiązań kwalifikowalnych dla spełnienia wymogu MREL.

Tabela 8.2. Planowane emisje banków giełdowych na potrzeby wymogu MREL (stan na 10.05.2023 r.)

ALR	Planuje emisję obligacji w czerwcu 2023 r. o wartości do 400 mln PLN ^a
BHW	Nie planuje emisji długu w związku z wymogami MREL, nie widzi zapotrzebowania na taką emisję ^b
ING	Szacuje, że potrzeby emisji na spełnienie wymogów MREL mogą w 2023 r. wynieść ponad 5 mld PLN ^c . 5.01.2023 r. bank pozyskał pożyczkę nieuprzywilejowaną od ING Group w wysokości 260 mln EUR z 6-letnim terminem spłaty
MBK	Planuje w dalszej części 2023 r. dwie emisje pod wymóg MREL ^d
SPL	W styczniu 2023 r. ustanowił program emisji obligacji podporządkowanych i/ lub MREL o wartości do 5 mld zł, z czego pierwsza emisja w wysokości 1,9 mld PLN została zrealizowana w marcu 2023 r. (omówiona powyżej) ^e
PKO	Po pierwszej emisji obligacji uprzywilejowanych w styczniu 2023 r. (omówiona powyżej) planuje kolejne 1-2 emisje obligacji pod MREL o wartości do 1 mld euro w 2023 r. ^f
PEO	Szacuje, że emisja obligacji w kwietniu 2023 r. (omówiona powyżej) pokryta w całości potrzeby wymogu MREL, ale nie wyklucza kolejnych emisji w celu zbudowania nadwyżki ponad minimalny poziom MREL ^g
MIL	Planuje w 2023 r. emisję obligacji w związku z wymogami MREL. Czeką na odpowiedni moment ^h
BOS	Podał, że obecnie (22.03.2023 r.) jest w procesie emisji obligacji pod MREL na kwotę 100 mln zł, emisję tę ma objąć największy akcjonariusz banku, NFOŚiGW ⁱ
BNP	Planuje emisję obligacje MREL o wartości 2-3 mld zł w tym roku, skierowaną do głównego akcjonariusza ^j

^a <https://stooq.pl/n/?f=1550838&search=alior> (dostęp: 10.05.2023).

^b <https://inwestycje.pl/gielda/bank-handlowy-nie-planuje-emisji-dlugu-zwiazanego-z-mrel-w-tym-roku/> (dostęp: 10.05.2023).

^c <https://isbiznes.pl/2023/02/02/ing-bank-slaski-szacuje-emisje-na-splnienie-wymogow-mrel-na-ponad-5-mld-zl/> (dostęp: 10.05.2023).

^d <https://www.bankier.pl/wiadomosc/mBank-planuje-w-dalszej-czesci-2023-roku-dwie-emisje-pod-wymog-MREL-8531802.html> (dostęp: 10.05.2023).

^e <https://inwestycje.pl/gielda/santander-ustanowil-program-emisji-obligacji-t2-i-lub-mrel-o-wartosci-do-5-md-zl/> (dostęp: 10.05.2023).

^f <https://inwestycje.pl/gielda/pko-bp-planuje-1-2-emisje-obligacji-pod-mrel-o-wartosci-do-1-mld-euro-w-2023-roku/> (dostęp: 10.05.2023).

^g <https://inwestycje.pl/gielda/bank-pekao-widzi-mozliwosc-1-2-emisji-obligacji-pod-mrel-w-tym-roku/> (dostęp: 10.05.2023).

^h <https://isbiznes.pl/2023/04/28/bank-millennium-planuje-emisje-obligacji-w-zwiazku-z-wymogami-mrel-w-2023-r/> (dostęp: 10.05.2023).

ⁱ <https://biznes.pap.pl/pl/news/all/info/3397680,bos-przygotuje-nowa-strategie--liczy-na-jednocyfrowy-npl--uatrakcyjni-program-ugod-kredytow-chf> (dostęp: 10.05.2023).

^j <https://isbiznes.pl/2023/05/10/bnp-paribas-bp-emisja-obligacji-mrel-bedzie-skierowana-doglownego-akcjonariusza/> (dostęp: 10.05.2023). Dla BNP Paribas Bank Polska jako spółki zależnej w strukturze grupy transgranicznej BNP została przyjęta strategia pojedynczego punktu kontaktowego (SPE).

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji wskazanych w przypisach.

ING Bank Śląski i BNP Paribas Polska (podobnie jak niektóre inne banki komercyjne polskiego sektora niebędące spółkami publicznymi) ze względu na zastosowaną strategię SPE w ramach przymusowej restrukturyzacji mają łatwiejsze zadanie do wykonania w zakresie pozyskania zobowiązań kwalifikowalnych.

Istotna i nierozwiązana systemowo kwestia walutowych kredytów hipotecznych w polskim sektorze bankowym jest czynnikiem niesprzyjającym pozyskiwaniu kapitału przez banki. Możliwe, że sytuacja będzie bardziej przejrzysta po oczekiwanym wyroku TSUE w sprawie tych kredytów (wydanie orzeczenia jest planowane na 15.06.2023 r.).

Trudno jest wskazać kierunki korzystnego inwestowania przez banki środków pozyskanych w ramach spełnienia wymogów MREL w sytuacji istniejącej nadwyżki płynności w sektorze, przyrostu depozytów w ostatnim okresie w wyniku wzrostu oprocentowania lokat i spowolnienia akcji kredytowej. Można przypuszczać, że pierwszym efektem będzie obniżenie oprocentowania lokat.

8.2. Sytuacja banków giełdowych w Polsce w zakresie spełnienia wymogów MREL na koniec 2023 r.

Dane na dzień 31.12.2023 r. zawarte w tabeli 8.3 dla banków giełdowych można porównać z danymi o zbliżonym układzie przedstawionymi w tabeli 5.1. W pierwszej części tabeli 8.3 zestawiono wymagane poziomy MREL¹⁴ i rzeczywiste wartości tych wskaźników. Jak widać, wszystkie banki spełniały oba wymogi MREL-TREA i MREL-TEM na 31.12.2023 r.¹⁵ Biorąc pod uwagę wymóg MREL-TREA i uwzględniając dodatkowy wymóg połączonego bufora, największe i zarazem znaczne nadwyżki funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych sięgające 5–7 p.p., występowały w bankach: mBank, ING Bank Śląski i Citi Handlowy. Warto zauważyć istotną obniżkę wymogów MREL dla Banku Millennium i mBanku na 31.12.2023 r.

¹⁴ Są to wymogi na poziomie skonsolidowanym dla ING Bank Śląski i BNP Paribas BP na poziomach jednostkowych.

¹⁵ Alior Bank i BNP Paribas BP nie podały wartości rzeczywistych wskaźników, jedynie informację, że wymogi zostały spełnione.

w stosunku do tych określanych wcześniej (por. tabela 5.1) jako docelowe dla tych banków na ten dzień. Obniżka tych wymogów wynikała z obniżenia wymogów P2R uwzględnianych przy obliczeniu wymogów MREL. Dla Banku Millennium obniżka P2R z 1,94% do 1,46% spowodowała obniżkę wymogu MREL-TREA z 20,42% do 18,89%, analogicznie dla mBanku obniżka P2R z 1,76% do 0% spowodowała obniżkę wymogu MREL-TREA z 18,57% do 15,36%.

Dobra sytuacja banków w kontekście spełnienia wymogów MREL na koniec 2023 r. wynikała z kilku czynników:

- wzrostu kapitałów własnych,
- zwiększenia zobowiązań kwalifikowalnych w wyniku emisji obligacji,
- zmniejszenia (dla niektórych banków) wymogów MREL.

Wzrost kapitałów własnych wynikał z dwóch czynników. Pierwszym był spadek stóp procentowych w 2023 r. w stosunku do 2022 r., co znacząco wpłynęło na wzrost kapitału z aktualizacji wyceny obligacji w portfelach banków. W wyniku wzrostu stóp procentowych w 2021 r. i 2022 r. banki poniosły znaczne straty na kapitale w wyniku spadku cen posiadanych obligacji skarbowych. Początek cyklu obniżek stóp procentowych w 2023 r. spowodował częściowe odrobienie tych strat. Drugim czynnikiem wpływającym na wzrost kapitałów własnych w 2023 r. były dobre wyniki finansowe sektora osiągnięte w tym roku (zysk netto wyniósł 28 mld zł, znacznie więcej niż w latach poprzednich). Dla 10 banków, których dane przedstawiono w tabelach 5.1 i 8.3, kapitał Tier I na 31.12.2023 r. był o 28,5 mld zł wyższy niż na 31.12.2022 r.

W drugiej połowie 2023 r. (także w pierwszej połowie 2024 r.) banki przeprowadzały kolejne emisje obligacji podporządkowanych, nieuprzywilejowanych i uprzywilejowanych. Pozwoliło to na zwiększenie zobowiązań kwalifikowalnych do spełnienia wymogów MREL.

Jak wspomniano wcześniej, w przypadku niektórych banków, zwłaszcza Banku Millennium i mBanku, obniżone zostały wymogi MREL. Wynikało to z obniżenia wymogu P2R, dotyczącego dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką, walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych. Zarówno Bank Millennium, jak i mBank, to banki mające w swoich aktywach relatywnie duży portfel takich kredytów. Tworzenie znacznych rezerw związanych z tymi kredytami i wprowadzenie programu ugód z klientami wpłynęło na decyzje KNF obniżające wymóg P2R dla tych banków (w przypadku mBanku wymóg ten został całkowicie zniesiony na 31.12.2023 r.).

Wymóg połączzonego bufora CBR(%)	2,51	2,82	2,75	2,50	3,52	2,76	3,01	3,13	4,54	3,52
Łączne wymogi kapitałowe (%)	10,51	10,82	12,21	11,83	11,52	10,76	11,01	11,13	12,54	11,53
Miara ekspozycji całkowitej TEM	93 931,1	74 905,8	130 708,4	24 326,1	331 346,0	174 945,3	259 734,8	241 369,0	534 167,0	287 193,4
Wskaźnik dźwigni (%)	9,07	9,46	4,58	8,10	7,09	6,41	6,28	5,27	7,81	8,41

^a Łączne wymogi w zakresie funduszy własnych SREP.

^b Dodatkowy wymóg w zakresie funduszy własnych w celu uwzględnienia ryzyka innego niż ryzyko nadmiernej dźwigni.

Źródło: sprawozdania banków dotyczące adekwatności kapitałowej.

Podsumowując, pomimo obaw pojawiających się na początku 2023 r. co do możliwości spełnienia wymogów MREL na 31.12.2023 r. przez polski sektor bankowy, wynikających z konieczności poszukiwania znacznych funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, wymogi te zostały ostatecznie spełnione z zauważalną nadwyżką. Sytuacja polskiego sektora bankowego w tym zakresie była dobra, podobnie jak perspektywy na lata 2024–2025 uzasadnione prognozami znacznych zysków sektora (a tym samym zwiększaniem kapitałów) w wyniku utrzymujących się wysokich stóp procentowych.

Zakończenie

Doświadczenia wynikające z globalnego kryzysu finansowego z roku 2008 pokazały, że wymogi kapitałowe wprowadzone w celu zapewnienia odporności poszczególnych instytucji finansowych (a przez to również odporności całego systemu bankowego) na negatywne skutki zmian w otoczeniu gospodarczym, poprzez utrzymywanie rezerw kapitałowych na poziomie umożliwiającym pokrycie ewentualnych strat, nie są wystarczające. Aby uniknąć narażania sektora na ryzyko stabilności finansowej, konieczne jest dodatkowe dokapitalizowanie, umożliwiające powrót do wymaganych norm kapitałowych bez konieczności sięgnięcia po wsparcie ze środków publicznych. Te dodatkowe środki są uzyskiwane z wykorzystaniem zobowiązań kwalifikowanych, czyli zobowiązań, które mogą podlegać umorzeniu lub konwersji na fundusze własne po spełnieniu wielu warunków określonych w unijnym rozporządzeniu CRR (rozporządzenie nr 575/2013), przeniesionych także do ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Wprowadzenie wymogu MREL oznacza w praktyce, że banki w krajach UE zobowiązane są aktualnie do jednoczesnego przestrzegania wymogów regulacyjnych dotyczących adekwatności kapitałowej (TCR) oraz wymogów MREL w określonej relacji do kwoty łącznej ekspozycji na ryzyko (TREA) i do ekspozycji całkowitej (TEM).

Zakres i sposób określenia wymogów MREL zależą od wielkości instytucji i jej znaczenia w systemie finansowym, oraz przewidzianego sposobu postępowania wobec instytucji w sytuacji wystąpienia strat zagrażających dalszemu funkcjonowaniu (przyjętego planu *resolution*). Ponieważ fundusze własne wykorzystywane dla spełnienia wymogu MREL nie mogą być jednocześnie wykorzystywane dla spełnienia tzw. wymogu połączonego bufora (CBR), faktyczne zapotrzebowanie banków na fundusze własne i zobowiązania kwalifikowalne jest równe sumie wymogu MREL i CBR. Zaleca się, aby istotna część wymogu MREL była zrealizowana kwalifikowanymi instrumentami dłużnymi, a nie wyłącznie kapitałem. W warunkach polskich dotyczy to głównie obligacji podporządkowanych oraz obligacji nieuprzywilejowanych, które okazują się instrumentem coraz częściej wykorzystywanym przez banki w Polsce. W ograniczonym zakresie do MREL mogą być też zaliczone obligacje uprzywilejowane. Dopiero w ostatnich miesiącach 2023 r. możliwe będą emisje obligacji kapitałowych.

Ze względu na niekorzystne warunki rynkowe (wzrost kosztu kapitału i zwiększone ryzyko inwestycji) część banków może mieć trudności ze spełnieniem wymogu MREL na koniec 2023 r. Koszty ponoszone przez banki m.in. w związku z wakacjami kredytowymi oraz ryzykiem prawnym mieszkaniowych kredytów walutowych istotnie ograniczają możliwości akumulacji kapitału z niepodzielonych zysków.

Należy zauważyć, że banki w polskim systemie giełdowym mają wymogi MREL na niskim poziomie w porównaniu do wymogów w innych krajach, ale jednocześnie jeden z największych niedoborów w spełnieniu tego wymogu (na koniec III kwartału 2022 r.). Mimo to z opóźnieniem podjęły działania zmierzające do pozyskania funduszy i zobowiązań kwalifikowalnych do MREL, ale pierwsze emisje obligacji w 2023 r. zakończyły się sukcesem. Aktywną rolę w obejmowaniu obligacji pod spełnienie wymogu MREL ma odgrywać Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, który objął już część emisji obligacji Pekao i Santander Bank Polska.

Biorąc pod uwagę docelowy poziom wymogów, łączne potrzeby pozyskania funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych banków giełdowych w Polsce można szacować na ok. 25,2 mld zł, natomiast potrzeby w zakresie MREL dla całego sektora bankowego w Polsce na ok. 30 mld zł. Na ostateczny poziom tych potrzeb wpłyną zdarzenia w dalszych miesiącach 2023 r., które znajdą odzwierciedlenie w sytuacji finansowej banków, tj. w wynikach finansowych i poziomie ekspozycji na ryzyko, na dzień 31 grudnia 2023 r. Trzeba też zaznaczyć, że oszacowany poziom nie pozostawia marginesu bezpieczeństwa ponad wymogi MREL, który banki będą się starały prawdopodobnie utrzymać. W praktyce wiążącym warunkiem spełnienia wymogów MREL w polskim sektorze bankowym jest warunek MREL-TREA. Większość banków na dzień 31.12.2022 r. spełniała już z dużą nadwyżką docelowy poziom MREL-TEM, a w przypadku Millennium i mBanku spełnienie docelowych poziomów MREL-TREA wystarczyłoby z dużym zapasem na spełnienie wymogów MREL-TEM.

Dla banków giełdowych ING Bank Śląski i BNP Paribas Bank Polska przewidziana została strategia pojedynczego punktu kontaktowego (SPE), stąd wymogi MREL zostały dla nich określone wyłącznie na poziomie jednostkowym. Są to banki, które korzystają z pożyczek podporządkowanych od spółek dominujących w swoich grupach kapitałowych. Procedura przymusowej restrukturyzacji jest stosowana wobec spółek dominujących. Strategia SPE została przewidziana dla banków mających ok. 19% aktywów sektora. Można przypuszczać, że jest to większość banków komercyjnych, niebędących spółkami publicznymi – większość z nich znajduje się w dużych transgranicznych grupach kapitałowych (np. Credit Agricole Bank Polska).

Uważamy, że zrealizowanie wymogu MREL w polskim systemie bankowym jest korzystne, zwiększając odporność tego systemu (m.in. w kontekście możliwego negatywnego rozwoju sytuacji w zakresie walutowych kredytów hipotecznych). Realizacja osiągnięcia poziomu MREL pozwoli na zarówno zwiększenie poziomu (o ok. 15% dotychczas posiadanego kapitału), jak i dywersyfikację zobowiązań wykorzystanych w przypadku przymusowej restrukturyzacji. Zwiększy to bufor bezpieczeństwa dla deponentów, których depozyty nie podlegają ochronie gwarancyjnej i przyczyni się do ograniczenia wykorzystania środków publicznych w przypadku przymusowej restrukturyzacji. Poza tym wysokość wymogów MREL dla polskiego systemu bankowego jest wyraźnie niższa niż w wielu krajach UE, a ich spełnienie oznacza zwiększenie zobowiązań w skali odpowiadającej tylko ok. 1,4% całości zobowiązań z tytułu depozytów w systemie bankowym.

Wnioski

1. Wymogi MREL w sektorach bankowych krajów UE są bardzo zróżnicowane, a wymogi MREL dla banków w Polsce należą do najniższych.
2. W badanym przedziale czasu (marzec 2022 r. – marzec 2023 r.) wymóg MREL w sektorze bankowym UE był generalnie spełniony z nadwyżką, i tylko niektóre banki generowały niedobory. Natomiast Polska należała do niewielkiej grupy krajów z niedoborem środków MREL, aczkolwiek sytuacja w tym zakresie uległa poprawie do marca 2023 r. (zlikwidowany niedobór *external* MREL, zredukowany niedobór *internal* MREL).
3. Biorąc pod uwagę docelowy poziom wymogów, łączne potrzeby pozyskania funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych w analizowanych bankach giełdowych w Polsce można szacować na ok. 25,2 mld zł (stan na koniec 2022 r.).
4. Uwzględniając fakt, że skala działania banków giełdowych stanowi ok. 80% skali całego sektora, można określić potrzeby w zakresie MREL dla całego sektora bankowego w Polsce na ok. 30 mld zł.
5. Należy pamiętać, że na ostateczny poziom tych potrzeb wpłyną zdarzenia, jakie zaistnieją do końca 2023 r., które znajdą odzwierciedlenie w sytuacji finansowej banków na dzień 31 grudnia 2023 r., tj. w wynikach finansowych i poziomie ekspozycji na ryzyko. Trzeba też zaznaczyć, że oszacowany minimalny poziom nie pozostawia marginesu bezpieczeństwa ponad wymogi MREL, który banki będą się zapewne starały utrzymać.
6. W praktyce wiążącym warunkiem spełnienia wymogów MREL w polskim sektorze bankowym jest warunek MREL-TREA. Większość banków na dzień 31.12.2022 r. spełniała już z dużą nadwyżką docelowy poziom MREL-TEM, a w przypadku Millennium i mBanku spełnienie docelowych poziomów MREL-TREA wystarczyłoby z dużym zapasem na spełnienie wymogów MREL-TEM.
7. Dla banków giełdowych ING Bank Śląski i BNP Paribas Bank Polska przewidziana została strategia pojedynczego punktu kontaktowego (SPE). Są to banki, które korzystają z pożyczek podporządkowanych od spółek dominujących w swoich grupach kapitałowych. Procedura przymusowej restrukturyzacji jest stosowana wobec spółek dominujących. Strategia SPE została przewidziana dla banków mających ok. 19% aktywów sektora. Można przypuszczać, że jest to większość banków komercyjnych, niebędących spółkami publicznymi – większość z nich znajduje się w dużych transgranicznych grupach kapitałowych (np. Credit Agricole Bank Polska).
8. Banki w Polsce z opóźnieniem podjęły działania zmierzające do pozyskania funduszy i zobowiązań kwalifikowalnych do MREL, ale pierwsze emisje obligacji w 2023 r. zakończyły się sukcesem.
9. Niekorzystne warunki rynkowe (wysoki poziom stóp procentowych) powodują, że koszt pozyskania funduszy w 2023 r. jest wysoki.
10. Koszty ponoszone przez banki m.in. w związku z wakacjami kredytowymi oraz ryzykiem prawnym mieszkaniowych kredytów walutowych ograniczają możliwości akumulacji kapitału z niepodzielonych zysków.

11. Podstawowymi instrumentami zobowiązań kwalifikowalnych w polskim sektorze bankowym są obligacje podporządkowane i nieuprzywilejowane, a także, w pewnym zakresie, obligacje uprzywilejowane. Obligacje kapitałowe mogły pojawić się na rynku dopiero w IV kwartale 2023 r.
12. Aktywną rolę w obejmowaniu obligacji emitowanych pod spełnienie wymogu MREL ma odgrywać Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, który objął już część emisji obligacji Pekao i Santander Bank Polska.
13. Zrealizowanie wymogu MREL w polskim systemie bankowym jest korzystne, zwiększając jego odporność na ryzyko systemowe (m.in. w kontekście możliwego negatywnego rozwoju sytuacji w zakresie walutowych kredytów hipotecznych).
14. Realizacja osiągnięcia poziomu MREL pozwoli na zarówno zwiększenie poziomu (o ok. 15% dotychczas posiadanego kapitału), jak i dywersyfikację środków wykorzystywanych w przypadku przymusowej restrukturyzacji. Zwiększy to bufor bezpieczeństwa dla deponentów, których depozyty nie podlegają ochronie gwarancyjnej i przyczyni się do ograniczenia wykorzystania środków publicznych w przypadku przymusowej restrukturyzacji.
15. Spełnienie wymogów MREL dla polskiego systemu bankowego oznacza zwiększenie zobowiązań w skali odpowiadającej ok. 1,4% całości zobowiązań z tytułu depozytów w systemie bankowym.

Wykaz skrótów

BCBS	– Basle Committee for Banking Supervision (Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego)
BFG	– Bankowy Fundusz Gwarancyjny
BRRD	– Bank Resolution and Restructuring Directive
CBR	– Combined Buffer Requirement (wymóg połączonego bufora)
CRD	– Capital Requirement Directive
CRR	– Capital Requirement Regulation
EBA	– European Banking Authority (Europejski Urząd Nadzoru Bankowego)
FSB	– Financial Stability Board (Rada Stabilności Finansowej)
GPW	– Giełda Papierów Wartościowych
G-SIB	– Global Systematically Important Bank
G-SII	– Global Systematically Important Institution
IFD	– Investment Firms Directive
IFR	– Investment Firms Regulation
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
KSF	– Komitet Stabilności Finansowej
LAA	– Loss Absorbtion Amount
LR	– Leverage Ratio
LRE	– Leverage Ratio Exposure
MCC	– Market Confidence Charge
MDA	– Maximum Dividend Amount (maksymalna kwota podlegająca wypłacie)
MPE	– Multiple Point of Entry
MREL	– Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities
MSSF	– Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej
NBP	– Narodowy Bank Polski
O-SIB	– Other Systematically Important Bank
O-SII	– Other Systematically Important Institution
RCA	– Re-Capitalisation Amount
RWA	– Risk-Weighted Assets
SPE	– Single Point of Entry
SREP	– Supervisory Risk Evaluation Process
SWOT	– Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
TCR	– Total Capital Requirement
TEM	– Total Exposure Measure
TLAC	– Total Loss-Absorbing Capacity
TREA	– Total Risk Exposure Amount
UE	– Unia Europejska

Bibliografia

- Ardic O.P., Ibrahim J.A., Mylenko N., *Consumer protection laws and regulations in deposit and loan services: A cross-country analysis with a new data set*, The World Bank, 2011.
- Baker M.P., Wurgler J., *Would stricter capital requirements raise the cost of capital? Bank capital regulation and the low risk anomaly*, Bank Capital Regulation and the Low Risk Anomaly (March 15, 2013).
- Balcerowicz L. (2005), *Rozwój systemu finansowego*, „Bezpieczny Bank” 2005, nr 4(29), s. 125–132.
- Barembuch A., *Pozycja i świadomość konsumenta na rynku usług finansowych – diagnoza i perspektywy*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 694: Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu” 2011, nr 22, s. 344.
- Bijlsma M., Dubovik A., *Banks, Financial Markets and Growth in Developed Countries. A survey of the empirical literature*, „CPB Discussion Paper” 2014, nr 2 (266).
- Blanchard O.J., Summers L.H., *Rethinking stabilization policy: Evolution or revolution?* (No. 24179). National Bureau of Economic Research 2018.
- Bonner C., Eijffinger S.C., *The impact of liquidity regulation on bank intermediation*, „Review of Finance” 2016, t. 20(5), s. 1945–1979.
- Brodecki Z., Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo prawne a rynek finansowy*, „Zeszyty Naukowe. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu” 2009, nr 127, s. 281–289.
- Caprio G., Honohan P., *Finance for growth: Policy choices in a volatile world*. A World Bank Policy Research Report 2001, Vol. 1, World Bank Publications, <http://core.ac.uk/download/pdf/12016919.pdf> (dostęp: 2.11.2023).
- Chybiński R., *Innowacyjne papiery wartościowe – nowe spojrzenie na problem finansowania banków komercyjnych*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2023, nr 4.
- Continuity’s Regulatory Operations Center® Indeks globalnych zmian regulacyjnych Banking Compliance Index BCI, <https://www.continuity.net/news/drop-in-banking-compliance-index-exposes-regulatory-uncertainty> (dostęp: 3.10.2023).
- Czechowska I.D., Stawska J., Witczak R., *Bezpieczeństwo i stabilność systemu finansowego. Perspektywa makro- i mikroekonomiczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020.
- Czechowska I.D., Lipiński C., Sikorski J., Stawska J., Zatoń W., *Efekty obciążeń regulacyjnych i fiskalnych sektora bankowego dla akcji kredytowej banków przed pandemią COVID-19 i w trakcie jej trwania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2021.
- Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC (1) and Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament OJ L 176/338, 27.6.2013. p. 338. European Commission. 2014. A reformed financial sector for Europe, *Commission staff working document*, Brussels, 15 May, COM (2014)279 final.
- EBA MREL Dashboard (2022) Data as Q3 2022.

- EBA MREL Dashboard (2023) Data as Q1 2023.
- EBA, (January 2023), MREL Quantitative Monitoring Report and Impact Assessment (Article 45 BRRD II) as of 31 December 2021, EBA/REP/12023/03.
- External MREL Holdings, Czech National Bank, September 2021, <https://www.cnb.cz/en/resolution/general-approach-of-the-czech-national-bank-to-setting-a-minimum-requirement-for-own-funds-and-eligible-liabilities-mrel/> (dostęp: 10.05.2023).
- Fedorowicz M., *O normatywnym pojęciu stabilności finansowej na rynku finansowym Unii Europejskiej w nowej architekturze nadzorczej*, „Studia Europejskie” 2017, nr 4, s. 73–94.
- Flejterski S., *W poszukiwaniu nowego paradygmatu zarządzania przedsiębiorstwami bankowymi*, [w:] A. Panasiuk, K. Rogoziński (red.), *Zarządzanie organizacjami usługowymi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009.
- Frydrych S., *Emisja obligacji podporządkowanych przez polski sektor bankowy w latach 2010–2019*, „Bezpieczny Bank” 2020, nr 3(80).
- Gajewski D.J., *Podatek bankowy w Polsce – wady i zalety*, „Analizy i Studia CASP” 2016, nr 1(1), s. 1–24.
- Giovanoli M., *A new architecture for the global financial market: Legal aspects of international financial standard setting*, [w:] M. Giovanoli (red.), *International Monetary Law. Issues for the New Millenium*, Oxford University Press, Oxford 2000, s. 3–59.
- Ibek A., *Bezpieczeństwo, problem niepewności w analizie informacji*, [w:] P. Chlebowicz (red.), *Zagrożenia w sektorze bankowym. Analiza kryminalna zjawisk oraz możliwości przeciwdziałania*, Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2013.
- Informacja na temat sytuacji sektora bankowego w 2021 r., UKNF, Warszawa, wrzesień 2022 r.
- Iwanicz-Drozdowska M., *Definicje i determinanty stabilności finansowej*, [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Stabilność finansowa*, NBP, Warszawa 2014.
- Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008.
- Kalicki K., *Makroekonomiczne i branżowe uwarunkowania szoku regulacyjnego*, [w:] L. Kurkliński, B. Lepczyński (red.), *Polityka państwa wobec sektora bankowego w Polsce. Konsekwencje sektorowe i makroekonomiczne*, Alterum Ośrodek Badań i Analiz Systemu Finansowego, Warszawa 2019.
- Kil K., *Wpływ restrykcyjności regulacji nadzorczych na stabilność banków spółdzielczych w krajach Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie/Cracow Review of Economics and Management” 2018, nr 2(974), s. 185–205.
- King R.G., Levine R., *Finance and growth: Schumpeter might be right*, „The Quarterly Journal of Economics” 1993, s. 717–737, <http://links.jstor.org/sici?sici=0033-5533%28199308%29108%3A3%3C717%3AFAGSMB%3E2.0.CO%3B2-4> (dostęp: 3.11.2023).
- King R.G., Levine R., *Finance, entrepreneurship and growth*, „Journal of Monetary Economics” 1993, t. 32(3), s. 513–542, http://faculty.haas.berkeley.edu/ross_levine/papers/1993_jme_entrepreneurship.pdf (dostęp: 3.11.2023).
- Kostecki H., *Zmiany wymogów regulacyjnych obowiązujących banki w Unii Europejskiej*, „Bezpieczny Bank” 2019, nr 3(76).
- Kozińska M., *MREL a polski sektor bankowy*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2018, nr 531, s. 253–265.
- Kozińska M., *Obligacje typu senior non-preferred jako instrument spełnienia wymogu MREL*, „Finanse i Prawo Finansowe” 2023, nr 2, s. 145–167.

- Kozińska M., Wilk B., *Charakter prawny sankcji ze strony Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za niespełnienie wymogu MREL oraz ich ekonomiczna skuteczność*, „Bezpieczny Bank” 2022, nr 89(4).
- Leszczyński M., *Bezpieczeństwo ekonomiczne w warunkach postępującej finansyzacji*, „Studia i Prace Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania US” 2016, nr 44(3), s. 165–174.
- Leszczyński M., *Bezpieczeństwo jako dobro publiczne w społeczeństwie ryzyka*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2020, nr 61(1), s. 117–125.
- Leszczyński M., *Ekonomiczny wymiar bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze” 2017, nr 6, s. 83–89.
- Levine R., *Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda*, Policy Research Working Paper 1996, No. 1678, October, The World Bank, Washington, D.C., <http://ssrn.com/abstract=604955> (dostęp: 5.11.2023).
- Lopez J., Spiegel M., *Financial structure and macroeconomic performance over the short and long run*, Federal Reserve Bank of San Francisco, Pacific Basin Working Paper Series 2012, 02–05. September.
- Marcinkowska M., Wdowiński P., Flejterski S., Bukowski S., Zygierewicz M., *Wpływ regulacji sektora bankowego na wzrost gospodarczy – wnioski dla Polski*, Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2014.
- Marszałek P., *Finansyzacja w Polsce – ciekawostka teoretyczna czy realny problem?*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, Wrocław 2013, nr 306, s. 235–246.
- Matysek-Jędrzych A., *Odpowiedzialność i przejrzystość banku centralnego na rzecz stabilności finansowej*, „Materiały i Studia NBP” 2014, nr 303.
- Metodyka MREL, BFG, 2021, <https://www.bfg.pl/metodyka-mrel/> (dostęp: 1.09.2024).
- Miklaszewska E., Kil K., *Skuteczność rozwiązań i mechanizmów stabilizujących banki systemowo ważne w krajach Unii Europejskiej w okresie pokryzysowym – próba oceny*, „Bank i Kredyt” 2019, nr 50(2), s. 173–194.
- NIK, *Informacja o wynikach kontroli. Pobór podatku od instytucji finansowych*, Warszawa 2018.
- Pagano M., *Is Europe overbanked?*, ESRB Advisory Scientific Committee, mBank-CASE Seminar Proceedings, „Zeszyty mBank-Case” 2014, nr 132.
- Pietrzak B., Wasiak K., *Stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego – aspekty instytucjonalne i operacyjne*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2017, nr 1, s. 121–142.
- Pietrzak B., Polański Z., Woźniak B., *System finansowy w Polsce*, t. 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Płachta M.W., *Ochrona bezpieczeństwa finansowego w Unii Europejskiej: wybrane zagadnienia*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla bezpieczeństwa” 2019, R. XII, nr 4(45), s. 23–36.
- Principles on Loss-absorbing and Recapitalisation Capacity of G-SIBs in Resolution. Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Term Sheet, FSB, 2015.
- Raport o stabilności systemu finansowego (grudzień 2022), NBP, Warszawa 2022.
- Ratajczak M., *Finansyzacja gospodarki*, „Ekonomista” 2012, t. 3, s. 281–302.
- Redo M., Siemiątkowski P., *Zewnętrzne bezpieczeństwo finansowe państwa*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2017.
- Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012, L 176/1, 27.6.2013, p. 1.

- Rocamora M., Suarez N., Monjas M., *What are the determinants of MREL-eligible debt yields, Evidence from the EU banking sector*, „European Banking Authority” 2020, nr 9, September, s. 1–30.
- Ruthenberg D., Landskroner Y., *Loan pricing under Basel II in an imperfectly competitive banking market*, „Journal of Banking & Finance”, t. 32(12), s. 2725–2733.
- Smaga P., *Rola banku centralnego w zapewnianiu stabilności finansowej*, CeDeWu, Warszawa 2014.
- Solarz J.K., *Bezpieczeństwo pośrednictwa finansowego*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2017, t. XVIII, z. 9, cz. II, s. 157–169.
- SRB MREL DASHBOARD Q3.2022, https://www.srb.europa.eu/system/files/media/document/2023-02-27_MREL-Dashboard-Q3.2022.pdf (dostęp: 2.08.2024).
- Stachowiak Z., *Teoria i praktyka mechanizmu bezpieczeństwa ekonomicznego państwa. Ujęcie instytucjonalne*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2002.
- Stein J.C., *Monetary policy as financial stability regulation*, „The Quarterly Journal of Economics” 2012, t. 127(1), s. 57–95.
- Summary of Findings from the TLAC Impact Assessment Studies Overview Report, <https://www.fsb.org/uploads/TLAC-Summary-of-Findings-from-the-Impact-Assessment-Studies-for-publication-final.pdf> (dostęp: 12.09.2024).
- Szczepańska O., *MREL and TLAC i.e. How to Increase the Loss Absorption Capacity of Banks*, „Bezpieczny Bank” 2015, nr 3 (60), s. 37–53.
- Szczepańska O., *Stabilność finansowa jako cel banku centralnego. Studium teoretyczno-porównawcze*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008.
- Thorsten B., Degryse H., Kneer C., *Is more finance better? Disentangling intermediation and size effects of financial systems*, „Journal of Financial Stability” 2014, t. 10, s. 50–64, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/353769/1/AFI_1271.pdf (dostęp: 7.11.2023).
- TLAC holdings standard, <https://www.bis.org/bcbs/publ/d387.htm> (dostęp: 10.05.2023).
- Van den Heuvel S.J., *The bank capital channel of monetary policy*, The Wharton School, University of Pennsylvania, mimeo 2002, 2013–14, s. 259–269.
- Węgrzyn P., *Determinanty finansowania obligacjami banków w Polsce*, „Bank i Kredyt” 2022, nr 53(4).
- Wojtczak-Samoraj D., *Kilka uwag na temat otoczenia regulacyjnego rynku finansowego Unii Europejskiej*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2014, nr 5, s. 96–101.
- <https://www.bis.org/publ/othp24.pdf>; EU-wide stress tests

Akty prawne

- BRRD: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE nr L173 z dn. 12.06.2014, s. 190–348).
- BRRD II: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/879 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniająca dyrektywę 2014/59/UE w odniesieniu do zdolności do pokrycia strat

- i dokapitalizowania instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz dyrektywę 98/26/WE (Dz.U. L 150 z dn. 7.6.2019, s. 296).
- CRD IV: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.U. L 176 z dn. 27.6.2013, s. 338).
- CRD V: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/878 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniająca dyrektywę 2013/36/UE w odniesieniu do podmiotów zwolnionych, finansowych spółek holdingowych, finansowych spółek holdingowych o działalności mieszanej, wynagrodzeń, środków i uprawnień nadzorczych oraz środków ochrony kapitału (Dz.U. L 150 z dn. 7.6.2019, s. 253).
- CRR: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 176 z dn. 27.6.2013, s. 1).
- CRR II: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/876 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni, wskaźnika stabilnego finansowania netto, wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rynkowego, ekspozycji wobec kontrahentów centralnych, ekspozycji wobec przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania, dużych ekspozycji, wymogów dotyczących sprawozdawczości i ujawniania informacji, a także rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 150 z dn. 7.6.2019, s. 1).
- MIFID: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (wersja przekształcona) – Dz.U. L 173 z dn. 12.06.2014, s. 349.
- SRMR: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 806/2014 z dnia 15 lipca 2014 r. ustanawiające jednolite zasady i jednolitą procedurę restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji kredytowych i niektórych firm inwestycyjnych w ramach jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz jednolitego funduszu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. L 225 z dn. 30.7.2014, s. 1).
- SRMR II: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/877 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 806/2014 w odniesieniu do zdolności do pokrycia strat i dokapitalizowania instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. (Dz.U. L 250 z dn. 7.6.2019, s. 226).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324) wraz ze zmianami do ustawy.
- Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, Dz.U. z 2024 r. poz. 135.
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (najnowszy tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 2253).
- Ustawa z dnia 8 lipca 2021 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1598).

Wykaz tabel

Tabela 2.1. Inne instytucje o znaczeniu systemowym i wysokości ich buforów w tym zakresie w Polsce (stan na grudzień 2022 r.)	24
Tabela 2.2. Zalecenie P2G dla banków w Polsce (stan na grudzień 2022 r.)	25
Tabela 3.1. Wymogi MREL dla określonych grup podmiotów	31
Tabela 4.1. Dane serii obligacji emitowanych przez banki w Polsce i notowanych na rynku GPW Catalyst (stan na 5.05.2023 r.)	48
Tabela 4.2. Fundusze własne banków giełdowych w Polsce (stan na 31.12.2022 r., w mln zł)	50
Tabela 5.1. Wymogi MREL 31.12.2022 r. i 31.12.2023 r. oraz najważniejsze wskaźniki kapitałowe na 31.12.2022 r., banki giełdowe w Polsce (mln PLN)	55
Tabela 5.2. Szacunek funduszy i zobowiązań do spełnienia docelowych wymogów MREL	57
Tabela 5.3. Suma aktywów i liczba grup przymusowej restrukturyzacji w podziale na strategię dla podmiotów podlegających zewnętrznemu MREL (stan na grudzień 2021 r.)	59
Tabela 5.4. Łączny MREL i niedobory według rodzaju banków podlegających zewnętrznemu MREL w UE	60
Tabela 5.5. Łączny MREL i niedobory według rodzaju podmiotów nieobjętych restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją podlegające wewnętrznemu MREL w UE	61
Tabela 5.6. Zewnętrzne wymogi MREL w podziale na kraje (dane według stanu na IV kwartał 2021 r.)	63
Tabela 5.7. Minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych w świetle danych EBA. Poziom <i>external</i> MREL (stan w okresie marzec 2022 r. – marzec 2023 r.)	65
Tabela 5.8. Minimalny wymóg w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych w świetle danych EBA. Poziom <i>internal</i> MREL (stan w okresie marzec 2022 r. – marzec 2023 r.)	69
Tabela 6.1. Roczne koszty już pozyskanego długu oraz potrzebnego do wypełnienia docelowych wymogów MREL w % kosztów odsetkowych (<i>interest expense</i>) i wyniku odsetkowego (<i>net interest income</i>) w UE (na koniec 2021 r.)	81
Tabela 6.2. Charakter prawny sankcji związanych z wymogiem MREL	84
Tabela 6.3. Porównanie sankcji za niespełnienie wymogu MREL	85
Tabela 8.1. Charakterystyka obligacji podporządkowanych i nieuprzywilejowanych notowanych na rynku Catalyst (stan na 5.05.2023 r.)	93
Tabela 8.2. Planowane emisje banków giełdowych na potrzeby wymogu MREL (stan na 10.05.2023 r.)	97
Tabela 8.3. Wymogi MREL 10.07.2024 r. oraz najważniejsze wskaźniki kapitałowe na 31.12.2023 r., banki giełdowe (mln PLN)	100

Wykaz rysunków

Rysunek 2.1. Zestawienie dwóch wymogów kapitałowych opartych na aktywach ważonych ryzykiem i ekspozycji całkowitej (proporcje składowych wewnątrz i między nimi są przykładowe)	26
Rysunek 3.1. Wewnętrzny wymóg MREL w podmiotach zależnych w grupach podlegających przymusowej restrukturyzacji (<i>resolution group</i>)	34
Rysunek 3.2. Wewnętrzny wymóg MREL według metodyki BFG	35
Rysunek 3.3. Wymóg MREL zgodnie z metodyką BFG w przypadku instytucji finansowej podlegającej wymogom rozporządzenia CRR oraz przymusowej restrukturyzacji	36
Rysunek 4.1. Fundusze własne i zobowiązania kwalifikowalne MREL wraz z kategoriami zaspokajania wierzytelności i należności upadłego banku (art. 440 – Prawo upadłościowe) oraz kolejnością umorzenia lub konwersji na instrumenty kapitałowe (art. 72 ustawy o BFG)	43

Wykaz wykresów

Wykres 4.1. Wartości nominalne serii obligacji emitowanych przez bank w Polsce i notowanych na rynku GPW Catalyst w latach 2012–2021 (mld zł)	48
Wykres 5.1. Potrzeby zwiększenia funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych do spełnienia docelowych wymogów MREL przez banki giełdowe w mln zł i w % posiadanego kapitału	58
Wykres 5.2. Wymóg MREL (% TREA) dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, innych instytucji o znaczeniu systemowym i innych banków (wymóg MREL i CBR)	62
Wykres 5.3. Wymóg MREL (% TREA) łącznie dla globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, innych instytucji o znaczeniu systemowym i innych banków	63
Wykres 5.4. Wymóg <i>external</i> MREL (% TREA, w tym CBR) oraz poziom <i>external</i> MREL (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r.)	70
Wykres 5.5. Różnica pomiędzy poziomem <i>external</i> MREL (% TREA) a wymogiem <i>external</i> MREL, w tym CBR (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r., w punktach procentowych)	72
Wykres 5.6. Wymóg <i>internal</i> MREL (% TREA, w tym CBR) oraz poziom <i>internal</i> MREL (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r.)	73
Wykres 5.7. Różnica pomiędzy poziomem <i>internal</i> MREL (% TREA) a wymogiem <i>internal</i> MREL, w tym CBR (% TREA) w krajach UE (stan na 31.03.2022 r. i 31.03.2023 r.)	74
Wykres 6.1. Kształtowanie się indeksów dla długu uprzywilejowanego i podporządkowanego emitowanego przez banki w okresie 11.11.2022–5.05.2023 (w punktach bazowych)	80
Wykres 6.2. Szacowany roczny koszt już pozyskanego i jeszcze potrzebnego długu MREL do wypełnienia docelowych wymogów na koniec grudnia 2021 r. w % wyniku odsetkowego w UE	83
Wykres 8.1. Cena obligacji nieuprzywilejowanych mBanku (w % wartości nominalnej)	96

REDAKTOR INICJUJĄCY
Katarzyna Włodarczyk

OPRACOWANIE REDAKCYJNE
Monika Baranowska

SKŁAD I ŁAMANIE
Editio

KOREKTA TECHNICZNA
Wojciech Grzegorzcyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-237 Łódź, ul. Matejki 34A
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. 42 635 55 77

W związku z aktualnością tematu niewiele jest publikacji naukowych poruszających prezentowane zagadnienia. Dotychczasowe rozważania z reguły przedstawiane są w formie raportów, prognoz lub analiz stanu prawnego. Należy podkreślić, że bezpieczeństwo sektora finansowego, w szczególności sektora bankowego, który w wielu krajach europejskich stanowi dominującą część sektora finansowego, ma ogromne znaczenie makroekonomiczne. Skupienie się na kosztach i wskazanie, obok korzyści omawianych rozwiązań, ich potencjalnych zagrożeń powoduje, że publikacja w kompleksowy i innowacyjny sposób ukazuje problematykę MREL w bankach.

W książce przeanalizowano problem wymogów MREL w kilku wymiarach: zasad i regulacji, do których muszą dostosować się instytucje i regulatorzy sektorów bankowych, określenia wartości funduszy zabezpieczających oraz zdiagnozowania potencjalnych kosztów utrzymywania funduszy zabezpieczających w określonej formie i strukturze instrumentów. Dzięki temu kompleksowemu ujęciu praca wnosi nową, istotną i usystematyzowaną wiedzę w obszar tematyki stabilności systemów finansowych.

Z recenzji dr hab. Anny Korzeniowskiej, prof. UMCS

Monografia stanowi pierwszą w Polsce publikację zwartą dotyczącą implementacji wymogu MREL do sektora bankowego w Polsce i krajach Unii Europejskiej, przez co wypełnia istniejącą lukę na polskim rynku wydawniczym. Dotąd piśmiennictwo ekonomiczne w tym zakresie było rozproszone w postaci artykułów w czasopismach naukowych. Podjęta w książce problematyka jest aktualna i ważna wobec konieczności implementacji wymogu MREL w sektorze bankowym z końcem 2023 roku oraz niedoborów kapitałowych w tym zakresie w przypadku części banków w Polsce. Struktura pracy jest logiczna, prezentująca treści według układu od ogółu do szczegółu, od teorii do praktyki. Wykorzystane metody, w tym głównie komparatystyka finansowa, są adekwatne do poruszanej problematyki. Autorzy, dla ułatwienia percepcji niełatwych treści przez Czytelnika, dokonali egzemplifikacji poruszanych zagadnień w postaci grafik, tabel i wykresów. Wysoki poziom merytoryczny rozważań, a także ich osadzenie w aktualnej literaturze przedmiotu i stanie wiedzy potwierdzają wysokie walory poznawcze monografii.

Z recenzji dr. hab. Krzysztofa Waliszewskiego, prof. UEP

Publikacja powstała na podstawie raportu przygotowanego w ramach współpracy z Programem Analityczno-Badawczym Warszawskiego Instytutu Bankowości

PROGRAM
ANALITYCZNO
BADAWCZY

**WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO**

wydawnictwo.uni.lodz.pl

ksiegarnia@uni.lodz.pl

(42) 665 58 63

Książka dostępna również
jako e-book

ISBN 978-83-8331-565-2

9 788383 315652